

STENOGRAFSKE BELEŠKE SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD, 1934 GODINE

KNJIGA II.

XX REDOVNI SASTANAK

SENATA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 27 MARTA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

Pretsednik

Dr. LJUBOMIR TOMAŠIĆ

i

Potpretsednik

Dr. UROŠ KRULJ

Sekretar

Dr. ĐURA KOTUR

Prisutni su g. g. Ministri: Predsednik Ministarskog saveta Nikola Uzunović, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja Ivan Pucelj, Ministar bez portfelja dr. Hamdija Karamehmedović, Ministar bez portfelja dr. Dragutin Kojić, Ministar trgovine i industrije i zastupnik Ministra šuma i rudnika Juraj Demetrović, Ministar finansija dr. Milorad Đorđević, Ministar građevina i zastupnik Ministra poljoprivrede dr. Stjepan Srkulj, Ministar inostranih dela Bogoljub Jevtić, Ministar fizičkog vaspitanja naroda dr. Lavoslav Hanžek.

POČETAK U 9,10 ČASOVA

SADRŽAJ:

1 — Čitanje i usvojenje zapisnika XIX redovnog sastanka;

2 — Dnevni red: 1) Nastavak pretresa u pojedinostima predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za godinu 1934/35. — Primitveni su: budžet Ministarstva inostranih poslova, Finansijski zakon za godinu 1934/35 — i konačno u celini predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za godinu 1934/35.

3 — Pretres izveštaja Imunitetskog odbora od 21 marta ove godine o zahtevima g. Ministra pravde za izdavanje sudu g.g. senatora;

4 — Pretres izveštaja Imunitetskog odbora od 25 marta ove godine o zahtevu g. Ministra pravde za izdavanje sudu g. senatora. — Primitvena su oba iz-

veštaja Imunitetskog odbora.

Govornici: Ministar inostranih poslova Bogoljub Jevtić, dr. Uroš Krulj, dr. Želimir Mažuranić, Predsednik Ministarskog saveta Nikola Uzunović, Jovo Banjanin, Miloje Ž. Jovanović, dr. Valentin Požić, izvestilac dr. Želimir Mažuranić, izvestilac dr. Josip Šilović, izvestilac dr. Vladimir Ravnihar.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Gospodo senatori, otvaram XX redovni sastanak Senata i molim gospodina sekretara da pročita zapisnik zadnjeg našeg sastanka.

Sekretar dr. Dura Kotur čita zapisnik XIX redovnog sastanka.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ima li kakvog prigovora ovom i ovako sastavljenom zapisniku? (Nema). Jer prigovora nema, objavljujem da se za-

pisnik odobrava i overovljuje se.

Prelazimo na dnevni red. Prva tačka dnevnoga reda je: nastavak pretresa u pojedinostima predloga budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za godinu 1934/35. U nastavku pretresa raspravljacemo, gospodo senatori, o VI Razdelu — Ministarstvo inostranih poslova. Reč ima Ministar inostranih poslova g. Bogoljub Jevtić.

Министар иностраних послова Богољуб Јевтић: Господо сенатори, скорашњи експозе, који сам поднео Народној скупштини приликом буџетске расправе, о међународним догађајима и нашој спољној политици у минулој години, као и опширнија обавештења, која сам имао част дати у Финансијском одбору овога Дома, у многоме ми олакшавају данашњу дужност и разрешавају потребе да се поново бавимо оним што је већ довољно јасно и одређено речено.

У међувремену од мога говора у Народној скупштини којим је указано на важност припреманог састанка у Риму шефова влада Аустрије, Мађарске и Италије, потписано је од стране ове три државе три протокола, који најављују главне линије њихове политичке и привредне сарадње. И ако ови протоколи нису одређени ни довољно јасни у правом циљу и обиму сарадње, ипак они треба да одају извесну заједницу интереса и погледа, из које треба да исходи и заједничка акција ових трију и политички и привредно тако неједнаких сила. »Надахнуте тежњом да допринесу одржању мира и привредној обнови Европе на основу поштовања независности и права сваке државе«, како се у уводу првог Протокола каже, ове три државе, међусобним споразумевањем и сарадњом, надају се да ће створити основу за ширу сарадњу за привредну обнову Европе. Овај политички протокол је у исто време и декларација о сагласности у поштовању и чувању независности Аустрије, ради чега ће се потписнице увек по потреби саветовати и сарађивати. Питање је, да ли би се по овоме дало закључити да Мађарска, први пут, и ако несигурним кораком, приступа стварној политици консолидације почев са чувањем интегритета и независности Аустрије?

Други и трећи протокол предвиђају преференцијал, накнаду по двостраним споразумима трију земаља.

Споразуми по овим протоколима биће израђени у току наредног месеца те ће се тада моћи видети обим и њихова конструктивна вредност. Према даљој примени ових протокола моћи ће се једино и оценити могућност шире сарадње.

Не желећи за сада да улазимо у даља излагања по овом особеном послу међународне сарадње, који претсказује потребу интересантних мена и прилагођавања у извођењу, ми не би овде хтели да истичемо и понављамо оно што је већ речено и што се зна о политици Краљевине Југославије и о држању Мале антанте у питању привредне сарадње у Средњој Европи. Није никад недостајало добре воље Краљевини Југославији као ни целој Малој антанти кадгод је озбиљно и у интересу општег мира и консолидације прилика било предлога о привредној организацији и сарадњи у Средњој Европи.

Поред свих политичких тенденција које се могу крити иза разних предлога о привредном преуређењу Подунавља, извесно је да је привред-

но подизање и сарадња подунавских земаља једно од важних питања међународне политике. Треба поменути да привредни проблем у Средњој Европи постоји и као део општег европског привредног проблема и да економска криза дунавских земаља није никако питање за себе, те се и мора на широј основи, у сарадњи свих заинтересованих и решавати.

У вези са овим питањима, господо, дужност је не изгубити из вида међународне састанке, који су, од појаве економске кризе 1929 године, повремено одржавани и на којима је и наша Краљевина била заступљена у циљу шире међународне привредне сарадње и организације.

После неповољних резултата Конференције за царинско примирје, фебруара месеца 1930 године у Женеви, дошло се на разрађивање идеје о европској унији у нади да ће европске државе моћи наћи додирних тачака и заједничких интереса за један ближи споразум на привредном пољу. Почети економски програм европске уније био је врло неодређен, али благодарећи акцији т. зв. аграрног блока утврђују се извесне тачке тога програма, који се много јасније разрађује на састанку у Стреси месеца септембра 1932 године. За нас су, из тога програма, од јачег интереса мере за ублажење аграрне и финансијске кризе у европским аграрним државама:

1 — за ублажавање аграрне кризе предложено је преференцирање аграрних производа за европска тржишта;

2 — за ублажавање финансијске кризе требало је да послужи т. зв. монетарни фонд.

Прва мера изведена је посве непотпуно, јер су европске увозне државе биле јако резервисане услед аграрних прекоокеанских држава. Ми смо могли добити врло ограничен преференцијал у Аустрији, Чехословачкој и Француској.

Друга мера организовања монетарног фонда није ни покушана услед неприпремљених прилика.

Па ипак, треба рећи, да је пројект конвенције израђен у Стреси поднет комисији за Европску Унију у Друштву Народа, у Женеви и био примљен од велике већине држава уз знатне резерве.

На основи овог пројекта конвенције у Стреси израђен је и италијански меморандум од септембра прошле године, који заједно и у духу са закључцима конференције у Стреси треба да послужи за изградњу привредне сарадње дунавских држава, како се то каже и циља Римским Протоколима од 17 овог месеца, потписаним од Аустрије, Мађарске и Италије.

Једновремено са акцијом на организовању европске уније развијала се и ужа акција за регионалне споразуме. У вези са овим за нас вреди помена акција аграрног блока и покушај за стварање т. зв. дунавског блока. Ми ћемо се задовољити да их овде само поменемо.

Најкрупнији догађај, господо, у низу ових међународних напора био је несумњиво сазив Светске Привредне Конференције, која је држана у Лондону од 12 јуна до 27 јула прошле године. На њој је учествовало 64 државе и знатан број великих међународних организација економско-финансијског карактера. И поред огромног припремног напора и изванредне организације ни ова Конференција, на коју су толике наде полагане, није

могла закључити свој рад са одређеним и позитивним резултатима. Изненадан пад америкашког долара пред састанак Конференције направио је непоправим поремећај у раду овог највећег скупа међународног. Конференција је одложена за боља времена док се не успостави извесна равнотежа у погледу релативне вредности најважнијих националних монета.

Ипак поред свега овог по изгледу узалудног рада на терену привредне међународне сарадње може се рећи, господо, да су се многи сложени привредни и финансијски проблеми могли испитати у светлости многоструког међународног искуства и извести корисни закључци, који су морали у извесној мери утицати на постепено економско-финансијско побољшање у светској привреди које се на разним странама оцртава.

Господо сенатори, обилни задаци спољне политике неизбежно захватају и све привредне, саобраћајне и социјалне проблеме међународног значаја. Многи од њих су данас од корелативног значаја за савремене проблеме наше спољне политике. Да само нагласимо, господо, веома значајну политичку везу коју имају проблеми организације и привредне сарадње у Средњој Европи и на Балкану са животним интересима нашим на Јадрану.

Не само у доба данашње тешке привредне кризе, већ увек и у доба најбоље међународне конјуктуре, наша спољна служба мора да је што боље организована, да би одговорила у што већој мери потребама националне привреде и задацима које јој она ставља, пружајући одговорним органима државне управе све потребне услуге у међународним односима. О томе се мора водити озбиљна брига нарочито у садашњим приликама, када се чине толики напори на привредном пољу у свима савременим државама и када се све јаче испољавају тежње да се међународна размена добара обавља не више по застарелим начелима либерализма и прохибиционизма, већ по начелу организоване међународне трговине. Побуђен разложним и стручним говорима неколицине госпoде из овога Дома, ја вас молим, господо, да верујете да ће наша дипломатска и консуларна служба савесно одговорити овим задацима и поред недовољних средстава, која вам тражим. У тесној сарадњи са надлежним ресорима, стварајући пријатељске везе и нове могућности нашој трговини, у сталној вези са њом и нашим поморским и речним саобраћајем, наша спољна служба тежи истрајно да подигне међународни значај и моћ Краљевине Југославије.

Господо сенатори, слободан сам да се позовем на ваше сећање и поменем прошлогodiшњу булетску расправу, када се у овоме Дому са оправданим револтом указивало на безобзирну инострану пропаганду вођену против нашег националног јединства и угледа, против самог постојања Краљевине Југославије. Том приликом имао сам част да пред вама нарочито укажем на особену акцију управљену против наше земље и њене безбедности, која је године 1932 и пове половине 1933 била свом снагом развијена, не бирајући у својој безобзирности ни средства ни начине како ће нам нанети што више штете и уверити свет у оправданост и потребу дељења и раздвајања наше националне целине. Сва она тешка атмосфера створена око нас и они претећи планови и изазивања разбили су се о презир и достојанствени став југословенског на-

рода, (Гласови: Тако јел!) који је баш том приликом развејао и последње сумње у непоколебљивост његовог националног јединства и здраву снагу Краљевине Југославије. (Гласови: Тако јел!) Поменимо то, господо, да се не би заборавио онај зли дух и трајна завист, који се још вију око наше земље. Сећајмо се свега тога, да би правилно процењивали и од сада поједине прилике и могућа изненађења и покушаје.

Не треба се са те стране бојати тешких догађаја и катастрофа међународних, али се мора пазити са највећим настојањима, да се спречи све што тако дуго већ онемогућава вођење нормалног живота и правилан развој међународних односа. У ова времена моралног лутања, када се превртљивост и подмуклост надмећу у постизању недопуштених жеља, када се међународни живот не може да ослободи криминалних акција кријумчара, издајница и злочиначких комитета, треба нам имати ону присебност и чврстину воље, која је одлика нашега народа, да би за навек замрле све пусте жеље и крваве наде, и да би се уразумили најзад и они, који ни у свом интересу ни у интересу мира неће још да увиде непоколебљиву југословенску стварност. (Гласови: Тако јел!) Мислим да ћу погодити, господо, исте мисли и осећаје вас, народних претставника, ако кажем, да југословенски народ, научен да не претрене када је невоља и опасност и да мушки одмазди када се на њега посегне, презире сваку осиноност и претњу, али, у својој трезвеној мирољубивости, с правом очекује да му се мора у пуној мери узвратити поштовање и његовог спокојства и безбедности онако као што он то чини према свима својим суседима. (Одобравање и гласови: Тако јел!).

Имајући част да вам поднесем, господо сенатори, на одобрење предложени булет, ја вас молим да будете уверени да је Краљевска влада чинила све дужне напоре у брижљивом чувању националних и државних интереса, и у тежњи да активна и мирољубива политика Краљевине Југославије буде доказана и позитивним актима међународних споразума и сарадње. (Аплауз и бурно одобравање).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Има рећ сенатор г. др. Урош Круљ:

Др. Урош Круљ: Господо сенатори, иза светског рата постала је Краљевина Југославија од балканским ратовима проширених Краљевина Србије и Црне Горе и свих оних територија бив. Аустро-Угарске, које настањују Словенци, Хрвати и Срби са малим изузетцима. Неке коректуре граница нису од одлучне важности.

Југославија је, дакле, ускрела на развалинама бив. Аустро-Угарске монархије, одзевши јој знатну територију. Тиме је она ушла у састав Средње Европе. Од предратних чисто балканских држава Краљевина Србије и Црне Горе проширењем и уједињењем јужно-словенских земаља постала је Југославија и балканска и средњо-европска држава. С тиме и наша спољашња политика добија друге значај, другу садржину и друге задатке.

Залобивши мал те не цијелу североисточну обалу Јадранског мора ми смо постали по величини друга јадранска држава, што је без сумње унело један нови елемент у наше спољашње одношаје нарочито наспрам Краљевине Италије. С друге стране том истом чињеницом, заузимањем већег

дијела северноисточне јадранске обале, од некадашње приморске државе Аустро-Угарске, и њеним расходом постале су двије омање независне континенталне државе, без излаза на море — Винпенланд — као што је била Србија прије рата.

Нашим уједињењем ми смо задобили и у Средњој Европи и на Балкану, само наше националне територије, при свем томе такве земље на које неке суседне државе показују своје неоправдане аспирације.

У економском погледу једна велика држава од 50 милиона становника, Аустро-Угарска монархија, која је сачињавала једно јединствено царинско подручје, разбила се је на неких 7 посебних царинских области, чиме су изазвани велики и знатни поремећаји у економско-трговинском погледу, те је један дио послератне политике европске био упућен на то да те поремећаје у т. зв. Дунавском базену отклони и среди новим аранжманима. До сада додуше без успјеха.

Осим свих наведених фактора ми смо, господо, нашим уједињењем постали национална држава, која је у главном остварила своје националне аспирације, па смо међу првима ступили у Лигу народа и постали потписници Бриан-Келоговог пакта и тиме документовали нашу готовост и ријешеност да не признајемо рат као средство међународне политике, да се одричемо сваких агресивних тенденција, него да све међународне спорове и питања ријешавамо мирољубивим и конзилијалним средствима.

То су, господо сенатори, елементи наше спољашње политике на којима је изграђен тачан и детаљан програм и начела наше спољашње политике.

Све ове чињенице и моменти указују на сложеност и тежину наших спољашњих односа тако рекућ на свима линијама. Наш положај споља ни по географском положају ни по постојећим околностима за ових 15 година није био лак, али захваљујући нашем до краја коректном и умјереном држању, неограниченој стрпљивости и савладаном изазивању, као и нашој унутрашњој чврстости и одбранбеној организацији, ми смо могли да одбијемо и савладамо све оне дарове споља: и комитацијске тројке, и бомбе, и паклене машине, и усташке акције, и атентате, жалећи горко невине жртве које су при том страдале.

Ништа боље не говори за нашу унутрашњу кохезију него та чињеница. А они који су имали на основу кривих информација и погрешних претпоставака друго мишљење, морали су напokon да то своје мишљење исправе.

Што је сада наш спољашњи положај за неколико степени облакшао и поправио се, имамо захвалити у главним линијама добро спровођеним принципима наше спољашње политике од почетка до данас.

Имајући у виду новостворене одношаје у Средњој Европи, три т. зв. државе наследнице: Чехословачка Република, Краљевина Румунија и наша Краљевина Југославија склапају најпре билатералне уговоре, а касније Пакт у троје под именом Мале Антанте за одржавање одношаја стечених уговорима о миру на темељу националистичког принципа. Мала Антанта је, господо, логична последица нашег положаја као средњоевропске силе и политичка нужда усљед тенденција да се тај

положај измјени.

Данашњи положај Мађарске државе је плод историјског развитка и историјске нужде, оно што су далековидни политичари давно већ претсказивали. У узбурканим временима педесетих година прошлога вјека била је искрсла идеја Дунавске федерације. Мађарски политичар г. Оскар Јаси изнио је ту скоро врло интересантну преписку Кошута Лајоша и грофа Телекија о федеративном преуређењу ондашње Угарске на националној основи. Данашња Мађарска није мања од оне тада предвиђене од стране самих мађарских политичара. Само тадашње идеје колаборације и споразума са сусједним народима, прилагођене наравно данашњим приликама, могу бити подлога политике садашње Мађарске државе. Све друго је чиста романтика и нереална политика. Ко год познаје принципе еволуције и социјалног развитка, тај може позитивно тврдити да је ма какав повраћај у границе прије 14-те немогућ и искључен. Ја не вјерујем да је г. гроф Бетлен упознат са овим принципима. Његови аргументи из старог политичког лексикона: о историјској мисији мађарског народа спадају у историјску архиву. Зато на све ревизионистичке тенденције и пропаганду има само један одговор, онај исти одговор пробудених Мађара: »Nem, nem soha!« Не, не никада! Проблем лежи у томе што се мађарски народ у вјековном току свога државног и националног живота није знао да демократизује ни привредно, ни социјално, па ни политички. То значи недостатак снаге и смисла за прилагођавање приликама што у социјолошком смислу значи стагнацију. Олигархија је давно напуштени систем владавине, а феудализам пропали систем народне економије у свима социјално напредујућим народима.

Недавни пут г. Гембеша и г. Кање у Анкару и Софију нема већег значаја од једног туристичког излета. Убрзо иза тога дошао је турско-југословенски пакт, бугарско-југословенско зближење, а касније Балкански пакт. Све напомене о расном сродству и заједничким удесима у светском рату нису имале никакве практичне политичке вредности. Најмање је било укусно разгледање сливничког разбојишта. Осим што је касније дошла Брегалница, наш је народ крстио тај рат братоубилачким, једном политичко војном погрешком, последицом страних утицаја и сугестија. Ни једном паметном југословенском државнику не би пало на памет да иде разгледати разбојиште Вилагоша где је потучена мађарска војска капитулирала. Јер ми и то схватамо једном од фаталних грешака царистичке Русије, која јој се грдно осветила.

Све ове чињенице и путовања г. Гембеша нису од какве веће политичке важности, али нам служе као симптом у којем се кругу крећу мисли вођених државника данашње Мађарске. Зато је опстанак Мале Антанте и њено све то јаче утврђивање и што тешње изграђивање један од битних услова наше спољашње политике.

Са Републиком Аустријом нас вежу интереси доброг сусједства и економске сарадње. У тим границама могли би наши узајамни одношаји постати и срдачни. Али држим да Аустрија нема потребе нити је у њеном интересу да улази у ма какве комбинације које би биле противне нашим интересима. У том погледу треба у Бечу да вазда имају на уму да Југославија директно нема никаква инте-

реса у независности данашње Аустрије.

Начело спољашње политике пређашње Краљевине Србије: Балкан балканским народима услед извјесних појава и чињеница остаје и надаље једним основним принципом спољне политике такође и Краљевине Југославије. Разлика је само у овоме: док је он прије балканских ратова био агресивног карактера данас је потпуно дефанзивне природе. К овом начелу додата је још једна врло важна допуна: немијешање страних сила у одношаје и послове балканских држава. Почени горким искуством прошлости када је Балкан био баш поприште ривалности и интереса других држава, искуство, које су балкански народи скупо платили, хоће садашње националне балканске државе да своје послове и питања сами решавају без уплитања и утицаја других држава. Недавно срећно замишљени кружни пут Њ. В. Краља кроз балканске земље, Његов срдчан и одушевљени пројекат, отворио је у овом погледу нове видике и дао импулса новој акцији.

У смислу тих погледа и начела наша је држава склопила споразуме са већином балканских држава, а са другима су у току. А као круна свих ових настојања постао је ускоро свечано потписани Балкански пакт.

Господо сенатори, кад се има пред очима тужна прошлост народа Балканског Полуострва, њихово међусобно сатирање, и тешке кржаве борбе са страним завојевачима, не може се порећи да са потписивањем Балканског пакта настаје нови период историје балканских народа. Али, ми смо свјесни тога да потписани Пакт још није потпун, па не може ни имати свих оних далекосежних срећних и племенитих последица, које су мудри иницијатори његови имали на уму, док му не приступе и остале двије балканске државе: Краљевина Бугарска и Краљевина Албанија. Ми се надамо и очекујемо да он неће бити сметња ни запрека даљем изграђивању срећно започетог споразумијевања, зближавања и пријатељског сусјетства између нас и Краљевине Бугарске. Основа и услови нашег споразумијевања леже у Југословенству и једној широкој заједници. На тој бази могућ је сваки споразум. Када Балкански пакт потпишу свих шест балканских држава постаће он једно потпуно и савршено дјело од епохалне важности, које ће моћи да послужи и другим државама као пример на који се начин може спровести смиривање и срећивање цијеле Европе.

Када се у идејама Балканског пакта буде спровела међу балканским државама најтежиња узајамна сарадња и веза у свима питањима државног живота: саобраћајним, привредно-финансијским, културно-социјалним, националним и политичким, када у таквој заједници и сарадњи државне границе постану само формалне или по ријечима г. Тителеска »ваздушасте«, онда ће настати права балканска унија, која ће загарантовати свим балканским народима плодове вјечитог узајамног мира, благостања и културног напретка. У таквим перспективама има ли смисла данас обрађивати поједина међусобна питања старим методама и старим схватањем?

Господо сенатори, држим да је овдје на мјесту и узимајући себи слободу за то, да изнесем једно мишљење о посљератном систему склапања пактова и о практичном значењу и вриједности њихо-

вој. Ми видимо, нажалост, да и поред Пакта Друштва народа, Бријан-Келовог пакта, Локарна и даље једног низа билатералних и мултилатералних пактова, забринутост за европски и свјетски мир није се у знатној мјери смањила, а међународно спокојство није се повећало. Напротив оштра узнемиреност и брига се је с времена на вријеме повећавала. Значи, да у самом систему има неких недостатака.

Далеко сам додуше од тога да ове Пактове назовем »инфлацијом пактова«, како су се неки државници изјаснили. Корист од њих је за разбистравање данашњих мучних прилика у Европи колика — толика. Али има нешто друго што би се могло приговорити садашњем систему пактова. Толики низ пактова у двоје, у троје, у четворо или у више, нарочито ако ти пактови нису истовјетне садржине, довешће неизбежно самим собом до толике замршености и испреплетености одношаја међу контрахентима, да ће бити немогућно избјећи унутрашње противуречности, а тиме долази у питање и њихова практична вриједност и изводљивост. Један конкретан примјер. Република Турска има пакт са Краљевином Бугарском о неутралности и арбитражи, а са Републиком Грчком један тежињи споразум о неприкосновености међусобних граница. Не узимајући у обзир кашњији Балкански пакт, може ли Република Турска стриктно испунити обостране обавезе, ако би, узмимо случај, дошло до сукоба између Бугарске и Грчке? Из ових примјера види се, да би могло доћи до практичне неизводљивости оваких пактова. Ми смо, господо, били савременици у недавној прошлости да се нису одржавале у неким случајевима ни прецизне одредбе предратних савезних уговора, шта више да је један овакав контрахент и ратовао против својих бивших савезника. Није тешко у критичном моменту поставити питање да ли је наступио казус фџдерис или у данашњем смислу казус пакти и, ако не конвенира, и не испунити га. Друга једна карактеристика оваких пактова јесте негативан карактер њихов: о неутралности, о ненападању, о непризнавању рата итд. Никаких санкција и никаких гаранција. Намеће се логично питање, а шта ће бити ако неко ипак поремети мир и нападне некога? Примјер за то: Јапанско-кинески сукоб.

Овамо спада и одскорашњи билатерални пакт између Републике Пољске и Немачке, који је већ унио извјесну узнемиреност ма да признаје првашње обавезе Републике Пољске. И шта значе овакви терминирани пактови на пет или десет година не решавајући радикално постојећа питања? Значе само примирје и одлагање свих неријешених питања до истека рока, када ће опет ова ова питања постати отворена. Оваке екстратуре нису у стању унијети стварност и повјерење у државе чији су интереси и интенције сличне или истовјетне.

Екс оријенте лукс

Између ових пактова издвајају се и истичу по својој садржини и далекосежности поменути Балкански пакт и Лондонски пакт, склопљен и потписан у Лондону између Совјетске Русије, Републике Пољске, Републике Турске и држава Мале Антанте. Један утврђује поред осталог неприкосновеност постојећих граница а други дефиницију нападача.

Већ са пактом између Совјетске Русије и Републике Француске напушта Русија своје пређаш-

ње интрасигентно и доктринарно становиште, ступа у додир и сарадњу са т. зв. капиталистичким државама и улази поново у арену европске политике. Тиме је поново доказано старо дипломатско правило, да унутрашњи режими и социјални одношаји у земљи нису запрека за сарадњу и споразуме у спољашним одношајима, баш као што и прије рата није била сметња да између републиканске и демократске Француске и царистичке и аутократске Русије дође до интимног савеза, који се је показао за време свјетског рата тако сходан и користан. Садашњи нови споразуми Совјетске Русије са другим државама јесу наставак и проширење еволутивног преокрета и нове оријентације у спољашњим одношајима Совјетске Русије.

Тиме излази Русија из досадашњег свога несарађивања са т. зв. капиталистичким државама и напушта ранију пропагандистичку акцију. Да ли је овај чин диктован осигурањем западних граница услед могућних заплета на Далеком Истоку, сређивањем унутрашњих прилика или реакцијом на закључења пакта у четворо, како је било тумачено у европској јавности, не умањује значај тога чина у међународној политици.

Узнемиреност, коју је код нас и у неким другим државама изазвало склапање четворног пакта у његовој првобитној редакцији, најбоље је илустрирало одсуство Русије у међународној политици Европе, где јој је као петој велесили европској зацјело било место. Ми смо то одсуство Русије инстинктивно и неспокојно осјећали за све ово посљератно време. У европском концерту европских сила, да се фигуративно изразим у предратном духу, **фалио је руски контра-бас**, зато су се неки пискави инструменти и сувише гласно чули.

Зато ми поздрављамо ово поновно ступање Русије у политичку арену Европе, изражено склапањем Лондонског и других пактова, оне Русије са којом нас вежу неизбришљиве традиције наше прошлости и све оне помоћи које нам је обилно пружала у херојским подвизима за наше ослобођење и уједињење. Поздрављамо тај акт као нову залогу мира и сређивања прилика у данашњој Европи.

Логична последица потписивања Лондонског пакта са државама Мале антанте била би успостављење нормалних дипломатских веза са Совјетском Русијом од стране држава Мале антанте, јер послје успоставе дипломатских односа са Сједињеним Америчким Државама као и гласова да ће то извршити Бугарска и Мађарска, не би се могло наћи разлога да и ми то не учинимо. Желети је да и овога пута не буде Југославија *in orbis ultima*.

Из свих ових појава и чињеница провејава један нови дух новог времена што ваља нарочито подвући: вјековни крвни непријатељи Русија и Турска, некадашње изразито империјалистичке државе, долазе у интимне пријатељске одношаје, дојучерашњи непријатељи Турска и Грчка успостављају савезничке одношаје, а иза вјековних борба Турска и Југославија склапају пријатељске пактове. Запажена је изјава турског Министра спољашњих послова г. др. Ружди Беја да Република Турска не би узела туђе територије ни кад би јој неко понудио. Или друга његова изјава: „да је империјализам срећно преброђени облик политичког изражавања воље“. У свему превлађује

схватање: туђе нећу, своје не дам. Све ове нове значајне појаве на истоку дају оправдања оној старој изреци: *Ex oriente lux*.

Наши одношаји са сусједном Краљевином Италијом нису се најалост развијали према нашим жељама и очекивањима. Ми, обожаваоци Кавура, Гарибалдија, Мацинија и других великих људи класичне Италије, остали смо разочарани и у надама преварени.

Двије сусједне земље, које су по својој привредној структури тако упућене једна на другу, немају ни интереса ни разлога да своје сусјетство не искористе а узајамност не прошире и не повећају до максимума, кад их на то гоне битни интереси. Неке претпоставке и схватања из прошлости не морају важити у садашњости. Стара девиза: *in mare nostrum* нема данас свог оправдања ни потребе. Опште признати принцип да су мора интернационална, за свакога слободна и отворена — не дозвољава да може бити неких посебних, властитих мора. Црно Море је много затвореније врло уским и дугим мореузима. Ни Русија, ни Турска, нису га никад својатали искључиво за себе, нити га називали својим. Од стране Југославије са њеном маленом флотом не може Јадранско море бити никад угрожено нити она има те претензије ни амбиције. Ми хоћемо само да имамо своје мјесто на сунцу. Али обострани економски и сусјетски интереси много су важнији и јачи од свих неоправданих снова и бојазни. **Јадранско Море треба да нас спаја а не раздваја**. Реална политика не може да се заснива на некадашњим историјским приликама и одношајима. *Tempora mutantur et nos in illis*.

Југославија је Рапалским уговором допринијела велику жртву и свој обол добрим и пријатељским одосима са Краљевином Италијом, на реду је да то и друга страна учини. Али најалост извјесна најновија открића и изјаве не дају основа наде да се то може барем у скором времену и очекивати.

Од Бријанове Паневропе и многих предлога за разоружање па до Пакта у четворо и иступања Њемачке из Друштва народа, од заокружавања Југославије па до Балканског Пакта, од Версајског, Сен Жерменског и Нејског уговора о миру па до ревизионистичких тенденција преживела је Европа многе плиме и осјеке, али се узбуркано море европског мира није још сасвим стишало. Великим филантропским пацифистима није пошло за руком да се приближе својим идеалима, нису успјели да све државе, велике и мале, одрже у једном колу, колу узајамног повјерења и споразумевања. Четворни пакт је показао тенденције противне овом схватању и настојању. Он би био опасна установа за европски мир, да му срећом Француска није извадила првобитну садржину.

У свему, и поред свих настојања да се то спријечи, показале су се у одношајима међународним двије групе, два схватања и два погледа на свијет и на међународне односе. У једној групи су народи и државе које су се повукле односно прошириле у своје националне границе, које сматрају дефинитивним, увјек спремни да их по инстинкту самоодржања бране до истраге или до побједи. У другој групи су они који показују намјере да експанзијом заузимају туђе територије и тиме ометају дефинитивно консолидовање и

смиривање Европе. Та два схватања јасно су се обиљежила за ових петнаест година поратног живота. Није потребно нагласити, да ми и по својој идеологији и по свом схватању праведности и мирољубивости спадамо у ону прву групу.

Свјетски рат ће без сумње сачињавати у историји Европе један епохалан догађај, једну прекретницу у политичком, социјалном и економском погледу. Главна карактеристика те епохе је подјела Европе у националне државе у место првашње четири империјалистичке царевине. Тиме је побједио националистички принцип који доминира људским друштвом од почетка 19 вијека. Сада је Европа раздијељена најзад у низ већих или мањих националних држава, колико год је то дозволила измијешаност народа (народносне мањине), старе државне творевине вољом самога народа (Швајцарска), или посебни одбранбени објери.

Територија Европе подјелена је дакле осим неких изузетака у националне државе, које, задовољивши своје националне тежње за уједињењем и ослобођењем, немају више у том погледу у Европи шта да траже изван својих граница. У данашњој Европи дакле нема више нити смије бити никаквих територијалних освајања, нити претензија. Ову констатацију треба подигнути до једног принципа међународне политике. На тој платформи: да у данашњој Европи, раздијељеној у националне државе, не може и не смије више бити освајања туђих националних територија — могу се сложити и удружити све оне државе које тај принцип прихватају. А таквих ће без сумње од 26 европских држава бити огромна већина. Ово начело треба увући у реалност дипломатске акције, јер на његовом темељу засновани споразуми и савези били би сигурно најбољи инструмент мира и то дефинитивног мира у Европи. Без овога биће и сви напори за разоружањем узалудни као што су и до сада били.

Балкански пакт је један овакав почетак. Он спада у врсту регионалних пактова, и само овакви регионални пактови о признавању и гарантовању међусобних граница, усвојивши горе изложено начело, у стању су да унесу једну нову линију, један нови правац у односима међународне европске политике. По примјеру Балканског пакта имали би се основати и други регионални пактови, као што се већ и говори и ради на томе: црноморски, балтички, скандинавски и други регионални пактови. Било је у задње вријеме изјава којима су узнемирене и друге мале државе: Белгија, Холандија и Швајцарска. Један споразум и између њих био би на своме мјесту.

Предност оваквих регионалних пактова лежи и у томе што би њихови чланови, када се успостави замишљена интимна заједница, иступали у међународним пословима као јединствена организација, као што је већ покушано са Малом антантом. Престала би тада подијела на велике, средње и мале силе односно државе. Нестало би тиме за мале државе улога пиона на шаховској табли, традиционалне политике прикаскивања и да их други у поводу воде. Нестало би интригирања и изигравања једних против других, нестало би поткусуривања рачуна великих на рачун малих. Нестало би подјеле интересних сфера међу велесилама и свих оваквих или сличних предратних појмова.

Не би требало да се понавља историјска грешка да државе које нису непосредно угрожене гледају скрштених руку како директно угрожени страдају и падају, јер ће касније доћи и на њих ред, када се више неће моћи да одбране.

Овако удружене мале и средње државе у регионалним пактовима могу онда правити споразуме међусобно и са тако званим великим силама, чији су принципи и схватања иста. На тај би се начин изградил чврста пирамида европскога мира, трајног и сталног мира.

Господо, што до данас није дошло до знатнијег смиривања и позитивнијег учвршћивања међународних односа у Европи, узрок је такође и у привидно нејасној и неодређеној политици Велике Британије, тако да се угледни и познати публициста и политичар енглески г. Викам Стивс питао у једном свом чланку: Да ли Велика Британија има уопште неку спољашњу политику. Традиционална политика одржавања равнотеже на континенту, да би се могла играти улога језичца на теразијама, не може се више примењивати на данашњу Европу, као што је и некадашња политика »сплендидне изолације« давно напуштена. Данас та равнотежа, односно изједначање сила, повећава само несигурност и могућност нових сукоба. Политика која је деценијама одржавала »болесног човека« на Босфору и која је 1878 године увела бившу Аустро-угарску монархију у Босну и Херцеговину, само је повећавала материјал за катастрофалну експлозију 1914 године. Традиционална политика давања концесија на туђ рачун додуше је за давача практична, али ствара нова незадовољства и клице за нове сукобе, осим што није ни морална.

Господо, одржавање мира може и треба да буде један од циљева спољашње политике, само се пита на којој основи и којим начином, да ли силом или изравнањем несугласица и удоваљавањем оправданих захтева оних који се сматрају прикраћеним. Да ли »оружани мир« или разоружање? Велики државници и мислиоци поставили су давно правило, да уговори о миру не смеју садржавати у себи клице за нове сукобе. Неправедним решењем питања колонија није се послужило интересима мира у будућности. Господо, у средини Европе од Северног немачког и Балтичког мора па до Средоземног мора живи и развија се једна огромна маса народа од 110 милиона. Претставите себи ту потенцијалну и експанзивну снагу. Куда ће да се одлева и канализује та огромна маса народа? Да ли у степњену и закрчену Европу или у простране ненастањене земље других континената тј: у колоније!

У томе, господо, лежи проблем отклањања узрока нових сукоба и одржавања трајног мира у будућности, а не у ревизији Тријанонског уговора тј. да ли ће педаљ земље Чехословачке, Румуније и Југославије припасти Мађарској, чиме се садашње стање ни у колико не би поправило у интересу сређивања и у интересу мира. Овде ћу споменути једно предавање, а касније и брошуру, одличног енглеског публициста г. Ситона Ватсона о овом питању, у којима је статистичким подацима доказао, да се ма каквом ревизијом граница Тријанонског уговора одношаји народносних мањина ни у колико не би поправили у смислу хомогености националних држава. Г. Ватсон је одличан познавалац прилика у бившој Аустро-угарској монархији, ко-

ји је пре рата нарочито проучавао прилике народносних мањина у бившој Угарској. Страх од рата, који обухвата неке кругове на западу, оправдана је и добра ствар, али он не сме бити објекат за цењивање и изнуђивање.

Господо, да резимирамо. Принцип Балкан балканским народима оличен у Балканском пакту; све то веће зближавање и све то тешња сарадња свих балканских држава у циљу стварања једног блока као заједничке организације. — Отстрањивање сваког утицаја и мијешања ванбалканских држава у унутрашње међубалканске одношаје и послове. — Заједничко финансијско-привредно еманциповање и независност свих балканских држава. — Стабилизовање стања у Средњој Европи у садашњим етничким границама, оличено у Малој антанти и тијесна економска сарадња са свима државама Дунавског басена. — Једнакост и равноправност свих народа, оличена и зајемчена у Друштву народа. Искључење ма каквог освајања туђих националних територија гарантовањем данашњих граница од стране свих или претежне већине држава европског континента и сврху осигурања трајног мира. То су, господо, циљеви и начела спољашне политике Краљевине Југославије. Слједиће тим циљевима и водећи такву политику наша ће Југославија преко Балканског пакта и Пакта Мале антанте постати важан чинилац у међународној политици Европе.

Господо сенатори, има још једно старо политичко правило, да се спољашна политика једне државе ослања на њену обранбену снагу и да има толико моћи и уплива колика је снага те обранбене силе. Подвлачим обранбене силе, јер је наша војска према новом духу времена савремене Европе и овде изложеним начелима само дефанзивна.

Предратна Краљевина Србија и Црна Гора у вјековној тешкој борби извршиле су своју историјску мисију. Из те гигантске неравне борбе, тражећи само своје, изишле су као побједиоци, а двије империјалистичке царевине здробљене су и стјеране у њихове националне границе.

Обје су се Краљевине затим стопиле са осталом браћом у националну државу, Краљевину Југославију. Петоструким повећањем добивене су нове неистрошене националне енергије и залихе. Њихове војске извршиле су своју задаћу. Савијене су старе пуковске заставе. Али није савијен стари несаломљиви дух који је над њима лебдио. Тај неустрашиви победоносни дух пренесен је и на народну војску Краљевине Југославије.

Господо сенатори, ми живимо у једном још увијек неодређеном и несталоженом времену. Наша спољашна политика мора још увијек да се ослања на нашу обранбену силу, на нашу народну војску, која мора бити вазда спремна на нежељену евентуалност да старим традиционалним пожртвовањем и еланом брани свој праг и своје огњиште. (Аплауз и бурно одобравање).

Председник dr. Ljubomir Tomašić: Има рећ г. dr. Želimir Mažuranić.

Dr. Želimir Mažuranić: Господо сенатори, у овогodišnjem експоzeу господина Министра иностраних дела налазимо додуше и разматрања о унутарњим приликама у нашој земљи, али само са привредног гледишта. Усупрот не налазимо више никакву алузiju на унутарње политичке прилике у нас, како се то нашло у

прошлогodišnjem његовом експоzeу, гдје је та алузija саčinјавала у исти час и завршетак и у неку руку кулминацију његовог говора.

Мисли које је изразио прошле године у том смјеру господин Министар иностраних дела, биле су јасан изражај његовог у осталом посве исправног убеђења, да је ванjsка политика сваке државе у оргaнској веzi са њеном унутарњом политичком ситуацијом у свим смјеровима. Циљ су времена тежа, тим је та вежа ужа.

Да су данашња времена заиста тешка, имамо јасне доказе у brzini, којом се стварају, развијају и одвијају политичке и дипломатске конфигурације у свијету: Та се је brzina не само нечуено повећала насупрот онога темпа на који су биле навикле прошле генерације, већ се та brzina знатно повећала и насупрот најближој политичкој прошлости. Ако баš хоћемо, можемо рећи и тако: она је лјетос знатно већа него ли је била у часу кад је г. Министар држао свој прошлогodiшњи експоze.

Данас је за господина Министра иностраних дела двоstrуко важно, да може да се у својим одлукaма upire на стаљoзeну унутарњу ситуацију, да знаде да је члан homogene владе, која имаде израдену и стаљoзeну политичку идеологију и јасан политички програм.

Истина је, додуше, да су темелјне смјернице наше инострane државне политике остале у главном исте и онакве, како их диктира политичка ситуација наше државе у skloпу европских држава. То су у првом реду политика mira и политика поштовања skлопљених уговора. У другом реду њега старих пријатељских veza, а и тражење нових могућности приближавања другим државама.

Па ипак, кад је дипломатска борба у свијету заузела сасвим облик шаховске игре, која оставља само неznатно и ограничено време играчу да размисли и створи одлуку за слјeдећи potez, а сваки лош potez, што више и свако задocнjenje носи са собом губитак партије, у такoвим је, велим, случајевима заиста двоstrуко тешко господину Министру иностраних дела да води исправно државни брод макар тај брод има у ванjsкој politici у главном исправан смјер, а и макар да дува бар donekle povoljan вјетар, ако му посada nije disciplinovana и sloжна.

Било је више govornika из vладине странке, који су nagлашавати и homogenost и јединственост Vладе same и skladност nјезиних тежња. Било их је и такoвих, који су баš на ту homogenost upућивали као на најbolји залог povјerenja, што no га dotичној gospoди ulијева vлада.

Појам homogenosti, господо сенатори, може да буде растеzљив, no не вјерујем да би икоја дефиниција homogenosti била dovolјно широка, да обухвати на пр. случај, који се је пред нашим очима и пред очима читавога народа odиграo у Skupštini, кад је господин Председник Vладе у току једне дискусије између једнога бившега и једнога саданјега министра два пута intervenисао и умјешао се у дискусију.

Не марим се upушати у sadржину овога спора, нити žелим испитивати оправданост изнесених тешких optуžaba. Тај спор у овом слјeду мојих мисли наведен је само као доказ како је daleко дошла podвојеност у кругу one странке, која данас у тим тешким vременима држи у руци celokupну државну vlast.

Да се ту не ради о једном конкретном чинјеничном спору већ о dubокој podвојености, види се, по мојем мишлјенју, најbolје otуда, што сигурно nisam

jedini koji je dobio dojam da je gospodin Predsjednik Vlade u tom sporu tako intervenisao, da nije ni jednog od stranaka, ni napadaču ni napadnutome, dao za pravo, a sam je spor ostavio nerješanim, pa on i nadalje kao teško opterećenje našega javnoga života čeka svoju soluciju.

Ovakova pukotina u strukturi jednestranke teško se daje svesti na onu shemu, koju je izvolio gospodin senator Banjanin ovde iznijeti, govoreći da u svakoj stranci imade i desnica i ljevica, da u svakoj partiji imade o mnogim pitanjima različitih mišljenja.

Gospodin je senator Banjanin smatrao potrebnim da se pri tome služi i paralelizmom i antitezom. On je smatrao nužnim da ujedno prstom pokaže na lijevu stranu ovoga doma i da slikovito izrazi nevažnost i ako hoćemo majušnost onoga, što bi imala značiti ideologija Narodnoga kluba i sam Klub po svojoj konzistenciji. On tvrdi da je važnost Narodnoga kluba baš tolika koliki je broj njegovih članova i da ta važnost neće rasti, a trajati će uopće samo do a nikako preko slijedećih izbora.

Predsjednik dr. Ljubomir Tomašić: Upozorujem Vas da je predmet diskusije vanjska politika.

Dr. Želimir Mažuranić: Treba samo da poslušate radio-saopštenja u inostranstvu, pa da vidite kako ovaj spor između dva Ministra utiče na inostrani svijet.

Ja ću odmah doći u vezu sa specifičnim inostranim poslovima.

Ja ne znam, da li je g. senator Banjanin sa svojega gledišta sretno upotrebio riječ »izbori« u ovom i ovakvom razlaganju.

Nitko ne tajni da kraj današnjeg izbornog zakona a još više kraj načina kako se izbori prema tome zakonu praktički provesti mogu, onaj koji imade u ruci vlast provedenja izbora ili da rabim poznatiji izraz, onaj koji ima izborni mandat, može da izbrise sa političke površine, ali samo sa površine, i veće grupacije nego li što je naša. Ali kad bi umesto izbornih zapisnika odlučne bile izborne žare, ja mislim da bi kroz te izborne žare dopirale do naših ušiju takove melodije, koje stoje u vrlo slabom skladu sa integralnom ideologijom vlade, koju sve to više, sada već i bez ikakove rezerve, prihvaća gospodin senator Banjanin.

Nipošto ne mislim, da bi kroz te izborne žare prodirale tendence, koje bi bile pogibeljne za državu samu. U tom pogledu mnogo sam veći optimista od članova Vlade. Baš zato želim, da mesto više puta dvojbenih zapisnika dođu opet izborne žare. Onda bi se videlo da li je patriotska ideologija, koja je došla do izražaja u deklaraciji Narodnoga kluba, zaista naišla na tako slabi odziv u narodu, kako to misli g. senator Banjanin.

Predsjednik dr. Ljubomir Tomašić: Molim Vas, gospodine senatore, da se držite predmeta!

Dr. Želimir Mažuranić: Ne treba on da se boji za sudbinu trošnoga čamca Narodnoga kluba, te orahove ljuške, koja želi da se veže za jače galije. Iako aluzije g. senatora Banjanina glede vezanja tih čamca i galija nisu posvema tačne, ima u njima i jezgra istine. (**Jovo Banjanin:** Pazite, da Vam na Hvaru ne podmetnu trulo uže za Vaš čamac!). Istina je ta, da Narodni klub nije nesklon saradnji sa svima onima, koji su mu blizu po ideologiji. A duboko je osvjeđočenje Narodnoga kluba, da patriota i otadžbenika, hvala Bogu, imade dosta i izvan kadrova današnje vladajuće stranke.

Dozvolite mi, gospodo senatori, da se nakon ove malene digresije vratim opet na pitanje homogenosti vladine ideologije.

Gospodo senatori, nije teško iz samih izvjava Vlade dati i drugih čisto stvarnih dokaza o velikoj raznolikosti pogleda na najvažnije probleme našega državnoga života. Tako je na primer g. Ministar poljoprivrede izrekao u Skupštini doslovno slijedeće reči i to baš u samom ekspozeu o radu područnom mu Ministarstva poljoprivrede:

»Nažalost veliki zadatak agrarne reforme da stvori na dotadanjim velikim posjedima primjeran broj zdravih naprednih seljačkih domova, nije uspio. Taj veliki cilj je demagogijom toliko iznakažen, da ga više nije bilo moguće ispostaviti. Tu Vlada nije mogla drugo, nego da sankcioniše stvoreno stanje prepuštajući historijsku odgovornost za počinjeno djelo onima, koji su skrivali, da je ovde stvoren umesto zdravog i naprednog seljačkog posjeda seljački proletarijat«.

Ponajprije spominjem da je ova riječ citirana doslovno prema službenom izdanju skupštinskoga zapisnika. Usuprot znam da je g. Ministar, ili barem držim, u faktično danom ekspozeu spomenuo još dvije reči više. On je kod riječi »demagogija« dodao još i dvije reči, i to »prijašnjih vlada«. Tako je barem bilo štampano u nekim listovima. Mislim da se ne varam, da je dobrohotna ruka cenzora ovaj puta brisala i neke riječi jednog ministarskoga govora kao što se je to nama smrtnicima već češće dogodilo. U ostalom bile te riječi u samom tekstu ili ne bile, nije to od velikog znamenovanja, jer je posve jasno da kad g. Ministar poljoprivrede veli da se je glavni cilj agrarne reforme onemogućio demagogijom, onda to može biti samo demagogija onih, koji su agrarnu reformu sprovodili t. j. demagogija onih, koji su zaista bili na vlasti.

Predsjednik dr. Ljubomir Tomašić: Pozivam Vas zadnji put da se držite predmeta današnje rasprave.

Dr. Želimir Mažuranić: Ovo je vrlo važno pitanje, gospodine Predsjedniče, pitanje ideologije.

Predsjednik dr. Ljubomir Tomašić: Ali ne za sadašnji pretres Ministarstva inostranih poslova.

Dr. Želimir Mažuranić: Budući vidim da je ova rasprava o nehomogenosti većine mnogimaneugodna, prelazim odmah na sam resor inostranih dela. Molim da čuvate slobodu govora.

Ovih nekoliko pogleda na nutarnju političku našu situaciju daju nam dovoljno jasnu sliku, kako je teško kod nas voditi inostranu politiku naše države.

Tim je veći uspjeh vrhovnoga vodstva naše vanjske politike što je država mogla iz svojeje ekspektativnog stava doći u stav akcije. Značajni i dalekosežni diplomatski instrumenti nizali su se svi vođeni velikim ciljevima, koje smo gore spomenuli.

Gospodo senatori, Društvo naroda je danas u teškoj krizi. Politička konjunktura ide protiv ove organizacije mira. Ipak smo, mislim, suglasni svi u tome da je potpuno ispravno, što gospodin Ministar inostranih dela svoju politiku orijentira tako da ona ne bude nikako u protuslovlju sa ciljevima Društva naroda.

Mi možemo ne samo želiti, već se možemo ipouzdati nadati da će Društvo naroda krizu preboljeti i opet zauzeti ono mjesto, koje mu je po intenciji njegovih stvaralaca bilo namjenjeno. Svako napuštanje zastave Društva naroda bilo bi u isti čas i nelijepo i štetno.

Svi sklopljeni ugovori s naše strane u potpu-

nom su skladu sa ciljevima Društva naroda. Tako pakt o nenapadanju koji je sklopljen sa istočnim državama.

Gospodin Ministar inostranih dela u svom skupštinskom ekspozeu jedva daje naslućivati da bi moglo doći do uspostave diplomatskih odnosa sa Sovjetskom Rusijom. Klonim se naumice kritike ovoga koraka i ove namjere ako zaista postoji, ali ne mogu zatajiti jednu opasku.

Već se dulje vremena pod vidom nekoga tobožnjega panslavizma i u Skupštini i izvan nje u javnosti a i u samom Senatu nastoji stvoriti neka vrsta psihološkog pritiska na Ministarstvo inostranih dela u smjeru požurenja obnove diplomatskih odnosa sa državom koju 15 godina nismo priznavali. Da je bilo dovoljno razloga da je ne priznajemo, mislim da smo o tom svi na čistu. Da li su ti razlozi sada prestali, o tom mogu mišljenja biti podjeljena. To mora biti stvar hladnoga računa. Ali kada se to pitanje počinje tretirati kao tobožnji postulat neke slavenske solidarnosti, onda držim, da će g. Ministar inostranih dela ne znam da li tu pogadam njegovo mišljenje, naći u tom samo razlog da sa što većom skepsom i što većim oprezom ovo pitanje tretira.

Znati će g. Ministar inostranih dela da će se k nekim dobronamjernim ali strahovito neupućenim katkada i naivnim glasovima pridružiti čitavo jato ljudi, vođenih posve drugim motivima, koji će neiskreno propagirati ovo zbliženje pod lozinkom jedinstva slavenskih naroda.

Ja prekidam, gospodo senatori, ovdje naumice naglo jedan slijed misli, koji bi me odveo i suviše daleko na jedno sasvim drugo područje.

Ako bude došao čas za to, ja ću o tom reći i više.

Ne znam da li će gospodin Ministar inostranih dela smatrati potrebnim da ovom ili drugom kojom prilikom o tome pitanju progovori.

Gospodo senatori, neka mi bude dozvoljeno da uputim na još jednu poteškoću, na koju nailazi vodstvo naše inostrane politike u vršenju svoje dužnosti. To je njegova borba sa kompresivnim tendencijama g. Ministra finansija.

Nije to nikakav naš specijalitet. Toga ima svuda i svakodobno da Ministar finansija, zastupajući čisto fiskalne interese, zastupa posvema cifarsko gledište. Gospodin Ministar finansija zbilja tu svoju dužnost vrši dobro, žalibože katkada i predobro.

Ovi cifarski pogledi potiskuju često puta stvarno daleko dublje razloge koji govore protiv kompresije.

Jedan konkretan slučaj imademo sa brisanjem nekih naših diplomatskih predstavništva u inostranstvu. Poslednje godine upravio sam vrući apel na gospodina Ministra inostranih dela, da bezuslovno uspostavi izravno naše diplomatsko predstavništvo u Španiji. Moj apel nije uslišan. Proturazlog ne može biti nikakav drugi nego li jednadžbetska cifra koju ne znam tačno kolika je, ali je na svaki način potpuni »quantité negligible« nasuprot onomu što gubimo time, što smo cijeli Pirinejski poluotok sa svim kolonijama diplomatski tako reći napustili.

Slučaj je, i to moram reći, sretan slučaj, da je jedan uvaženi član same vladine stranke, kao dobar putnik vlastitim opažanjem skupio materijal, koji svima nama dokazuje koliki su naši interesi u Španiji slabo ili nikako paženi od strane naše Vlade. Sva nastojanja naših, po g. senatoru Ivkoviću spomenutih prijatelja, a takovim ih zaista možemo nazvati, sva

nastojanja španskog diplomatskog pretstavnika kod naše Vlade, g. Torrihosa, nisu dostatna da ispune onaj manjak, koji je nastao ukinućem našeg poslanstva i naših konzulata u Španiji.

Ne znam hoće li ove godine gospodin senator Ivković sa svojom željom imati više sreće, nego li sam ja imao lani, ali velim Vam, gospodo senatori, vjerujte gospodinu senatoru Ivkoviću, to je jedno polje koje ne bi smjelo ostati neizorano.

Narodni klub već je izjavio da će glasati za budžet Ministarstva inostranih dela.

Narodni klub čini to iz osvjedočenja, da je vrhovno vodstvo inostrane politike u našoj državi uzelo dobar smjer, a u nadi da nije daleko vrijeme, kada će i unutarnja politika budućih vlada prestati da bude preka razvitku, da bude hroma noga u organizmu naše države.

Glasaću za budžet Ministarstva inostranih dela.

(Odobranje i aplauz).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ima reč Pretsednik Ministarskog saveta g. Nikola Uzunović.

Претседник Министарског савета Никола Узуновић: Господо, да ме господин поштовани предговорник није цитирао, ја бих вас можда поштедео од ових неколико речи, али по једној старој навици својој, да тешко остајем дужан одговора, ја морам да реагирам само са неколико речи.

Господо, наша опозиција у циљу да докаже, да наша унутарња политика није добра, често пута пада у очигледне нелогичности.

Кад је реч о нашој спољној политици, опозиција ту признаје добре резултате, — по томе признаје и добро вођење спољне политике; те по томе кад је малочас г. предговорник настајао, да резултате у спољној политици доведе у зависност од добре унутарње политике, ја сам за моменат очекивао, да ће г. предговорник, пошто и он и његов клуб резултате и вођење спољне политике сматрају добрим и за тај ресор гласају без резерве, — ја сам очекивао, да ће направити закључак: да наше унутрашње размирице, којих има свуда, у свима земљама, су тако незнатне у односу на опште линије наше унутарње државне политике, да оне — како се и види по резултатима — ни уколико не утичу и не могу утицати на здраво вођење наше спољне политике. (Одобравање и аплауз).

Господин није тако урадио. Он је мислио, да једно поред другог може остати: да је спољна политика здрава, добра, и да су њени резултати добри, да спољна политика зависи од унутарње политике, а да ипак устврди: како наша унутарња политика ама дибидус ништа не ваља!

Па, господо, не само то, него је и уважени г. предговорник, иначе мој добар лични пријатељ, допустио себи још једну ствар, која — држим — није много ни парламентарна, ни укусна, да попут једног свога друга из његовог клуба и он завири мало преко плота у сепаре наше Југословенске националне странке, (Веселост), и да тамо нађе ништа мање него једну тоталну нехомогеност.

Зашто? И из чега то изводи? Како су у једној расправи о саобраћајној политици, — која са правом унутрашњом државном политиком не знам колико везе има — два члана Владине већине сасвим у раскорак ишла. Шта мислите, у чему? Један мисли да се грађењу железница треба да приступи само онда кад поред генералних планова

буду готови и сви детаљни планови, а други мисли да се грађењу железница може некад приступити и само на основу генералних планова и у још неким другим инжењерским дуелима, како сам већ имао прилике да кажем, — били различитих схватања на тај чисто стручни део пословања, па из тога г. предговорник закључује како у Југословенској националној странци, на коју се Влада ослања, влада таква нехомогеност да она може да буде узроком да и вођење спољне политике буде јако отежано Министру спољних послова!!

Ја, господо, г. предговорника ценим и не би му остало ништа друго до да покуша једним новинским коментаром утисак својих изјава ублажити, у свом личном интересу. Господо, па зашто би г. предговорник направио оваку погрешку? Да покушамо да нађемо узрока, не би ли тај узрок могао да му олакша ситуацију.

Господо, Југословенска национална странка. Краљевска влада и законодавно тело приводе крају један крупан, велики државни посао: вотирају државни годишњи прорачун, који ствара могућност за редовно и здраво буџетирање и финансирање у вези и са овлашћењима које је законодавно тело, верујући Влади, дало, ствара могућност да се развије један интензиван рад на свима питањима, о којима су и г. г. сенатори и народни посланици са толико ревности, са толико разумевања, са толико стручности учинили Краљевској влади сугестије, да ми можемо очекивати један плодоносан рад и разумевање наших унутрашњих прилика на један најбољи начин, како бисмо нашем народу пружили рада и олакшања — нашем народу који често пута и онај у гудурама и планинама има више осећања и више разумевања и за нашу унутрашњу политичку ситуацију и спољну политику, и који с правом очекује да му у току рада пружимо све што би садање тешкоће могло олакшати. Па, може бити опозицији изгледа, да би ово био моменат, ови предаприлски дани да се некако конструише, утврди некаква разбивеност, нехомогеност у владајућој партији и да на томе основу се покуша да добије нешто за другу страну. А која је друга страна? Опозиција!

Господо, начин постанка Југословенске националне странке, прилике под којима је она позвана и дужна да води државне послове, кратак рок, нешто пола године од њеног дефинитивног формирања, пружају, дају толико основа да се са више уздржљивости треба да удара на њену неку нехомогеност. Можда бисмо ми, који треба да смо хомогени и конструктивни у раду, који носимо одговорност у тешким приликама и који смо дали примера као ни једна друга организација у погледу брзине око свога организовања и у погледу јачине и своје бројности, него икада у другим странкама, имали више права да загледамо: а шта је на оној другој страни?

Каква је хомогеност идејна, програмска, не знам какова, код тога т. зв. опозиционог блока. Пет пуних година је тој господи стајало на располагању да се слободна као тица на грани из опозиционог става споразумеју барем о најосновнијим питањима државне политике и да покушају, ако већ не успеју, да дођу до неког резултата, да нађу једну заједничку платформу, с које ће да се овако осино јављају и да загледају преко плата у туђе арене. Нема ничега, господо. Једна раз-

двојеност, једна разбијеност таква да ми можемо само жалити што је тако.

Када је режим у својој еволуцији наишао на то, да преко закона о зборовима и удружењима створи могућност, да се поред наше велике странке формирају и друге политичке групације, он је тиме показао не само то да не жели да то буде, јер да је то био случај, не би се тај закон ни доносио, него на против из тога се види, да ми желимо да се што пре расчисти политички живот у земљи и да се створи још једна друга јака политичка групација, која би већ својим самим постојањем збијала наше редове и нашу по њиховом мишљењу нехомогену партију правила хомогенијом и чвршћом. Јер кад немамо оваквога партнера, а не видим да ће га скоро бити, може се десити, да ми допуштамо себи да понеко од нас може имати опозициони став, не против вођења државне политике, него према детаљима рада око вођења државних послова од стране Краљевске владе, и ми сматрамо да је то допуштено и корисно. (Бурни пљесак).

Господо, иза 6 јануара ја сам у једној прилици правдајући тај велики акт и говорећи о узроцима који су га изазвали, на једном збору рекао, како није било здраво оно, што смо имали до 6 јануара, јер смо имали некаких 17 политичких странака, партија, фракција и групација, а како, кад може велики америкашки народ да има свега две политичке партије и кад може Енглеска тек у последње време да их има свега три, ја сам допустио себи, да на тому збору кажем, да сам сматрао онда и да сматрам и данас, да је луксуз за наш народ, да ми имамо неких 17 партија и да је желети да се упути политички живот оним правцем да имамо неколико озбиљних јаких политичких организација тако, да политичке партије могу једна другу смењивати у владавини тако, када се једна истроши у раду што је посве наравно, друга са напреднијим идејама, са више снаге, са више конструктивности преузме вођење државних послова, јер само у таквом једном процесу може се државним и народним потребама и циљевима најбоље служити. (Бурни пљесак).

Абнормалност и ненормалност развитка нашега политичког живота пре 6 јануара није могла а да не остави трагова и на догађаје после 6 јануара тако, да кад су створене могућности, да се организују политичке странке у нашој земљи, а ми смо дочекали да место очекиване странке из удруженог опозиционог блока добијемо само странку Г. Министра Војислава Јанића, и г. Светислава Хођере, а још нисмо добили странку удружене опозиције из блока те опозиције, коју смо очекивали.

То, господо, не долази отуда што на тој страни можда нема воље за политичку акцију. Не, господо, на тој страни су „велики политичари“, људи познати из прошлости са своје политичке активности, људи који и данас имају и те каквих политичких амбиција, али не успевају, до овог момента бар нису успели, да направе нешто озбиљно, да створе једну политичку групацију, која би имала право да, критикујући наш рад, очекује да иза нас дође она на власт. Сви се питамо, па откуд то долази? Одговор је кратак. Шести јануар и режим иза њега основну државну политику упутили су једино могућим правцем, тако да сви други који мисле да могу какву другу политику у

овој држави да воде, немају никаквог изгледа на успех све дотле, док без резерве не усвоје данашњу државну политику са свим њеним конзеквенцијама... (Одобравање и плесак)... и да смо после таквог чистог и несумњивог изјашњења и примана овакве основне државне политике покушају да се групишу. А без тога, нека знају, да им ништа неће донети ни оваква путештвија, о којима је говорио г. Бањанин. Основна државна политика има да се акцептира јасно и гласно од сваког ко мисли да води политику у овој земљи, јер је ово тако фундаментална политика нашег државног и народног живота, да ће се она бранити и партијским и политичким комбинацијама и политиком и свим другим средствима ако то буде затребало. (Одобравање и плесак).

Господо, ја мислим да неће бити са моје стране нескромно ако господи на тој страни дам један мали савет. Ако мисле да дођу до успеха, ако мисле да дођу до израза у својим политичким комбинацијама, нека прво буду са овим на чисто и нека онда дођу на арену, нека војују за своја начела, за свој програм, нека извојују потребну већину, па ћемо им ми радо уступити наша места, па да видимо како они воде државне послове. (Плесак) Али ми као практични политичари треба да знамо, да ли има изгледа да у догледно време можемо дочекати једну такву могућност? Право да вам кажем не можемо. Ја то кажем не што ми се то свиђа, напротив ја сам већ рекао, да би сви желели једну такву озбиљну политичку групацију. Али у скоро такву могућност ја не верујем, јер док главну снагу тога опозиционог блока треба да чине они, који су направили познате пунктације и декларације, на којима до овог момента још стоје, ја не верујем, да и господа из парламентарне опозиције могу и кад на тим политичким основима ма какву заједничку политику с њима направити. Ако би сви скупа и могли претстављати једну количину колико толико респектабил, и ако то не би била некаква велика количина, јер је Југословенска национална странка већ успела да милионе бирача привуче државној политици и своје програму, али ипак тај скуп, тај блок опозиције и парламентарне и ванпарламентарне, ако и не би био велик, он би ипак био једна снага, која би заслуживала више пажње но што је данас заслужују политичке групације г. Јанића и г. Хојере.

Господо, као што већ рекох, то би зајеста било корисно за наш државни и политички живот, али као што видите слаби су изгледи за то, па и разлог што сам ја реагирао није тај што сам се уплашио од овог покушаја, да се утврди нека хомогеност наше странке и да би нам то могло шкодити и што се бојимо да ће ускоро доћи тај блок. Неће доћи, господо. Они сами неће да увиде ове основне ствари. Они кад преговарају и разговарају, а они то последњих дана чине нарочито ревностно... (Др. Мажуранић: Сад ви завируете у наш сепаре. Смех). Само по праву одговора на напад.

Господо, они путују не само по мору, него и сувоземно врло много. Одржавају свакодневни контакт, али резултата нема и неће га скоро бити. Према томе, господо, ја чиним апел на већину, да преко свих ових маневара пређе равнодушно, па да ми пријемо извршењу наших задатака, да идемо у народ, да га обавештавамо о оном што смо урадили и још више о оном што мислимо да урадимо

и да му предочимо сву корисност политике коју је народ у тако великом броју прихватио. (Бурно одобравање и плесак код већине).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Има рећ senator g. Jovo Banjanin.

Јово Бањанин: Господо сенатори, г. др. Мажуранић изрекао је у свом говору у погледу наше спољне политике неколико лепих и добрих мисли, које доказују дубоко патриотско осећање и здрав оптимизам у гледању на будућност нашег народа. Стога ми је врло жао што је г. Мажуранић те своје мисли покварио, импресију њихову ослабио, унесећи распу о нашој унутарњој политици у дебату о Министарству спољних послова. Мени је жао што г. Мажуранић, који је и мене лично апострофирао, није узео реч код неког другог буџета, да омогући дискусију о питању, које је покренуо, и мени би било врло драго, кад би ту дискусију са г. Мажуранићем могао примити. Жално бих, кад би полемика између нас можда изгледала као неки сукоб, јер имам извесну предилекцију према неким великим именима наше нације, и сматрам да је био добар омен за рад овога дома, што у њему сретамо с хрватске стране имена Гаја, Мажуранића и Кукуљевића. Али, господо, ја не желим да ми себи у овом дому и у свом часу одузимамо могућност да погледамо бар за један час само на оне прилике које нас окружују и да видимо с којих страна могу запретити опасности нашој нацији. То је, ја мислим, у овом часу сигурно важније, него то што г. Мажуранић провирује кроз туђи прозор и гледа где би нашао неку пукотину.

Г. Мажуранић као и остала господа из његова клуба у Народној скупштини и Сенату брину се о томе колико је ова Влада хомогена и да ли има и каквих пукотина у Југословенској националној странци. Господо, жао ми је да морам употребити једну мало вулгарну реч, али мислим, да у кући обешенога не треба говорити о ужету. (Смех) Јер мали клуб г. др. Мажуранића показује толико пукотина колико има чланова. А кад би успело да клуб г. др. Мажуранића веже, како сам рекао, и што је чини ми се, нарочито дирнуло г. др. Мажуранића, свој чамчић за неку већу лађу, онда бих слободан био да упитам: како ће тек онда бити велика пукотина између Народног клуба и оне веће лађе, јер ја не верујем да један Мажуранић жели делити мисли које се данас гаје на острву Хвару. И зато бих опоменуо врло поштованог г. др. Мажуранића да кад буде везивао, како сам му упао у реч, свој чамчић за ту велику лађу, припази добро да му не подметну труло уже, јер би се могло догодити да уже пукне кад се лађа нађе на широком мору, и ја не бих желео да делим судбину онога чамчића на коме би се налазио клуб г. др. Мажуранића.

Ја мислим да је много боље да пређемо преко тих унутарњих питања бар у овом часу, понављам, на питања наше спољашње политике. Господо, експозе који је господин Министар иностраних послова дао у Народној скупштини, сматрам ја као саставни део овог експозеа који је дат пред овим високим Домом. И ја се радујем што можемо сви констатовати да је у том експозеу одређено и одлучно у једној класичној једноставности и јасноћи изражен правац наше спољне политике која остаје стална и непоколебљива. Ја се нарочито радујем што је сам г. Министар иностраних послова

сматрао за своју дужност да у речима пуним снаге истакне голему историјску улогу коју је Његово Величанство Краљ одиграо у вођењу наше спољне политике. (Аплауз и бурни узвици: Живео Краљ!).

Господо сенатори, путовања Његовог Величанства Краља створила су атмосферу, дала су психолошке услове да се може потписати Балкански пакт 9 јануара ове године. И у колико може бити говора о личним заслугама, не умањујући ничије друге заслуге, ја мислим да је то голема заслуга Његовог Величанства Краља. Балкански пакт створио је могућност зближења и сарадње свију балканских народа. Он се није ограничио само на оне државе и народе који су потписали овај Пакт, него је он — што се може да сматра као јединствен пример у међународном животу — гарантовао мир и сигурност државама које и нису потписале Балкански пакт. Јер Балкански пакт, господо, каже: да државе потписнице неће предузимати никакву политичку акцију ни према којој другој балканској држави непотписници овога споразума. Понављам, господо, ово је јединствен пример широкогрудости, и он даје гаранцију и другим државама на Балкану, које нису потписале овај Пакт, да са сигурношћу и вером могу гледати у сарадњу ове четири балканске државе, и могу у томе наћи гаранцију да је и њима отворен пут да приступе слободној сарадњи балканских народа.

Улога Његовог Величанства Краља у стварању овог Пакта нарочито је за нас велика и благотворна по томе што је он утврдио путеве за зближење између Југославије и Бугарске. Господо, у нашој трагичној прошлости било је и сувише много сукоба и борби. И ми морамо сматрати за срећу што је овом великом и далековидном иницијативом Његовог Величанства Краља створена могућност да се између Југославије и Бугарске дође до зближења и до смирења. И ја се надам, ако се у Бугарској једнако дубоко и искрено схвата ова иницијатива и ова мисао, да ће споразум свих балканских народа, а нарочито споразум Бугарске и Југославије бити скоро једно велико дело осигурања наше будућности.

Господо сенатори, година 1933 испуњена је многим важним догађајима и акцијама, које нам указују и с које нам стране прете опасности и на који начин можемо да осигурамо своју будућност. Учвршћивањем Мале антанте у пакту о организацији, који је потписан 16 фебруара 1933 године, у томе учвршћивању створена је не само сигурност за државе Мале антанте, него је то и манифестација једне воље, која показује пут како све мале државе и сви мали народи треба да воде своју независну политику. Мала антанта створила је управо један систем политике, који доказује на који начин треба мале државе да се организују. И у томе је његова голема важност и преко граница саме Мале антанте.

Да је та ствар озбиљно схваћена и са стране оних који не желе независност малих држава, доказ је Четворни пакт који је у првој својој концепцији изнесен пред свет 18 марта прошле године; — јер тај Четворни пакт настоји да одузме могућност малим државама да воде спољну политику независно и хоће да створи систем хијерархије међу државама и диктатуре великих сила (Гласови: Тако је!) Али баш у томе часу се показало колика је снага Мале антанте, јер само уз њену помоћ могла је

Француска да сузбије ова настојања и да у коначном тексту Четворног пакта излучи све оно што би могло да доведе у сукоб те државе са Друштвом народа. По коначној стилизацији овог Четворног пакта од 7 јуна прошле године тај је четворни пакт постао инструменат Друштва народа, место да га замени у европској политици; а наша савезница Француска сматрала је и после тог пакта за своју дужност да даде гаранције Малој антанти и Пољској да она остаје верна својим савезничким обавезама и дужностима.

Господо, Четворни пакт је измењен текстуално, али нису измењене тенденције оних који су дали прву мисао четворног пакта. И поред текста, који може да нас и задовољи, ми смо дужни да водимо рачуна и о тим тенденцијама, а нарочито смо то дужни и зато, што се ускоро после потписивања Четворног пакта на међународној Економској конференцији у Лондону показало да су те тенденције живе и активне. Ви се сви сећате да је на међународној привредној конференцији у Лондону бачена једна бомба у облику меморандума немачког делегата Хубенберга, и та је бомба била непосредан повод да је дошло до потписивања Источног пакта у Лондону у конвенцијама које су потписане 3 и 4 јула. Тај Источни пакт поздрављен је од свих на лондонској конференцији, који озбиљно желе слободу свих народа Средње Европе. Али значај је његов у толико већи, што је у том пакту први пут прихваћена дефиниција о нападачу, о којој се у Друштву народа и на конференцији за разоружање толико дуго, а без успеха, већало. Источни пакт увео је дефиницију о нападачу у међународно право и то не може више да се уклони. Занимљиво је, да су у Женеви управо они, који непрестано траже разоружање и ревизију уговора о миру, у исти час одлучни противници дефиниције о нападачу. То доказује колико је искрено њихово настојање о разоружању.

Господо, Источни пакт и Мала антанта чувају од свих изненађења, која могу доћи због тенденција Четворног пакта. Народи средње Европе, који искрено желе слободу и равноправност, поздравили су Источни пакт, јер су осетили да је у овом часу већа опасност и веће угрожавање њиховог интегритета са стране Запада него од социјалних агитација које долазе с Истока. — То не значи да они неће будно пазити на разорну агитацију неуравнотежених фанатика, јер и сам Источни пакт даје гаранције државама, које су га потписале, да не може бити мешања у унутрашњи живот држава потписница пакта.

Господо, Југославија иде несумњиво у ред оних земаља које су најискреније прихватиле овај Источни пакт. Она је и на другој страни дала доказа да жели искрену сарадњу и споразум са свима другим народима. Пријем немачке делегације, која је дошла у Београд да с Југославијом преговара о склапању трговинског уговора, — доказао је да је Југославија и на тој страни приправна да учини све што је потребно за добре односе између Немачке и Југославије. И ми се надамо да ће се успети да се склопи повећан трговински уговор између Југославије и Немачке, који ће служити интересима и једне и друге државе. Али, господо, поред свег настојања да између Југославије и Немачке буду добри односи, ми не смемо заборавити на тенденције које се појављују у немачкој политици последњих

петнаест година. Ми о томе морамо водити рачуна, јер је ту у питању и наша народна слобода и наша будућност. Ја сам напоменуо, господо, да је Источни пакт везан за меморандум г. Хугенберга, који је изнет на међународној привредној конференцији у Лондону. Тешко је знати, да ли се Хугенберг, вођа бивших немачких националиста, залетео у невреме, или му је стављено у дужност да сондира расположење у Лондону, — главно је да остаје чињеница да је питање источне политике Немачке изнето пред један међународни форум. Хугенберг не тражи ни више ни мање, него да се Немачкој призна право продирања на исток Европе, а последњи је циљ Јужна Русија, Украјина. Питање ово није случајна комбинација г. Хугенберга, ово је основна мисао спољне политике националног социјализма у Немачкој. У осталом, то није никаква нова већ стара мисао пангерманизма, заоденута само у једну нову фразеологију. — И кад г. Хугенберг у том меморандуму циља на Јужну Русију, онда ми морамо мислити на то да се до Јужне Русије може доћи само онда ако се прегазе све земље Средње Европе. А не може нас оставити равнодушнима ни то, ако г. Хугенберг циља на саму Јужну Русију, јер, господо, руска земља остаје за нас само руска и словенска земља без обзира на то ко у њој влада. (Аплауз).

Је ли, господо, то политика панславизма, против кога су Беч и Берлин успевали деценијама пре рата да подижу сумњу читаве Европе, као да је панславизам опасност за мир Европе? Није то никакав панславизам. И сама данашња Русија далеко је од тога, да води руску националну политику, а камо ли политику панславистичку. А ни наша отаџбина не води панславистичку политику. Југославија и Чехословачка су у Малој антанте с Румунском. Југославија је у Балканском пакту са Турском, Грчком и Румунском. То су неоториви докази, да код нас нема панславистичке тежње, да код нас нема панславистичких амбиција. Али постоји, господо, једна основна тежња, да треба да бранимо и морамо да бранимо сваку стопу словенске земље. (Одобравање).

Господо, ја ћу бити слободан, да вам изнесем неколико доказа, да је ово — као што сам рекао — основна мисао политике националног социјализма. Ја се нећу позивати на дневну агитацију можда у Немачкој, на гласове дневне штампе и писање неодговорних људи. Ја ћу вам изнети неколико мишљења људи, који су стварали нову Немачку, који су унели нови дух у данашњи немачки Рајх, и ви ћете видети, колико је та мисао дубоко урезана у велике покрете, који данас владају немачком империјом.

Г. Адолф Хитлер у књизи »Мајн Кампф« — »Моја борба«, која је књига данас еванђеље националног социјализма и читаве нације у Немачкој, исповеда ове мисли: Он уопште тражи напуштање колонијалне политике Немачке изван Европе. Он тражи источну оријентацију у самој Европи. Не може бити — каже он — циљ немачке политике повратак граница од 1914 године. Циљ је дати немачком народу нови простор на Истоку, отворити земље за насељавање милом или силом. Само за тај циљ вреди пролити крв, а ни границе од 1914 године не могу се постићи без крви. И то се може постићи само на рачун Русије.

Немачка мора поћи путем старих Орденсрители-

ра, да немачким мачем прибави земљу немачком плугу. Немачка тражи земље које ће непосредно проширити површину матере земље. Судбина је сама показала пут, кад је баш сада Русију препустила болшевицима. Руску државу и онако су стварали германски елементи, а не мање вредна (миндвертиге) раса словенска. За то треба задобити Енглеску и Италију, а изоловати Француску као пријатеља Мале антанте и Пољске, или обрачунати с њом.

Алфред Розенберг, идеолог, шеф спољне политике националног социјализма, устаје такођер против светског империјализма, за национално-социјалистичку германску државу у Мителеуроци. Народни империј мора да се побрише за животни простор потребан немачком народу, везан непосредно за матер земљу. Тај простор може се наћи само на Истоку. Розенберг је написао књигу »Нит двадесетог столећа«, коју је у осталом и Ватикан из других разлога ставио на индекс. И ми из те књиге сазнајемо шта је то част немачке нације, о којој се данас толико говори. Он каже, господо, да је највећа вредност немачке нације његова част. Мисао части почетак је и свршетак свега мишљења и деловања његова. Она не подноси другог једнако вредног центра снаге, ни хришћанске љубави, ни слободног зидарског хуманитета ни римске филозофије. С мачем и плугом за част и слободу, то је бојни поклик новог нараштаја. Борба за животни простор смисао је свега настојања.

Алфред Розенберг устаје против Паневропе, јер је то Франко-Индија. Само нордијски човек може сачувати Европу. Француска треба да се повуче у своје границе, да напусти Пољску и Малу антанту, и онда ће је Немачка оставити на миру. Нема ни безрасне Мителеуроци ни франко-јудејске Пан-Европе него је нордијско германска Европа са Немачком Мител-Еуропом лозинка будућности. Нордијско-германски човек хоће систем држава у којима ће постојати Немачко-скандинавски блок с циљем да створи простор за 100 милиона Немаца. Тај би блок био у савезу с Енглеском. Допушта и медитерански савез под водством Италије и упућује га на Балкан. За Словене у том систему уопште нема места.

Moeller van den Bruck, писац чувене књиге »Треће царство«, пророк националног социјализма, који није доживео његову славу и величину, пише у истоме правцу. И он упућује Немце на Исток. Словени су по њему пасивна маса, коју су Германи управо увукли у историју. Историја Словена од почетка до данас историја је зависности. Немају ништа своје него је све позајмљено. Словенским духом влада велика религиозна мистика. Он се додуше дивн словенској, нарочито руској поезији, особито се клања генију Достојевског, али допушта да Словени, ако уопште имају будућности, могу ту будућност наћи само у духовном животу. Политички нема за њих будућности, нарочито у Европи, и на томе треба да се оснивају тежње Германа.

Главни програматичар националног социјализма Готфрид Федер издаје национално-социјалистичку библиотеку, у којој се обрађују сва питања која интересују национални социјализам. Ханс Кребс, вођа националног социјализма у Чешкој и бивши посланик у прашком парламенту, који је морао да бежи из Чехословачке, написао је у тој библиотеци књигу »Пан Европа или Мител Европа«.

Он налази решење немачког проблема у Мител Европи везаној са Немачком. Немачки Рајх мора ново организовати средњу Европу и мора се створити немачка средње-европска светска сила. Државе Средње Европе морају стати под вођство Немачке, јер Ханс Кребе је против Пан-Европе, која служи француским интересима. Он каже: »Национални социјализам поставља против западњачког атомизирања у малим државама, као и против мисли Пан-Европе, која служи само интересима Француске, — мисао немачког решења средње-европског проблема«.

Ово су мисли људи, који непосредно воде национални социјализам. Али и други Немци, који се од њих разликују само можда у неким питањима унутрашње политике, потпуно се покривају у овим мислима националног социјализма. Ја хоћу нарочито сада да истакнем мишљење људи, који се купе око знамените ревије »Die Tat«. Фердинанд Фрид, писац књиге »Крај капитализма«, написао је ту књигу баш у времену кад је стварана немачко-аустриска царинска унија. И он каже да је немачко-аустријска царинска унија најважнији догађај у привредном животу после рата. То је почетак стварања Мител Европе, проширење немачке привредне области према југо-истоку. Око Немачке и Аустрије имале би се груперати Чехословачка, Мађарска, Југославија, Румунска, Бугарска, а можда и Грчка.

Giselher Wirsing написао је књигу: »Zwischeneuropa und die deutsche Zukunft« — »Међу-Европа и немачка будућност«. Он тражи просторну и привредну интеграцију Немачке и Zwischeneuropе. Тај би савез водио и до царинске уније. Према горњим државама имала би то бити једна целина, а у државном погледу нашао би се израз у федерацији целе средње Европе под водством Немачке.

Oswald Spengler познати пророк пропасти Запада написао је прошле године књигу: »Jahre der Entscheidung« — »Године одлуке«. У тој књизи у најцрњим бојама приказује судбину беле расе. За Француску каже да је у пропадању, а ни Енглеска боље не стоји. Само у германској раси, вољом најјачој, почивају још велике могућности. Она треба да буде одгојитељ и спаситељ беле расе. Немачка вођена пруским духом може спасти Запад од Истока. Између Немачке и Азије он не види ништа. Русија је по њему Азија, а и балкански Словени су Азијати. Ту се Спенглер слаже са грофом Keyeserlingom, који у балканским Словенима види дивље народе.

Али једна од најзначајнијих књига у том погледу је књига Wilhelma Stapela: »Der christliche Staatsmann, Eine Theologie des Nationalismus« — »Хришћански државник, теологија национализма«. У тој књизи се каже, да је немачки народ по природи империјални народ. Његова тежња од почетка није држава него империум, Рајх, а то значи, да цело човечанство без обзира на своје различитости мора бити сједињено под једним водством. Равноправности нема ни међу људима ни међу народима. Пољски народ није равноправан немачком народу само зато што је народ. Што није једнако вредно, не може бити ни равноправно. Зато је немисао поставити пољски народ на исти степен с немачким народом. Равноправност је само фикција, коју Немци не могу признати. Немачки народ не може се ставити у исти ред с каквим год племе-

ном Истока, као што се ни Масарик не може упоредити с Хинденбургом. Заједница народа не може постојати без ранга и превласти. Да би се сложиле земље и државе Европе, мора једна нација учврстити свој ауторитет над другима, мора једна нација поставити своје империјално право. Национализам, који је плод француске револуције, мора бити надвладан новим империјализмом, а носилац тога империјализма мора бити немачка нација. Границе Рајха су данас отворене. Немачка насеља допиру у Пољску, Русију, Естонију, Југославију, Румунију, и зато се Немачка мора бринути за све што се тамо догађа. Решење источног проблема не може се постићи с националном идеологијом, јер та даје Немцима само право заштите мањина. Немцима је свеједно, јесу ли мањина или већина, јер они су увек први за то што су Немци. Кад би у целој Пољској становала само два Немца, они би били више него милион Пољака, јер они су Немци. Само Немцима вођена Европа, може бити задовољна Европа. Они би и оставили границе другим народима, ако им се призна империум, а ако се не призна, мора се освојити.

Два се народа боре за превласт у Европи, каже Вилхелм Штапел: немачки и француски. Французи се боре идејама њихове револуције: где год се шире људска права и мисао националних држава, шири се и француски империј. Ко се за те идеје бори, тај се бори за Француску. Немци се боре за Рајх. То је смисао и круна свих политичких мисли код Немаца. Све те мисли изложене су у поглављу под насловом »империум теутоникум«.

Штапел је овом империју дао и латинску химну, у којој долазе и ови стихови:

»Magna victrix nationum,
Nobilis Germania,
Occupabis altum thronum,
Regna regens omnia«.

(»Велика победнице народа,
Племенита Германија,
Заузешеш високи престо,
Владаћеш свим краљевствима«).

Господо, таквим тежњама заносе се носиоци политичке мисли трећег Рајха. Ми немамо право да се мешамо у унутрашњу политику Немачке, јер Немачка нација има право да изабере себи владу и режим какав хоће. Ми, господо, ни после овога, као ни после онога што се у прошлости догађало не носимо у души никакве мржње против немачке нације. Напротив признајемо све што је она велико и добро дала прогресу човечанства и вољни смо да створимо добре односе с њом и да се користимо и свима културним и привредним тековинама немачког духа и немачке радности. Али смо, господо, дужни, да водимо рачуна о амбицијама и плановима њихове спољашње политике. Нарочито нас мора вређати мисао расне супериорности, којом хоће да се оправда доминација у средњој Европи.

Господо сенатори, нарочиту пажњу поклања трећи Рајх Немству у иностранству. Он хоће да управља радом свих Немаца у другим државама, да од немачких мањина прави инструменат своје политике. У том погледу ванредно је значајна једна велика манифестација од 10 септембра 1933 у Берлину, коју је приредно »Volksbund für das Deutschtum im Ausland«. Ту је говорно званичан говор потканцелар Папен. Устајући против балканизације Мителевропе тражи он ново уређење

средњеевропског простора. Немачка племена одбила су код Беча навалу Турске пре 250 година борели се за освајање средњеевропског простора. Само он жали што прослава ослобођења Беча није била силна манифестација свенемачког народног духа. Он уверава браћу на Дунаву да ни гранично камење ни полицијске мере не могу спречити крвоток немачког националног организма, а под заставом трећег царства, развиће се и застава немачког народа с новим мирно-културним поретком Мителевропе. — Ово не може утицати на наш став према Немцима југословенским грађанима. Њихов миран културни развој не сме бити ометан. Али и Немци — југословенски грађани морају стајати далеко од тежња, које су изражене у мислима г. Папена, а које нису у складу с интегритетом ниједне државе у средњој Европи, па ни с интегритетом Југославије.

Господо сенатори, после свога доласка на власт, национални социјализам променио је докле интонацију своје спољне политике, и он је наједанпут открио да је он главни носилац мирољубивости у Европи. Ствар је управо изненадила. Мирољубивост је чудна, кад је петнаест година стварана идеологија агресивности, а беспримерном агитацијом подизан дух ратоборности и фанатизма. Ишло се чак дотле да се милитаризује дух читаве нације од најмлађих нараштаја немачких. Пацифизам је гоњен као издајство. Нарочито после изласка из Друштва народа (14 октобра прошле године) та је нова мирољубивост у суперлативима наглашавана.

Ми бисмо се могли, господо, радовати, кад би та мирољубивост, тај нови пацифизам био дубок, и кад би он значајно велики преокрет у политици немачке нације, јер то би била срећа за читаву Европу, а у првом реду за немачку нацију. Али ми имамо много разлога да водимо рачуна о ономе како се дух новог Рајха развијао кроз петнаест година, и да будемо будни и опрезни у свима односима с немачким Рајхом.

Како је познато господо, Немачка је у октобру лањске године иступила из Друштва народа и после тога почело је ово ненадано проповедање мирољубивости и што је још већи парадокс, почела је Немачка позивати Француску на непосредан споразум. Немачка је иступила из Друштва народа управо због Француске, јер је у Француској нашла запреку за даљу сарадњу на конференцији за разоружање. И ево сад позива Француску да приступи непосредним преговорима, да елиминира Друштво народа из тих преговора. Француска је добро видела маневар и није пристала на такве методе рада. Јер би онда и она сама припомогла својој изолацији, и припомогла би томе да ауторитет Друштва народа буде оборен још дубље него што јесте.

Сигурно је да национални социјализам хоће данас мир, јер он га треба више него ико други, и утолико је та мирољубивост искрена. Дошавши на власт, тражио је национални социјализам рок од четири године да сврши своје унутрашње задатке. Затим је у неким пактовима тражен рок од 10 година, и ми верујемо да му је и 10 година потребно, јер је он преузео огромне и тешке задатке да преобрази и државу, и нацију, и расу, и просвету, и књижевност, и привреду, па чак и религију и цркву. А поред тога има да изврши огроман задатак решења питања незапослености. И, разуме се, да

за такав големи рад треба времена можда и више од 10 година, и за то време национални социјализам треба да чува мир. Само је питање, господо, је ли тај мир примирје за спремање за велика дела, која после тога треба да дођу, или је то примирје које треба да осигура трајан мир у Европи. Ово друго тешко је веровати, јер концепције спољашне политике остају и не могу се ничим демантовати. Уосталом, сама ратничка организација и дух националног социјализма носи у себи динамику експанзије, а свеједно је да ли ће то бити данас или за 10 година. У томе лежи сличност његова са фашистичком Италијом, и ми морамо веровати да ће бити тешко, а можда и изнад снаге самих вођа националног социјализма, да у даном часу укrote духове које су сами пробудили. Уосталом, да се на ту мирољубивост не може много полагаати, доказ је и у томе што данашња Немачка међу великим Немцима 19 столећа гледа свога најближег претходника у чувеном историчару Хенриху Трајчкеу, оном Трајчкеу који је у својим предавањима на берлинском универзитету о немачкој политици учио немачку омладину да је рат политика кат'ексохен. Учио је да је друга битна функција државе, уз бригу за унутрашњи правни поредак, вођење рата. До краја историје, каже, оружје ће задржати своје право, и управо у томе лежи светиња рата.

Господо, две велике нације у непосредном суседству нашем, две нације које отворено постављају своје претензије на земље Средње Европе и Балкана, спроводе данас највећу могућу интеграцију свих својих националних снага, и у том се види како је плитка, безумна и кратковида политика неких наших мудраца, који баш у томе моменту траже највеће могуће дробљење наше националне снаге.

Господо, прве своје успехе изван Рајха тражио је национални социјализам у Аустрији. У првоме налету своје победничке опојености хтео је да спроведе, ако не »аншлус«, а оно бар »глајхшалтунг« Аустрије. То је требало да буде база за даље ширење у Средњој Европи и на Истоку. Али ту су се брзо открили сукоби интереса и мисија, јер Средња Европа има ту злу срећу да је жртва разноврсних мисија, чији се интереси укрштавају баш на њеном терену. Берлин има мисију да шири немачку империју на Исток. Рим носи мисију римске империје на Дунаву. Беч има мисију светог римског царства немачког народа, а Будимпешта мисију обнове круне Св. Стевана и раздвајања јужних и северних Словена. Свакако од нарочитог је значаја у сукобу тих разних мисија сукоб између Берлина и Рима. Интересантно је то нарочито зато што је од почетка између фашизма и националног социјализма владало ватрено пријатељство, што није никако чудо, јер између њих постоји и сродност идеологије и сродност метода рада и заједничка тежња за ревизијом уговора о миру. На лањском грандиозном конгресу националног социјализма у Нирибергу приређене су големи манифестације изасланицима фашизма. То пријатељство није помучено ни онда када је Мусолини примао Долфуса, док је овај водио огорчену борбу са Хитлером. Национално социјалистичка штампа чак је с беневољентном пажњом пратила игру фашизма са Бечом верујући да неће ништа учинити против Немачке. Лањски фашистички план за сређење прилика у Средњој Европи, септембра месеца прошле

године, примљен је у Берлину са симпатијом, и с изјавом да се то покрива с основним линијама немачке дунавске политике. Изгледало је да се спрема неки кондоминиум у Бечу. Тек у последње време открива се сукоб интереса. Међутим ни то не може изненадити. До тога би у даљој будућности дошло и уз највеће данашње пријатељство, јер Италија у Бечу и на Дунаву значи неизбежан сукоб с Немачком у будућности. Уосталом постоји и један дубок идејни разлог за то. Национални социјализам верује, да је нордијско-германска раса звана да влада Европом, док је Мусолини у октобру 1933 говорио, одбијајући то, да латинска медитеранска раса мора свету дати стваралачку мисао, да се мора створити пакс романа, мир, који ће у једној цивилизацији стопити гениј, полет и карактер свих раса.

Господо, Аустрија каже да се бори за независност од Берлина. И Италија тврди да хоће ту независност, али тако да аустријску и мађарску политику подреди својим тежњама. Она хоће превласт и протекторат над државама Средње Европе. У коме облику? Говорило се о блоку, о царинској унији, о консултативном пакту, или можда само о привредној сарадњи. На састанку у Риму остало се код консултативног пакта, али испод тога пакта морамо увек наслућивати тежњу Италије за искључивом доминацијом на Дунаву. И зато нас не могу умирити речи које су садржане у самом пакту. Формално је Италија задржала у овом пакту обавезу Женевског протокола од 3 октобра 1922 године да ће поштовати политичку независност и територијални интегритет и суверенитет Аустрије, али не видимо обавезу да она неће тражити никакву посебну или искључиву корист у погледу економском или финансијском, која би могла директно или индиректно компромитовати независност Аустрије.

Господо сенатори, сарадња држава Подунавља може бити само онда здрава, ако ни једна велика сила не иде за тим да доведе било коју од тих држава у зависност према себи. Само потпуно слободне државе Средње Европе могу дати гаранцију за миран развој у Подунављу. Велике силе наћи ће свој интерес у том, што ће мир Европе бити осигуран, и што ће се дати могућност бољих економских и трговачких веза њихових са Подунављем. Све што је преко тога, то значи опасност за мир у Европи.

Нема никакве сумње да је независност Аустрије потребна за сређивање Подунавља и мир у Европи, али се под тим не смеју кријумчарити друге можда још опасније мисли и тежње. Немамо права да се мешамо у унутрашњу политику Аустрије, али морамо да водимо рачуна о појавама које бацају сенку на цело Подунавље. Не заборавимо да се у Аустрији родила мисао Мителеуропе, и да је Беч читаво прошло столеће био носилац пангерманских тежња. Велики аустријски Министар трговине и финансија између 1849—1859 године барон Брук био је први проповедник царинске уније између Берлина и Беча. По њему је Аустрија по традицији носилац великонемачке политике. Мисао Мителеуропе, коју је за време рата износио Фридрих Науман, нашла је најватреније поборнике у Аустрији. И Долфус и други говоре и данас о немачкој мисији Аустрије.

Господо сенатори, над Аустријом круже авети

Хабсбурговаца. Ублажени фашизам у духу енциклике »Квадрагезимо Ано«, можда и уз благослов фашизма, треба да утре пут за повратак Хабсбурговаца на престо у Беч и Будимпешту. Организације легитимиста у Аустрији развијају све живљу акцију. Створен је жељезни обруч (»Ајзернер Ринг«) свих легитимистичких организација, којима стоји на челу бивши Министар барон Визнер. У њему је и »Reichsbund der Oesterreicher« под водством принца Лихтенштајна. Посебно стоји »Keisertreue Volkspartei« коју води пуковник Волф Густав. Омладинску организацију Отонија води гроф Полцер — Ходиц. Лане је седамдесет и пет највиших аристократа из редова легитимиста ишло на поклонство Зити у Рим под вођством војводе Макса Хоренберга, сина Фране Фердинанда.

Основан је »фатерлендише фронт« којег су вође канцелар Долфус и кнез Стархемберг. Све легитимистичке организације ушле су у тај фронт. Аустријски епископат такођер је у фронту, и он у божићној посланици наглашава да Аустрија хоће опет да буде оно исто што је раније била и да »Вирибус унитис« хоће да пође у своју мирну и сретну будућност. Долфус је на нову годину говорио о хисторијској мисији Аустрије у средње-европском простору. Сетимо се, господо, како је грандиозном помпом црква асистирала лане Долфусу, у исти час када је папски нунције у Прагу покушао да да новог живота словачком сепаратизму.

У Бечу 26 фебруара била је велика манифестација легитимиста за Хабзбурге. Барон Визнер говорио је да је Аустрија нераздвојно везана за кућу Хабзбурга. Враћају се царски амблеми и заставе, униформе и титуле. Активни члан Долфусове владе министар правде Шулциг, пореклом Југословен, вођа католичких борбених одреда, говорио је недавно како Аустрија служи опће немачкој будућности; опомиње Аустријанце да ни један не прође поред капуцинске гробнице, где леже аустријски цареви, а да се не сети каква је неправда учињена кући Хабзбурга.

После свега долази уништење социјално демократске странке. Ми на то морамо гледати само са гледишта спољне политике. Чини се да је то уништење контроле над плановима који се плету између Рима, Беча и Пеште. Сетимо се само афере Хиртенберг и кријумчарења оружја. Драгоцен је заслуга социјално-демократског радништва за мир Европе да је та афера откривена. Данашњи претседник фабрике муниције у Хиртенбергу ноторни је легитимиста; — генерал Вогоен, бивши ратни министар, који је уједно и претседник аустријских државних железница. Он је све железничаре превео у домовински фронт. И недавно смо већ могли читати како се опет кријумчари оружје у Мађарску.

У Бечу се буде царске амбиције, сањају се снови и плету комплоти за сјај куће Хабзбурговаца. Није то ни питање Аустрије ни Мађарске, господо, то је питање Европе, нада све питање мира свих народа у Подунављу. Варају се господо у Бечу, ако мисле да ће вика на аншлус збунити некога да не види планове који они спремају и који су исто тако опасни за мир целе Европе. Нека Беч једном заувек напусти наду у негдашњу доминацију, и онда ће се брзо решити сва питања о односима с другим народима у Подунављу.

Ни аншлус ни Хабзбурзи ни наслањање Аустрије и Мађарске на Италију не могу решити про-

блем Подунавља. Само слободна и равноправна привредна сарадња потпуно независних држава Средње Европе осигураће мир у овоме делу Европе.

Аустријска политика, господо, не споминиће скоро никада ревизију уговора о миру, а нада се и повратак Хабсбурга постићи не дирајући уговоре о миру. Али Мађарска има једну једину мисао, ревизију, и поставља захтеве, који онемогућују сваки споразум и сарадњу. Мађарска политика живи у илузији, да је она још увек средиште велике силе, зване да другима намеће вољу и кроји закон. Не треба зато бацати одговорност на мађарски народ, али је сигурно, да мађарско политичко друштво не може да се излечи од своје мегаломаније. И била би, господо, потребна једна ревизија безусловно, али би ту ревизију требало извршити у Будимпешти, требало би извршити ревизију менталитета мађарског политичког друштва. Носилац тога менталитета је мађарска феудална аристократија. И може лако доћи дан, и та господа не треба да буду изненађена, ако сам мађарски народ дође до сазнања, да су његови феудалци главна запрека миру и срећењу средње Европе, и може доћи до тога, да лозинка буде ослобођење мађарског народа од власти феудалних господара, јер сам мађарски народ брзо ће наћи пут споразума с другим народима.

Главни претставник ових тежња је гроф Бетлен, бивши претседник мађарске владе. Значајно је, да је он стару лозинку Мађара „од Карпата до Јадрана“ покушао у последње време да сведе на један тако звани минимални програм, који би у ствари значио етапу за остварење великог циља. Политика грофа Бетлена, која је у ствари званична политика мађарска, ослања се у свему на тежње, које су изражене у националном социјализму. Ми не знамо, да ли се у жилама мађарских феудалаца пробудила аријска крв, али су свакако њихове политичке амбиције везане с амбицијама националног социјализма. И то, господо, није никакво чудо, јер то је стара политика мађарска. Нигде се тако не примају све егзалтације фашизма и националног социјализма као у Будимпешти. У победи националног социјализма 1933 године они су гледали и свој триумф.

Уочи рата 1913 године гроф Тиса покушао је повести преговоре са румунском народном странком у Угарској. Ти су преговори пропали у пролеће 1914 године. Пропали су с истих разлога, с којих су пропали и сви покушаји у 19. столећу за зближење и измирење с Мађарима. Сетимо се хрватско-српске коалиције, која је у најбољим намерама хтела измирење. У исто време и Краљевина Србија показивала је тада најбоље настојање за споразум с Мађарима. И да су Мађари онда схватили ове тежње, које су долазиле са стране Југословена, можда би се прилике у рату и после рата друкчије развијале. Али они никада нису умели да с народима око себе разговарају као једнаки са једнакима. Они су били у ставу мегаломаније једне велике силе.

Значајни су били мотиви за преговоре грофа Тисе. Одговарајући 14 јануара 1914 године на интерпелацију грофа Апоњиа, рекао је гроф Тиса: „У овом делу Европе интерес је мађарске расе да се придружи оној великој европској констелацији, која против словенског света поставља снагу германског света. Био би интерес румунског

народа да подупре ову констелацију, и да мађарској нацији прискочи у помоћ у извршењу овог великог светско-хисторијског задатка“. Исту ту мисао изрекао је немачки канцелар Бетман-Холвег годину дана пре, кад је казао да ће будући рат бити рат између Германства и Словенства. Иста та мисао влада и данас мађарском политиком. Само се мађарски ревизионизам мора борити и за беневољентност фашистичке Италије, а није му на одмет ни што се мисли у Лондону и Паризу. Зато долази управо до комичног лавирања мађарских ревизиониста.

У августу месецу прошле године изишао је низ чланака грофа Бетлена у берлинској штампи. Циљ тих чланака је, да се угоди Берлину и Риму. Гроф Бетлен пише да Немачка не може мирно гледати којим се правцем развијају политички и привредни интереси земаља бивше Аустро-Угарске. Немачка не сме допустити да се ту створи сила која би је угрожавала с леђа, да се створи блок који би служио њеном заокружавању. Немачка мора имати одлучан утицај на развој прилика у Средњој Европи. Али догађаји у Подунављу, каже гроф Бетлен, дирају и у виталне интересе Италије, која не може мирно гледати да јој се иза леђа створи на Јадрану прејак словенски блок. Сигурност Италије тражи, да се у Средњој Европи не створи федеративна власт, којом би владали Словени, а то је у толико опасније што таква власт може настати и на Балкану. Верујући у истоветност циљева Берлина и Рима, Бетлен је у исти мах ставио Мађарску у службу једном и другом.

Међутим гроф Бетлен је осетио потребу да у новембру прошле године пође на велику агитациону турнеју у Енглеску. Тамо је поставио другу тезу: »Или се мора између малих држава Средње Европе створити мир или ће они доћи под немачко односно руско водство“. Разуме се главна улога приписује се Мађарској, али после ревизије уговора о миру. Тако гроф Бетлен у Берлину хоће да буде авангарда за продирање германству на исток и заштита Италије против словенског блока на Јадрану и Дунаву, а у Лондону хоће да буде баријера против навале Немаца и Руса у Средњој Европи.

Претседник др. Љубомир Томашић: Молим вас да скратите, јер је време већ прошло.

Јово Бањанин: Господо, нико у Малој антан-ти није против независне и равноправне Мађарске у природним њеним границама. Али ту независност угрожавају они који од Мађарске праве оруђе за маневре туђе политике у Средњој Европи. А нико неће пристати да се у име тобожње слободе и равноправности обнови сјај Угарске круне од Карпата до Јадрана.

Положај је отежан и у Средњој Европи слабљењем ауторитета Друштва народа. И у томе, господо, лежи управо значај и важност Мале антанте, што она и крај слабљења других ауторитета ствара свој властити ауторитет, који ће чувати мир у Подунављу.

Вешта пропаганда, вођена из Беча и Будимпеште, умела је да рашири у Европи мисао да је разбијање Аустро-Угарске и стварање малих држава узрок економске кризе не само у Средњој Европи него и у читавој Европи, па готово и у читавом свету. Међутим, какве су то мале државе у Средњој Европи? На Балтику, пред вратима

морским, која би имала да служе великој руској нацији, створене су 4 нове државе и све ове 4 државе једва прелазе половину становништва саме Југославије и саме Чехословачке. Ако им се додаду још две државе скандинавске, Данска и Норвешка, онда свих тих 6 држава једва прелазе величину Југославије и Чехословачке а не достижу величину Румуније. Читав волумен спољне трговине Аустро-Угарске 1912 године, пре рата, износио је једва нешто преко 3% светске трговине. Па како би та територија могла данас да изазове кризу привреде у читавом свету?!

Нема и не може бити никаквих посебних права било које велике силе у Средњој Европи и на Балкану. Нека се велике силе одрекну својих амбиција и интересних сфера у Подунављу, нека се Беч и Будимпешта одрекну илузија да воде и данас једну велику силу, и да се може повратити њихова доминација. Нека се напусте све оне мисије. И онда ће споразум међу народима средње Европе бити брзо готов. Мала антанта учинила је много за слободу Подунавља. Она се бори не само за себе него и за оне који пристају да буду инструменат туђих интереса у средњој Европи. Источним пактом појачана је та спасоносна борба. А у Балканском пакту нашла је та иста мисао чврст ослонац на Балкану. Балкан и Подунавље народима Балкана и Подунавља! То је лозинка мира и прогреса у овом делу Европе. Тој мисли најпреданије служи Југославија.

Пошто имам пуно поверење у вођење државне политике са стране Краљевске владе, ја ћу гласати за буџет Министарства иностраних послова. (Бурни аплауз).

Претседник др. Љубомир Томашић: Јер се није нико више пријавио за реч, оглашујем да је претрес о Разделу VI — Министарство иностраних послова довршен. Прелази се на гласање. Гласује се партија по партија, седењем и устајањем, седењем „за“, а устајањем „против“. Молим г. известиоца да чита редом партије VI Раздела.

Известилац Људевит Гај чита партију 307.

Претседник др. Љубомир Томашић: Прима ли Сенат ову партију? (Прима). Оглашујем да је партија 307 примљена.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о свакој појединој партији у смислу чл. 102 Устава и § 67 Закона о пословном реду у Сенату, примио цео буџет расхода Раздела VI — Министарства иностраних послова, и то од партије 308 до закључно партије 327.

Претседник др. Љубомир Томашић: Тиме оглашујем, господе сенатори, да је Раздео VI буџета Министарства иностраних послова једногласно прихваћен.

Прелазимо сада на претрес о Финансијском закону. Реч има сенатор г. др. Фран Новак. Јер га нема, реч има сенатор г. Милоје Јовановић.

Милоје Ж. Јовановић: Господе сенатори, смам да је потребно и корисно, да поводом давања овлашћења Краљевској влади, да може доносити уредбе у циљу олакшања тешких економских прилика, проговорим неколико речи о досадашњем раду на доношењу уредаба на основу садашњег овлашћења, и да укажем овом приликом на оно, шта би по моме мишљењу требало да се има у виду у овоме раду.

Ово је толико оправданије, што у изради ових

уредаба парламенат неће имати никаквог суделовања, но ће тек по свршеном послу, пошто исте већ ступе у живот, бити поднесене Народном претставништву на сагласност.

Мотиви и разлози за давање ових широких овлашћења Краљевској влади налазе се у тешкој привредној ситуацији, за коју се морају тражити брза и ефикасна средства, да се олакша и отклони. Ми ћемо овде бацити само један поглед на прилике, како су се развијале до данас, до овога момента кад имамо да вотирамо Влади ова овлашћења.

Велика привредна криза, која је већ од пре неколико година обухватила целу Европу, па можемо рећи и остали свет, почела је од пре три године да стеже и нашу земљу, и да ствара тешке и несношљиве прилике. Она је прво ударила на пољопривреду и онеспособила је, тако рећи, за сваку борбу и одржање. Режим аутархије и заштитне царинске политике других држава, код којих се развила жеља, да се што више извози, а ништа не увози, довео је нас до немогућности, да у друге државе извозимо наше аграрне производе, па је чак дошло и до тога, да наши земљорадници не могу вишак своје производње уопште продати и уновчити. Услед тога је наш пољопривредник осиромашнио, постао је слаб потрошач и купац, а тиме се пренела криза и на занатлије и индустријалце, јер је земљорадник као главни потрошач, када је опала његова потрошачка платежна моћ, престао куповати, или је почео куповати у много мањој мери занатске и индустријске производе. Због овога је и трговина са тим производима, изгубивши главне потрошачке масе, дошла у тешко стање. Тешке последице од овога преносе се даље и индустријалци и занатлије, не могући да нађу купце за своје производе, да би се спасли од слома, почели су ограничавати своју производњу.

Ово је изазвало смањење производње и отпуштање радника, што је морало имати за последицу: беспослицу, оскудицу зараде, глад и беду.

Криза земљорадње, заната, индустрије и трговине повукле су собом и кризу других друштвених редова. Криза удара и на сопственике земљишта, која се више не могу издавати под закуп, јер се обрађивање истих не рентири, пошто се ни сам рад не исплаћује, а затим долазе на ред сопственици зграда у варошима и другим привредним центрима, јер занатлије, трговци, индустријалци, радници и остали привредници, економски слаби и пропали, нису у могућности, да плаћају закупне цене за зграде: станове и локале, које држе као закупци, и напуштају их са великим сумама дужних кирија, доводећи у тежак положај сопственике кућа, нарочито оне, који су оптерећени дуговима, што може у току времена, ако тако стање дуже траје, проузроковати и њихову инсолвентност.

Сад се криза развија и даље. Презадужени земљорадник не може да плаћа своје дугове у времену, када је његова платежна снага опала, јер их је он правно онда, када је вредност његовога земљишта износила четири и више пута, а када су његови производи били исто тако скупљи по четири и више пута но сада. Поред тога он је раније, све што је произвео, могао продати по једној рентабилној цени, а сада уопште не може

да прода и уовчи многе своје производе.

Он престаје плаћати, и увлачи у тешкоће и кризу и своје повериоце: занатлије, трговце, индустријалце и друга приватна лица и новчане установе, доводећи их све у тежак положај према њиховим повериоцима, изазивајући код њих инсолвентност, стечајеве и пропаст.

Сад све то иде даље, и занатлије, трговци и индустријалци, не добијајући ништа од својих дужника, долазе у кредитне тешкоће, и не могући да плаћају своје дугове, доводе и своје повериоце, у највећем броју случајева новчане заводе, у кризу и немогућност да одговарају својим обавезама. То се преноси и даље на Народну банку и друге велике новчане институције, који долазећи и сами у тежак финансијски положај, доводе у опасност правилно функционисање кредитног саобраћаја, угрожавајући и стабилитет државног новца, а у првоме реду новчаница државне емиционе банке.

Проблем решења кризе код нас није лак ни прост. Он обухвата решење кризе земљорадника, занатлија, индустријалаца, трговаца, радника, сопственика земљишта, великих и малих поседника и сопственика зграда. Затим кризе банака и новчаних завода, па и многих малих капиталиста и улагача код банака, који су у бољим временима свој новац позајмљивали пословним људима уз предвиђени интерес, или улагали на штедњу код банака у нади да ће га после протеклог рока или по указаној му потреби моћи добити натраг од дужника.

У овакоме стању у решавању проблема кризе, која је постала општа, тешко је се наћи и створити један систем рада и наћи правац којим треба ићи. Ствари се не смеју решавати појединачно, већ обухватајући цео комплекс питања. Мора се имати у виду, да мере предузете у циљу олакшања кризе на једној страни често пута повлаче погоршање кризе код других привредних грана, а ово може имати за последицу померања и промене, код многих делова привредника, који са овим гранама привредне производње стоје у тесној вези, било као произвођачи или потрошачи, било као повериоци или дужници. Мора се створити један смисљени план за спровођење свију потребних мера са пуном свећу о њиховоме домаћинству, и дејствима, које ће оне имати на све делове кризом погођених привредника. Треба имати куражи, да се све то и спроведе, мора се ићи напред и не сме се заустављати на половини пута.

Шта је радила наша Влада у томе погледу, и у колико је успела да ублажи кризу појединих грана привредника, за што је имала овлашћења у Закону о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа о извршењу и обезбеђењу од 12 децембра 1932 год. По чл. 6 тога Закона „у циљу доношења потребних мера ради олакшања економских прилика у земљи, моћи ће Министарски савет на предлог надлежних Министара доносити уредбе са законском снагом, а са роком трајања најдаље до једне године. Ове уредбе, које ступају на снагу од дана обнародовања, подносиће се Народном претставништву одмах на сагласност.“

Господе сенатори, као што видите ова су овлашћења била врло широка, тако рећи без ограничења. Чак ни одредбом, да се уредбе имају од-

мах поднети Народном претставништву на сагласност нисмо се користили, јер до данас после толиког времена те уредбе нису прегледали ни Народна скупштина ни Сенат, а уверен сам, да је дошло до тога, да их Сенат у смислу предњег члана прегледа, нашло би се у њима ствари, којима би Сенат могао учинити оправдане замерке.

Господе, питање земљорадничких дугова прописаном уредбом није добро решено. У погледу рокова и начина и величине отплата земљорадничких дугова није се ишло до границе, до које је требало ићи и ја чврсто верујем, да ни 30% задужених земљорадника неће моћи да отплаћују своје дугове. Сем тога требало је унети у уредбу и одредбу, која је била у ранијем предлогу Владе о заштити земљорадника, по којој су се и земљорадници, који су презадужени, могли принудно равнати са својим повериоцима, те да се и њихова дуговања сведу на величину, која одговара њиховом материјалном и привредном стању и њиховој платежној моћи. Због овога највећи део задужених земљорадника, нарочито у материјално пропалом и презадуженом Срему и другим деловима Војводине неће се моћи одржати и упућени су на пропаст.

Сем тога уредбом су доведени у тежак положај повериоци земљорадника, а сам земљорадник изгубио је сваки кредит и могућност да у тешким приликама може ма где наћи зајма и кредита. Сељак је често доведен у очајан положај, јер за своју производњу и рад он не може наћи ни најмањи обртан капитал, а остао је без свију новчаних резерви. У тешким моментима сељачке нужде и невоље зеленаши ће му тражити на све могуће начине, да им обезбеди дате му зајмове, и у колико је се више законодавац бринуо, да сељака од свију тих могућности експлоатисања сачува, у толико су се и зеленаши више довијали, да га и по цену увлачења у криминал вежу, и да ма и тим путем своја потраживања осигурају.

Проблем раздужења земљорадника би био добро и рационално решен једино конверзијом дугова на тој основи, ако би држава узела на себе да спроведе, да једна велика новчана установа, као на пр. Аграрна банка, те дугове под повољним условима исплати повериоцима у бонувима са одређеним интересом, који би се бонови постепено у току времена амортизовали из плаћених сума на име интереса и отплата, које би земљорадници полагали код исте новчане установе. Сем овога начина има других сличних, којима би се исти циљ могао постићи. Овај би начин раздужења био згодан, не само за задужене земљораднике, већ и за њихове повериоце. Уз то би ваљало од стране државе фаворизирати и форсирати стварање земљорадничких кредитних задруга, чиме ће се земљораднику омогућити, да дође и до потребних нових кредита, нарочито до обртног капитала за своју привреду.

Зеленаштво је код нас у последње време на селу јако цветало, и нарочито је наш земљорадник био жртва зеленаша. Ово особито за последње две три године, пошто се није зеленаштво довољно сузбијало. Искоришћавао се тежак положај дужника при наплати дугова. Стварани су им огромни егзекутивни трошкови, па је то многе довело до просјачког штапа.

У Сенату се налази као доказ те зеленашке

немани интерпелација моја и мојих другова сенатора на Министра правде по једноме случају, где је за 305.— динара дуга дужнику створено извршних трошкова 10.600.— динара, па му је за тај дуг продана земља, коју је радио и од чега је живио, и кућа у којој је становао као и сва покретност, а он са женом и петоро деце избачен из куће. Морају се одмах декретирати строге законске мере, да се не само сељак, већ и остали дужници узму у заштиту од тих зеленаша и претераних трошкова, које они стварају дужницима; и да се у уредби, која ће се донети, нареди извршење ревизије, те да се редуцирају и на праву меру сведу зеленашки трошкови поверилаца, који чине један велики део дуга који притискује дужнике.

Сељак је данас најмногобројнији део нашега народа. Од његовог добра и благостања зависи добро и благостање целе државе; једна француска изрека каже: сиромас сељак, сирота краљевина, сирота краљевина сиромас краљ; а ми можемо слободно додати: сиромас сељак, сиромас занатлија, сиромас трговац, сиромас индустријалац, сиромас грађанин, сиромас чиновник, једном речи: сви сиромаси.

Ако сељак нема да да, да пазари, да плати, не може нико да добије и заради ништа. Подићи његово благостање значи подићи благостање свију редова грађана и привредника. Зато је најхитнија дужност Владе, да на основу датих јој овлашћења предузме све мере, да ублажи и да отклони кризу, која дави земљорадника, и да се постара да му створи могућност, да добије под повољним условима и обртни капитал, који му је за његову привреду потребан.

И земљарина, која се наплаћује од пољопривредника, данас је према рентабилитету земљишта врло висока, и ако се не нађе могућности да се за земљорадничке производе нађу боље и повољније пијаци, мора се безусловно приступити смањивању земљарине и пореским олакшањима за земљораднике.

Проблем земљорадничке кризе садашњом уредбом није ни у пола решен. Влада мора енергично настати да оно, што је до сада у томе погледу уредбом учињено, настави и продужи, и створи за земљораднике спошљиво и издржљиво стање, како би се наш земљорадник могао економски опоравити, и од своје стране моћно утицати на отклањање кризе и код других привредника.

Исто тако и у погледу отклањања кризе код радника, занатлија, трговаца, индустријалаца и банака није много учињено. Предузете и предвиђене мере у уредбама, које су донете на основу законских овлашћења, врло су мало до сада допринеле санирању прилика, и морамо причекати да видимо колико ће се побољшање показати у току извођења предвиђених законских мера. Мора се настати, да се нашим занатлијама и нашој индустрији да потребна заштита за рад у земљи, не дозвољавајући да се без нужде и потребе у нашу државу увлаче и фаворизују страна предузетца, и да се сходним царинским мерама нашим индустријалцима и занатлијама даду потребне олакшице, које би им омогућиле одржање. У погледу странаца и њиховог продирања у нашу земљу ми смо били до сада недовољно опрезни и

сувише либерални, са чиме се мора престати.

Све већи број незапослених мора да нам задаје велику бригу, те се мора потражити начина да се нађу већа материјална средства за извршење јавних радова, поред оних која су у уредби о предузимању јавних радова предвиђена.

Јавни радови морали би бити и такви, где би се могли запослити и незапослени квалификовани, а не само обични мануелни радници. И овде је неопходно потребно, да се не дозволи успелење странаца на свима оним местима, где за то имамо наших способних радника. Ово се мора строго одржавати и о томе водити стална контрола.

Морамо признати да сви ови редови наших привредника заслужују нашу особиту пажњу, те очекујемо да ће Краљевска влада, продужујући свој рад и напоре на побољшању њихових прилика и отклањању њихове тешке кризе, успети да и код њих поврати једно боље и издржљивије стање, које ће им омогућити, да продуже свој рад вршења њихове корисне улоге у привредном животу.

Мора се имати у виду, да су сви напред поменути привредници и привредне установе у највећој мери погођени самом уредбом о заштити земљорадника, те ће се изменом ове поправити многе неводе, које су њеним доношењем наступиле.

Морам истаћи, да без обзира на све друго ни земљорадник ни занатлија, ни трговац ни индустријалац не могу подносити у овоме времену ове високе камате, које плаћају својим повериоцима. Ове се морају знатно спуштати, што се мора обезбедити законским мерама. Да би се ово створило, мора пре свега Народна банка смањити своју каматну стопу за зајмове, које она даје, како за оне по меницама, тако и за ломбардне зајмове. Велико је питање, да ли би се и у колико успело у овоме времену са стварањем великих новчаних института за помагање наше индустрије, о чему се доста говори, јер држава у овоме времену то не би могла материјално помоћи, а исто тако ни сами индустријалци. Исто тако била би погрешка и мислити, да би се потребан капитал могао створити принудним и обавезним уплатама појединих индустријалаца.

Криза је повукла за собом прво поједине привреднике, најпре слабије, па потом јаче и отпорније, затим је прешла на поседнике, сопственике земљишта и зграда, те је и ове довела у највеће тешкоће. Нарочито су сопственици зграда у варошима, ако имају и релативно мало дуга, дошли у тешку ситуацију. То најбоље видимо код нас у Београду. До почетка ове кризе они су могли и отплаћивати своје дугове и плаћати порез, па је поред тога и њима нешто преостајало за амортизацију уложеног капитала. Данас је у највећем броју случајева то немогуће. Ово је нарочито случај код сопственика нових зграда, које су биле по закону ослобођене од свију пореза сем инвалидског. У години 1932 Министар финансија им је противно њиховим стеченим правима увео порез од 6% и 12% те су доведени у још тежи положај. Општа криза погодила је и закупце станова и локала, те не могу да плаћају уговорне закупе, нсељавају се често без отказа и кад хоће, остављајући празне станове, и доводећи тиме задужене сопственике у положај да не могу уредно плаћати своје хипотекарне дугове, да о другим ду-

говима и не говоримо. Шта сада бива? Државна хипотекарна банка, разуме се, мора изложити продаји имања ових дужника, но како због оскудице новца нема купаца, мора их сама куповати за свој рачун и данас у Београду, како се говори, Државна хипотекарна банка узела је које у своју администрацију, које купила знатан број кућа својих дужника. Лоши закупци, који станују у зградама, не примају отказе, и неће да се иселавају, а не плаћају кирију за по неколико месеци, и ако врло често могу да је плате. Сопственик и поред уговора, који је са закупцима по закону морао закључити и таксу платити, није у могућности да их исели, јер власти се за те уговоре интересују, док се не увере да је такса плаћена, а после их нико и не уважава, и ако закон прописује да се уговори морају закључити и таксирати. Отказ станова кроз годину дана биће пренет у потпуности на Срески суд, и како су судови, као што сви знамо, преоптерећени радом, остаће рђави закупци да до краја спора бесплатно станују по неколико месеци. Ово је у толико незгодније и опасније, што се станови издају под закуп обично на 6 месеци, те ако се купац не исели на време, које је у уговору одређено, остаје стан по правилу неиздат пуних 6 месеци.

Спорови са закупцима могу се продужавати ко зна колико, и сопственици ће, не добијајући за то време уговорене кирије, морати да упусте из руку своје имање и да остану без ичега.

Дужност је Владе да узме у заштиту и сопственике зграда и да им да законске заштите и гаранције противу рђавих и несавесних купаца, јер су сопственици имања по варошима, после земљорадника најчвршћи ослонац државе, државнога реда и поретка. Они не траже никакве привилегије, већ једино правну заштиту, на коју имају права сви грађани. Дужност је Владе, да у целој комплексу проблема кризе и о кризи сопственика кућа поведе рачуна, те да поред других и њима учини могуће олакшице бар за време докле ова тешка криза траје.

Овлашћење, које дајемо Краљевској влади у Финансијском закону, разликује се од онога овлашћења, које је Влада имала по чл. 6 Закона о продужењу важности Закона о заштити земљорадника.

Ово последње овлашћење као законска одредба важило је без одређеног рока трајања, а за уредбе издане на основу њега предвиђена је важност од годину дана. Ово је једна аномалија, јер би по тексту закона (чл. 6) имао да престане да важи и цео онај план отплате земљорадничких дугова, који је уредбом предвиђен за 12 година, као и многи други прописи предвиђени у разним донетим уредбама, чија примена прелази одређени рок од годину дана.

Та се аномалија потпуно отклања садашњим чл. 63 Финансијског закона који гласи: „Овлашћује се Министарски савет, да може доносити уредбе са законском снагом у циљу сређивања и олакшања економских прилика у земљи као и уопште унапређивања привредне делатности. Ове уредбе ступају на снагу са даном обнародовања, а имају се одмах поднети на сагласност Народном претставништву.“

По смислу овога члана овлашћење за доношење потребних уредаба траје годину дана, ко-

лико је и трајање Финансијског закона, а време трајања саме уредбе није одређено, што је правилно, а Краљевска влада, ако налази за потребно, може у самој уредби рок њенога трајања одредити.

Овлашћења која дајемо Краљевској влади тако су широка и потпуна, да она може потпуно слободно и одрешених руку радити, невезана и неспутавана ни од кога. За њу у ствари оваква овлашћења претстављају један теретан посао, пун одговорности, и дужност којој је тешко одговорити.

На Влади је сада да не гледајући ни лево ни десно изврши своју дужност. Од ње нико не може очекивати чуда, али се бојати и последица које би могле наступити од разочарања и у Парламенту и у народу, ако она и после овако широких овлашћења буде стала на пола пута у колебању и недоумици, којим путем и до којих граница да иде?

Господо сенатори, парламенти ретко и нерадо дају оваква овлашћења. Њих могу добити само Владе, које уживају највеће његово поверење, те је сасвим природно да Сенат, усвајајући ову одредбу, коју је предложила сама Народна скупштина, чини то једино у великом поверењу, које има према Влади г. Николе Узуновића, јер је сигуран да ће се у извршавању ове одредбе најкоректније поступати, и да ће се водити рачуна у највећој мери о деликатности материје, која задире у врло осетљиве интересе свију грађана.

У том уверењу гласаћу и ја за овај предлог.
Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Reč ima g. senator dr. Valentin Rožič.

Dr. Valentin Rožič: Gospodje senatorji! V budžetu predvideno število učiteljskih mest je proračunano na najnižjo potrebo v banovini. To število se ni izpremenjalo že par let, dasi so potrebe na porast šoolobvezne dece stalno večje.

Že iz tega samega razloga je vsaka uporaba budžetskih mest, določenih za Dravsko banovino, v drugih banovinah za šolstvo skrajno škodljiva. Ta praksa je dovedla do stanja, da imamo danes v banovini 300 praznih oddeljenj. Delo učitelja v šoli kakor izven šole ob takih pogojih je nemogoče. Osebitno pa postane to stanje opasno tedaj, če gre za obmejno šolstvo. Mnenja sem, da je treba brezpogojno vsaj obmejne sreze takoj popolniti z učiteljstvom. Koliko se je doslej posvečalo pažnje obmejnemu šolstvu v Dravski banovini, dokazujejo sledeče številke praznih oddeljenj v obmejnih srezih Dravske banovine:

A) Prazna oddeljenja v obmejnih srezih: Dolnja Lendava 34, Gornji Grad 6, Kamnik 5, Kočevje 9, Kranj 4, Ljutomer 15, Logatec 7, Maribor levi breg 19, Murska Sobota 22, Škofja Loka (srezka ispostava) 3, Prevalje (Dravograd) 12, Radovljica 8, skupaj 144 praznih oddeljenj;

B) Prazna oddeljenja v ostalih srezih: Brežice 14, Celje 8, Črnomelj 8, Koniice 10, Krško 27, Laško 6, Litija 11, Ljubljana okolica 9, Maribor desni breg 10, Metlika 4, Novo Mesto 15, Ptui I—II 29, Slovenj-gradec 8, Šmarje pri Jelšah 23, skupaj 182 praznih oddeljenj.

Skupaj v Dravski banovini praznih oddeljenj 326.

Končno pripominjam, da je tolmačenje dotičnega paragrafa Finančnega zakona, na čegar osnovi se zmožirajo budžetska mesta ene banovine v drugi banovini, v tem obsegu in na ta način nepravilno.

S tem zakonom se je vsekakor nameravalo omogućiti Ministru da v svojem resoru more prihranke odnosno presežek ene banovine angažirati v drugi banovini. Ta prihranek odnosno presežek pa se more odmeriti le na osnovi ustaljenih budžetskih mest v proračunu. Iz zgoraj navedenih podatkov pa je razvidno, da v Dravski banovini nimamo presežka predvidenega števila učiteljstva, temveč je padlo za 120 pod predvideno število. (Odobranje).

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Gospodo, jer se nije nitko više prijavio za reč, time oglašavam da je pretres u pojedinostima o predlogu Finansijskog zakona dovršen. Sad prelazimo na glasanje. Glasuje se sedenjem i ustajanjem. Molim g. izvestioca da čita redom paragrafe predloga Finansijskog zakona.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita naslov i § 1 Finansijskog zakona.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 1 primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Većina sedi, prema tome oglašujem da je § 1 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Za ovim je Senat, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu čl. 102. Ustava i § 67 Zakona o poslovnom redu u Senatu, primio sve paragrafe Finansijskog zakona za 1934/35 godinu, i to od § 2 do zaključno § 25 — po predlogu i izveštaju Finansijskog odbora.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Izvolite čuti § 26.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 26. — Gospodo senatori, kod § 26, prema aktu g. Pretsednika Narodne skupštine, br. 21.319 od 20 marta o. g., upućenog g. Pretsedniku Senata, potkrala se štamparska greška koja se sastoji u tome što se u § 26 tač. 3 briše, a tač. 4 postaje tač. 3.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Prima li Senat § 26 sa ispravkom štamparske greške, koju je sada saopštio g. izvestilac? (Prima. — Ne prima). Ko je protiv, neka ustane. (Manjina ustaje). Objavljujem da je § 26 sa ovom ispravkom primljen. — Izvolite čuti § 27.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 27.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je zato da se § 27 primi, neka izvoli sedeti, a koje protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 27 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Za ovim je Senat, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu čl. 102 Ustava i § 67 Zakona o poslovnom redu u Senatu, primio sve paragrafe Finansijskog zakona za 1934/35 godinu, i to od § 28 do zaključno § 38. — po predlogu i izveštaju Finansijskog odbora.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Izvolite čuti § 39.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 39. — Gospodo senatori, kod § 39, prema već pomenutom aktu g. Pretsednika Narodne skupštine, potkrala se štamparska greška koja se sastoji u tome što se u § 39 na kraju pretposljednog stava tačke 2 umesto tačke stavlja zapeta i dodaju reči: »u koliko pomenuti poslovi nisu obuhvaćeni Zakonom o radnjama«; a ove iste reči na kraju poslednjeg stava ove iste tačke 2 brišu se.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 39 primi sa ispravkom štamparske greške koju je sad saopštio g. izvestilac, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 39 primljen. — Izvolite čuti § 40.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 40.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 40 primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 40 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Za ovim je Senat, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu čl. 102 Ustava i § 67 Zakona o poslovnom redu u Senatu, primio sve paragrafe Finansijskog zakona za 1934/35 godinu, i to od § 41 do zaključno § 51, — po predlogu i izveštaju Finansijskog odbora.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Izvolite čuti § 52.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 52. — Gospodo senatori, kod § 52, prema pomenutom aktu g. Pretsednika Narodne skupštine, potkrala se štamparska greška koja se sastoji u tome što u tač. 4 u drugom redu umesto: »tač. 8« treba staviti: »tač. 3«, a u trećem redu mesto broja »438« staviti broj »439«.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 52 primi sa ispravkom štamparske greške koju je sad saopštio g. izvestilac, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 52 primljen. — Izvolite čuti § 53.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 53.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 53 primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 53 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 54. — Gospodo senatori, kod § 54, prema pomenutom aktu g. Pretsednika Narodne skupštine, potkrala se štamparska greška koja se sastoji u tome što u tač. 11 u prvome redu, umesto »31 decembra 1929 godine«, treba staviti: »21 decembra 1929 godine«.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Prima li Senat § 54 sa ispravkom štamparske greške koju je saopštio g. izvestilac? (Prima. — Ne prima). Ko je protiv, neka ustane. (Manjina ustaje). Objavljujem da je § 54 primljen. — Izvolite čuti § 55.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 55. — Gospodo senatori, u § 55, prema pomenutom aktu g. Pretsednika Narodne skupštine, potkrala se štamparska greška koja se sastoji u tome što u stavu 2 tač. b) pod 1 u pretposljednem redu ispred reči »tački« treba staviti »b«.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 55 primi sa ispravkom štamparske greške koju je sad saopštio g. izvestilac, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 55 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Izvestilac Ljudevit Gaj čita § 56.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Ko je za to da se § 56 primi, neka izvoli sedeti, a ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi). Objavljujem da je § 56 primljen. — Izvolite čuti dalje.

Za ovim je Senat, glasajući sedenjem i ustajanjem o svakom pojedinom paragrafu u smislu čl. 102 Ustava i § 67 Zakona o poslovnom redu u Senatu, primio sve paragrafe Finansijskog zakona za 1934/35 godinu, i to od § 57 do zaključno § 79, — po predlogu i izveštaju Finansijskog odbora.

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Sad prelazimo na konačno glasanje o predlogu budžeta u celini. Glasuje se sa »za« i »protiv«. Molim sekretara da izvoli izvršiti prozivku.

Sekretar dr. Đura Kotur proziva g. g. senatore koji su glasali ovako:

Alibegović Asim — otsutan

Alkalaj dr. Isak — za
 Altiparmaković Jovan — za
 Arnautović Serif — za
 Banjanin Jovo — za
 Bogojević Vasa — za
 Vidaković Antun — za
 Vidaković Ljubomir — za
 Vilović Osman — odsutan
 Vrbanić dr. Milan — odsutan
 Vujić Pavle — za
 Gavrilović dr. Bogdan — za
 Gaj Ljudevit — za
 Glušac dr. Vaso — za
 Gmajner dr. Ivan — odsutan
 Grasl dr. Georg — za
 Gregorin dr. Gustav — za
 Desnica dr. Uroš — odsutan
 Dobrinić Petar — protiv
 Dragović Milutin — za
 Dirlić Petar — protiv
 Đorđević Dragoslav — za
 Živanović Jeremija — za
 Zec dr. Petar — za
 Ivanišević Don Fran — za
 Ivanović Dragoljub — za
 Ivković dr. Momčilo — za
 Iliđžanović Dimitrije — za
 Jalžabetić Tomo — za
 Janković Stjepan — protiv
 Jovanović Ž. Miloje — za
 Karamehmedović dr. Hamdija — za
 Kovačević Tomo — odsutan
 Kostić Petar — odsutan
 Kotur dr. Đura — za
 Krulj dr. Uroš — za
 Kukuljević-Sakcinski Fran — za
 Ljubibratić dr. Savo — za
 Mažuranić dr. Želimir — protiv
 Majstrovic dr. Ivan — za
 Marjanović Milan — za
 Mahmutbegović Sefedin — za
 Mičić dr. Mića — za
 Mihaldžić Stevan — za
 Muftić Salem — odsutan
 Nešković Jovan — za
 Novak dr. Fran — za
 Obradović Paja — za
 Pavelić dr. Ante — za
 Petrović Dobrosav — za
 Ploj dr. Miroslav — za
 Popović Daka — za
 Popović Matija — za
 Popović Milan — za
 Ravnihar dr. Vladimir — za
 Radovanović Krsta — za
 Radulović Marko — za
 Rajar dr. Janko — za
 Rožić dr. Valentin — za
 Samurović Janko — za
 Simonović Milan — odsutan
 Smiljanić Krsta — za
 Sočica Mujo — za
 Stanković Jovan — za
 Stanković dr. Radenko — za
 Sulejmanović dr. Džafer — za
 Teslić Petar — odsutan
 Timotijević Kosta — za
 Tomić Svetozar — za

Trinajstić dr. Dinko — za
 Ubavić Pavle — za
 Ulmanski dr. Sava — za
 Frangeš dr. Oton — za
 Hadži Bošković Trajko — za
 Hadži Ristić Spira — za
 Hribar Ivan — odsutan
 Cvetković Jordan — za
 Cerović Gavriilo — za
 Džaković Milovan — za
 Šverljuga dr. Stanko — odsutan
 Šilović dr. Josip — za
 Šola Atanasije — za
 Šuperina dr. Benjamin — protiv

Posle glasanja

Pretsednik dr. Ljubomir Tomašić: Gospodo senatori, izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je svega ukupno 71 senator, od kojih 66 »za« a 5 »protiv«, — prema tome objavljujem da je Senat Kraljevine Jugoslavije prihvatio konačno i u celini predlog budžeta državnih rashoda i prihoda sa predlogom Finansijskog zakona za godinu 1934/35. (Burno odobranje).

Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Imunitetskog odbora od 21. marta ove godine o zahtevima g. Ministra pravde za izdavanje sudu senatora g. g. Tome Kovačevića i dr. Vase Gluša.

Ima reč izvestilac g. dr. Želimir Mažuranić.
Izvestilac dr. Želimir Mažuranić čita:

SENAT
 KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
 Imunitetski odbor
 21. marta 1934 g.
 Beograd.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
 Beograd

Imunitetski odbor primio je preko Predsedništva Senata zahteve g. Ministra pravde za odobrenje produženja krivičnoga postupka protivu g. g. senatora, i to:

1. Kovačevića Tome, br. 81098, od 7. septembra 1933 g., zbog dela iz čl. 52 Zakona o štampi, po tužbi Dufeka Henrika, lečnika i grad. načelnika u Slavonском Brodu.

2. Gluša dr. Vase, br. 110471 od 30. novembra 1933 g., zbog dela iz §§ 297 i 301 Kz., po tužbi Koke udove Tome Mirkovića, apotekara iz Banja Luke.

Na IV svojoj sednici, održanoj na dan 21. marta 1934. godine, Imunitetski odbor je rasmotrio pomenute predmete i ceo optužni materijal, pa mu je čast, na osnovu čl. 75 Ustava i § 110 Zakona o poslovnom redu u Senatu, predložiti Senatu sledeće:

Da se po predmetima g. g. Kovačevića Tome i Gluša dr. Vase ne odobri produženje krivičnoga postupka, jer Odbor nalazi da u ovim slučajevima nema dokaza o postojanju krivičnog dela.

Za izvestioce po ovim predmetima Odbor je odredio g. g. Mažuranića dr. Želimira i Cerovića Gavriila.

Sva akta se vraćaju.
 21. marta 1934. god.

Beograd

Pretsednik
 Imunitetskog odbora,
 Dr. J. Šilović, s. r.

Članovi:

Dr. Želimir Mažuranić, s. r.

Petrović Dobrosav, s. r.
 Dr. S. Ulmanski, s. r.
 Cerović Gavriilo, s. r.
 Zec dr. Petar, s. r.
 Ivanišević dr. Fran, s. r.

Gospodo senatori, Okružni sud u Slavonskoj Požezi traži izručenje kraljevskog senatora g. Tomu Kovačevića, radi prestupka prema čl. 52 Zakona o štampi. Postupak protiv senatora g. Tome Kovačevića za metnut je na tužbu g. dr. Henrika Dufeka, lečnika i gradskog načelnika u Slavonskom Brodu.

Imunitetni odbor pretresao je čitavo stanje stvari i došao do zaključka da se u ovom slučaju senator g. Toma Kovačević nema izručiti sudu.

Da biste uzmogli rasuditi i oceniti da li je izveštaj Imunitetnog odbora ispravan, ja vam moram prikazati ukratko celu stvar. U Brodu na Savi izlazi već neke dve godine list koji izdaje senator g. Kovačević, a koji nosi naslov »Jugoslovenska Sloga«. Kao što vidite, naslov koji je veoma miroljubiv i lep, ali je u slabom skladu sa tim naslovom sadržina toga lista, jer se tu često puta ironiziraju pristalice druge jedne frakcije u tome gradu. I tu se načelnik grada Broda g. dr. Dufek osetio povredjen u nebrojenim člancima toga lista. Isto tako u tom listu se govori na način i frazeologijom koja ima zadatak da bude neugodna onome o kome se piše. Tu se govori: da je dr. Dufek pristalica one hrišćanske regule: »Svaki svetac sebi ruke drži«; zatim, kako je interesantno da je cesta do njegovog vinograda izgrađena, i da bi on zaslužio nagradu od ordena pa do vešala it.d. Gospodo, ne dirajući u pitanje ukusnosti ovih ispada, ja moram reći da se ovde nikako ne može govoriti o jednom izričitom dolusu, zloj nameri, koja je potrebna da bude zaista jedna uvreda časti. Pošto je imunitet senatora prerogativa više lična nego li opšte prirode, to je Imunitetni odbor bio mišljenja da se imunitet ima napustiti samo onda, kad predleže dokazi za dolus ili animus injurandi. Mi smo predložili da ne treba u ovom slučaju odobriti izručenje, ali ipak moram da izjavim sa ove govornice da se tim Senat nikako ne identifikira sa načinom takvog napadanja i pisanja. Ja vas molim da prihvatite izveštaj Imunitetnog odbora.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat predlog Imunitetskog odbora da se ne odobri produženje krivičnog postupka protiv senatora g. Tome Kovačevića. (Prima). Oglašujem da je predlog Imunitetskog odbora primljen. — Reč ima izvestilac Imunitetskog odbora g. dr. Šilović.

Izvestilac dr. Josip Šilović: Gospodo senatori, protiv našeg kolege g. Glušca podnesena je prijava radi uvrede časti, jer je na jednom zboru jednog prosvetnog društva kazao za jednu gospodu da je njen postupak nekorektan, jer je kod Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja obedila svoju koleginicu, da je nepravedno dobila apoteku.

Gospodo, naš kolega dr. Glušac tom svojom izjavom — da je nekorektan bio postupak ove gospode, koja je obedila svoju koleginicu, da je njena kolegenica dobila protivzakonito apoteku, premda je u stvari potpuno bila ovlašćena i spremna, jer je kao magistar farmacije dobila tu apoteku — nije na neo nikakvu uvredu časti ovoj gospodi, jer našem kolegi nije ni najmanje palo na pamet, ni čak bilo u svesti da vredi, nego samo da konstatuje jednu činjenicu i da podvrgne kritici njen rad — i ništa

drugo. Pošto nije bilo u nameri našeg kolege da vredi, to onda nema ni učina uvrede časti, i zato ja predlažem da se naš kolega ne izda sudu.

Potpredsednik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat predlog Imunitetskog odbora da se ne odobri produženje krivičnog postupka protiv senatora g. dr. Vase Glušca. (Prima). Objavljujem da je predlog Imunitetskog odbora primljen.

Prelazimo na treću tačku dnevnog reda: pretres izveštaja Imunitetskog odbora od 25 marta ove godine o zahtevu g. Ministra pravde za izdavanje sudu senatora g. dr. Miroslava Ploja. — Ima reč izvestilac g. dr. Vladimir Ravnihar.

Izvestilac dr. Vladimir Ravnihar čita:

SENAT
 KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
 Imunitetski odbor
 25 marta 1934 godine,
 Beograd.

SENATU KRALJEVINE JUGOSLOVIJE
 Beograd

Imunitetski odbor primio je preko Pretsedništva Senata zahtev g. Ministra pravde za odobrenje produženja krivičnog postupka protiv senatora dr. Miroslava Ploja, Br. 13 od 17 januara 1934 godine, za delo uvrede časti, po tužbi Svetek Karmen iz Maribora.

Na V svojoj sednici, održanoj na dan 25 marta 1934 godine, Imunitetski odbor je rasmotrio pomenuti predmet i ceo optužni materijal, pa mu je čast, na osnovu čl. 75 Ustava i § 110 Zakona o poslovnom redu u Senatu, predložiti Senatu sledeće:

Da se po predmetu g. dr. Ploja Miroslava ne odobri produženje krivičnog postupka, jer prema prirodi inkriminisanog dela ne nalazi da bi to bilo opravdano.

Za izvestioca određen je g. senator Ravnihar dr. Vladimir.

Sva akta se vraćaju.
 25 marta 1934 god.,
 Beograd.

Pretsednik
 Imunitetskog odbora,
 Šilović, s. r.

Članovi:

Dr. Ravnihar, s. r.
 Dr. V. Glušac, s. r.
 D. Petrović, s. r.
 Don Fran Ivanišević, s. r.
 Dr. S. Ulmanski, s. r.
 Dr. Mažuranić, s. r.
 Dr. Fran Novak, s. r.

Gospodo senatori, dovolite mi da pročitani izveštaj obrazložim: Presudom Okružnog suda u Mariboru od 14 oktobra 1932 god. posl. broj kzp. VI 283/32/13 Edvard Cesler privatni činovnik u Mariboru osuđen je zbog zločina pokušaja silovanja, načinjenog jednoj devojci u Mariboru u smislu § 31 i 269/1 kz. na 4 meseca strogog zatvora uslovno za tri godine, te da plati oštećenju devojci dinara 5.000 na ime pretrpljenih bolova i straha, te na ime uvredene časti, a dinara 1000 na ime pokvarenog odelu.

Protiv ove presude tuženi E. Cesler podneo je reviziju, odnosno priziv, a državni tužilac priziv zbog premale kazne. Stol sedmorice u Zagrebu presudom od 7 februara 1933 zabacio je reviziju a udovoljio

prizivu državnog tužništva te povisio kaznu na jednu godinu robije neuslovno. Na dotičnu molbu Ministarstvo pravde odložilo je početak izdržavanja kazne do 1 septembra 1933. Međutim osuđeni Edvard Cesler podneo je predlog da mu se dozvoli obnova postupka. Okružni sud zabacio je predlog, a Apelacioni sud u Ljubljani žalbi protiv ove odluke udovoljio je te naredio obnovu postupka. Ovaj postupak nije završen, jer još nisu preslušani svi svjedoci.

Paralelno sa predlogom na obnovu postupka Cesler je podneo prvog avgusta 1933 i molbu na Njegovu Veličanstvo Kralja za pomilovanje. Ovoj molbi priložio je jednu izjavu, potpisanu od nekoliko ljudi, koji uživaju glas i ugled kao prvi ljudi u javnom životu u Mariboru. Ovu izjavu, koja baš je inkriminisana, pročitacu. Deo te izjave glasi: »Javnost u Mariboru, a i u ostaloj Sloveniji, kojoj je poznata okolnost usljed koje je došlo do tužbe jedne nevaljalke proti g. Ceslera Edvarda, veoma je iznenadena strahovitom presudom i svačije je uvjerenje da je do toga moglo samo tako doći, da je sud zaveden u bludnju i svi bi mi veoma žalili, kad bi g. Edvard Cesler nevino nastradao.

Svojim potpisom zajamčuju niže navedeni istinitost ovih navoda«.

Ovu izjavu, kako rekoh, potpisalo je nekoliko istaknutih ljudi u Mariboru n. pr. oba sreska načelnika u Mariboru, isledni sudija u parnici zbog zločina silovanja, policijski komesar, dvojica advokata itd., a izjavu je potpisao i senator g. dr. Ploj.

U izjavi napomenuta djevojka našla je, da je povredena ovom izjavom zbog reči »nevaljalka«, te je podnela tužbu protiv potpisanih lica, pa i protiv se-

natora g. dr. Ploja. S obzirom na ovu tužbu sud je preko Ministarstva pravde tražio od Senata da senatora g. dr. Ploja preda sudu.

Imunitetski odbor proučio je sve od suda na raspoloženje mu date akte, pa je našao da nema povoda da se senator g. dr. Ploj preda sudu. Ne može se utvrditi da je senator g. dr. Ploj imao nameru da vredi ili čak kleveta tužiteljicu. Senator g. dr. Ploj potpisao je od Edvarda Ceslera predloženu izjavu u dobroj vjeri, da su činjenice, iznešene u izjavi istinite i tačne, tim više što su podatci u sudskim spiskovima u stanju da opravdaju tu dobru veru.

Sa tih razloga Imunitetski odbor zaključio je da se ne udovolji zahtevu suda, da se produži postupak protiv senatora g. dr. Ploja. Molim da visoki Senat primi ovaj zaključak do znanja.

Potpredsjednik dr. Uroš Krulj: Prima li Senat predlog Imunitetskog odbora da se ne odobri produženje krivičnog postupka protiv senatora g. dr. Miroslava Ploja? (Prima). Objavljujem da je primljen predlog Imunitetskog odbora.

Gospodo senatori, sa ovim bi bio dnevni red današnje sednice iscrpen.

Ali, pre nego što bih zaključio sednicu, dozvolite mi da gospodi senatorima pravoslavne i katoličke veroispovesti poželim srećne uskršnje blagdane. (Aplauz i uzvici: Živeo!)

Iduću sednicu zakazaće Predsedništvo pismenim putem sa dnevnim redom: utvrđivanje dnevnoga reda. Današnju sednicu zaključujem.

Sednica je zaključena u 12,30 časova.

P R I L O Z I

НАРОДНА СКУПШТИНА

Краљевине Југославије
сазвана Указом од 19 октобра 1933 године у ре-
дован сазив за 20 октобар 1933 године на свом
XXXIV редовном састанку, одржаном 13 марта 1934
године у Београду, решила је:

ПРЕДЛОГ ФИНАНСИЈСКОГ ЗАКОНА ЗА 1934/35 ГОДИНУ

који гласи:

I РАЗДЕО — ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

§ 1

Државни буџет расхода и прихода за 1934/35
годину састављен је овако:

I) БУЏЕТ ОПШТИХ ДРЖАВНИХ РАСХОДА И ПРИХОДА:

Редовни и ванредни рас- ходи укупно	Динара 6.914,354.340.—
Редовни и ванредни при- ходи укупно	Динара 6.914,354.340.—

II) БУЏЕТ РАСХОДА И ПРИХОДА ДРЖАВНИХ ПРЕДУЗЕЋА:

Редовни и ванредни рас- ходи укупно	Динара 3.256,896.458.—
Редовни и ванредни при- ходи укупно	Динара 3.642,798.313.—

Вишак прихода над рас- ходима	Динара 385,901.855.—
--	----------------------

који је показан у општим државним приходима
под I) под Б.

§ 2

Буџети расхода под А и прихода под Б са
буџетима расхода и прихода државних предузећа
саставни су део овога Закона.

Изузетно од члана 47 Закона о државном ра-
чуноводству, а због техничке немогућности, Мини-
стар финансија може објавити у „Службеним по-
винама”, као нарочити прилог дотичног броја, са-
мо финансијски закон и упоредни преглед држав-
них расхода и прихода за 1934/35 годину.

§ 3

Путем вирмана покриће се разлике у принад-
лежностима, у случају ако је од 1 јуна 1933 до
ступања на снагу буџета било унапређења у служ-
би и периодских повишица.

§ 4

Удео који припада држави од добити Народ-
не банке сходно чл. 37 Закона о Народној банци
од 17 јуна 1931 књижиће се у смислу исте закон-
ске одредбе на смањење рачуна ранијих аванса
државе код Народне банке.

§ 5

1) О свима расходима из фондова или закла-
да по овом или другим специјалним законима, у
колико они нису изложени у рачунском делу бу-
џета, поднеће поједина надлештва која тим фон-
довима или закладама располажу детаљан изве-

штај Министру финансија, који ће све те издатке
одвојено показивати у Завршном рачуну за ову
буџетску годину.

2) Сви издаци из фондова или заклада подле-
жу прегледу и одобрењу Главне контроле. Од овог
се изузимају издаци по кредитима по чл. 22' Зако-
на о државном рачуноводству.

3) Све државне касе и све врсте фондова чији
руководиоци ма по ком основу примају и издају но-
вац, хартије од вредности и разни материјал под-
леже контроли Министра финансија.

Министар финансија врши ову контролу пре-
ко својих изасланика и преко финансијских дирек-
ција. За контролу преко изасланика, Министар фи-
нансија или орган кога он овласти издаје пуномо-
ћије, по коме изасланик у свему поступа. За кон-
тролу, преко финансијских дирекција пуномоћије
издаје финансијски директор.

Судови код којих изасланици Министра фи-
нансија или финансијских дирекција затраже обез-
беђење штете, на имовини оних лица која су оште-
тила државу или државних органа који су по
чл. 109 Закона о Главној контроли одговорни за
накнаду штете држави, сматраће такве захтеве
као хитне и одмах их узимати у поступак.

Од овога се изузимају само касе Министар-
ства војске и морнарице, приватне задужбине и
фондови који не подлеже контроли Главне кон-
троле.

4) Министри осталих ресора, вршиће контрол-
ну службу код подређених им надлештава и уста-
нова у погледу руковања новцем, стварима и ма-
теријалом преко својих изасланика, којима ће из-
дати потребна пуномоћија за то.

Утврђене штете тим прегледима морају се
судским путем обезбедити.

§ 6

Изузетно од чл. 22 Закона о државном рачу-
новодству уноси се редовно у буџет расхода Прет-
седништва Министарског савета кредит на ванред-
не трошкове и поверљиве циљеве.

Овај кредит, као и кредит за издавање публи-
кација и података у земљи и иностранству у циљу
обавештавања, трошиће се по наређењима Прет-
седника Министарског савета, и наређене исплате
не подлежу прегледу и одобрењу Главне контроле.

§ 7

1) Материјални расходи и расходи на надни-
це радника државних привредних предузећа и у-
станова, чије вршење је услов за постизавање ве-
ћих прихода, могу се повећавати на рачун вишко-
ва прихода тих установа, и то до 5% од износа
кредита одобрених буџетом за те расходе одлу-
ком ресорног Министра, до 10% по одлуци Ми-
нистра финансија, а преко тога решењем Мини-
старског савета по образложеном сагласном пред-
логу ресорног Министра и Министра финансија.

2) Министар правде може, по сагласности Ми-
нистра финансија, вишкове чистих прихода про-
дуктивних грана економије и индустрије у казне-
них заводима употребити за повећање материјал-
них расхода тих завода. Исто тако Министар прав-
де може средства Централног фонда за подизање
казнених и сличних завода употребити и за из-

државане казнених и сличних завода у колико предвиђени буџетски кредити не би били довољни.

§ 8

1) Исплате неизмирених државних обавеза из ранијих година могу се вршити из неутрошеног остатка монополског зајма одобреног по § 4 Закона о монополском зајму од 22,000.000 долара. Одобравање исплата вршиће Министар финансија.

Ближа упутства за извршење ове одредбе прописује Министар финансија.

2) Исплаћене обавезе по буџетима за раније закључене године које се нису могле ликвидирати у тим годинама показује се у Завршном рачуну за наредну буџетску годину као расход на терет обртног капитала Главне државне благајнице.

3) Све извршене исплате по овлашћењима овог Закона у колико претстављају расход за државну касу расходоваће се на терет обртног капитала Главне државне благајнице.

4) Потраживања државних предузећа и установа од других државних установа, која су настала у времену од 1 јануара 1919 до 31 марта 1932 закључно, отписује се на терет обртног капитала Главне државне благајнице у колико су у тим годинама ова потраживања показана као приход.

5) Све привремене исплате извршене по чл. 131 Закона о државном рачуноводству у времену од 1915 године до 31 марта 1932 године за које су поднета правдајућа документа која не одговарају у свему законским условима а које је условне сада немогуће испунити, могу се на основу тих докумената расходовати на терет односног буџетског кредита односно кредита одобреног специјалним законским овлашћењем.

6) Евантуални вишак расхода који би се по истеку буџетске године показао по буџетској партији за плаћање интереса, провизије, курсних диференција и трошкова Народној банци и другим кореспондентима по текућим рачунима за ову и раније године, као и по буџетским партијама, за плаћање главнице, интереса и трошкова за остале државне обавезе и бонове, предвиђеним у разделу државних дугова, и у разделу Министарства саобраћаја за откуп јужних жељезница, расходоваће се по овом овлашћењу на терет државне године.

§ 9

1) За стварање нових обавеза противно чл. 60 и 66 Закона о државном рачуноводству наредбодавци и рачунополагачи одговараће у смислу чл. 58 Закона о државном рачуноводству и § 23 Закона о продужењу важности одредаба досадањих финансијских закона и Закона о буџетским дванаестинама.

2) Обавезе код државних предузећа ма од које друге државне установе могу се стварати само по претходном обезбеђењу кредита и под материјалном одговорношћу надлежног наредбодавца. Обрачун по овим обавезама вршиће се само преко Министарства финансија. Ближа упутства за извршење ове одредбе прописује Министар финансија.

§ 10

1) Све приходе од царина, монопола, такса и државне трошарине дужна су надлештва или органи, који ове приходе прикупљају, редовно предавати најближим филијалима Народне банке за

рачун Министарства финансија. Државна надлештва и филијале Народне банке извештаваће и Главну државну благајну о свакој предатој суми.

2) На рачун оствареног прихода од возаринске таксе под Т.бр. 101 таксене тарифе закона о таксама полагаће Генерална дирекција државних жељезница у току сваког месеца једну дванаестину укупно оствареног прихода од ове таксе у претходној буџетској години, с тим, да се по истеку сваког тромесеца врши дефинитивни обрачун између Финансијског одељења Генералне дирекције државних жељезница и Одељења државног рачуноводства Министарства финансија.

На исти начин поступаће и Дирекција речне пловидбе.

§ 11

Поштанска штедионица и њене филијале ослобађају се плаћања камате на улоге и уплате по чековним рачунима: Главне државне благајнице, финансијских дирекција и пореских управа, а ова надлештва од плаћања манипулативних и других трошкова на уплате и за извршене исплате по њиховим чековним рачунима.

II РАЗДЕО — ОДРЕДБЕ ЗА ПОЈЕДИНА МИНИСТАРСТВА

A. МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА

1 Овлашћења за Министра финансија и одредбе за рачунску службу

§ 12

Овлашћује се Министар финансија:

1) да саобразно закону о државном рачуноводству издаје благајничке записе на подлози буџетских прихода. Сума ових благајничких записа, издатих на основу чл. 106 и 109 закона о државном рачуноводству, у промету не сме бити већа од динара 500,000.000.— и са каматом, која не може бити већа од 7%. У ову суму не улазе бонови, издати Народној банци Краљевине Југославије, као подлога за раније авансе држави, на основу чл. 4 став 1 Уговора између Државе и Народне банке Краљевине Југославије озакоњеног 17 јуна 1931 као и бонови, издати на основу специјалних закона и уговорних одредаба.

2) да на терет буџетских резервних кредита и из обртног капитала Главне државне благајнице плаћа државну дотацију самоуправним телима за покриће расхода, које изазивају функције пренешене од државе на самоуправна тела, колико буду предвиђене њиховим одобреним буџетима за ову буџетску годину.

3) да из обртног капитала Главне државне благајнице може исплатити Приморској, Зетској и Врбаској бановини суме, предвиђене њиховим одобреним буџетима за 1934/35 год. као државну субвенцију за покриће вишка расхода над приходима.

4) да може све оне позајмице и државна потраживања за које Државно правобраниоштво на основу уредних законских докумената утврди немогућност наплате, расходовати на терет обртног капитала Главне државне благајнице с тим, да се о њима води и даље засебна евиденција и у случају могућности наплате наплаћене суме унесу у државну касу.

5) да може по сагласности Министарског савета посебним решењем регулирати начин исплате државних потраживања по издатим позајмицама разним установама, областима, обласним одборима, окрузима и општинама као и на име издате помоћи оскуднима у храни или друге помоћи, подразумевајући и позајмице за време рата, с тим да се ова дуговања могу наплатити и у државним обвезницама по номиналној вредности а курсна разлика отписати на терет обртног капитала Главне државне благајнице.

6) да из постигнутих уштеда по свима партијама буџета државних расхода за ову годину, односно остварених вишкова прихода по свима партијама буџета државних прихода за ову годину, може исплатити:

а) по тражењу Министра унутрашњих послова 1,500.000.— динара на име помоћи општини скопљанској за довршење зграде Управе полиције;

б) по тражењу Министра трговине и индустрије 700.000.— динара за изградњу ладњаче у Југословенској слободној зони у Солуну;

в) по тражењу Министра правде динара 5,000.000.— на име личних и материјалних расхода око спровођења закона о судском поступку у грађанским парницама, закона о уређењу редовних судова и т.д.;

г) по тражењу Министра саобраћаја 3,000.000 динара за пројектовање и претходне радове на изradi новог моста преко реке Дунава на прузи Београд—Пожаревац—Букурешт, као и за трасирање и изradу планова за пругу граница бив. Пожаревачке области — Дунавски мост и за друге пруге у пројекту, и 3,000.000.— динара за продужење радова на тунелу Сараново у државној режији.

7) да за потребе изградње стадиона у Загребу и Сарајеву, на којима ће соколске жупе Загребу и Сарајеву 1934 године одржати покрајинске соколске слетове, стави Министру физичког васпитања народа суму од 4,500.000.— динара.

Кад ступи на снагу овај закон, олашћује се Министар физичког васпитања народа, да соколским жупама у Загребу и Сарајеву, на терет овог кредита додели бесплатно потребну количину прерађене грађе, из државног шумско-индустријског предузећа Добрљин—Дрвар, а тако исто и железни материјал, из државних предузећа у Варешу или Зеници.

Превоз одобрене грађе и железног материјала железницом до места слетишта, одобрава се уз накнаду 50% нормалне тарифе, на терет овог кредита.

Сви ови расходи књижиће се по овом овлашћењу.

Соколске жупе у Загребу и Сарајеву по свршеном слету сачуваће стадионе, да у будуће служе за све соколске и спортске приредбе, а Министар физичког васпитања народа прописаће правилником управљање и употребу стадиона.

8) да разлику између берзанског курса и вредности купљених девиза почев од 29 августа 1932 може расходovati на терет обртног капитала Главне државне благајнице.

Све предње исплате које падају на терет ове готовине вршиће се по одобрењу Министра финансија из обртног капитала Главне државне благајнице.

9) да повремено одређује вредност државним

и државом гарантованим обвезницама у случајевима, када се на основу специјалних закона, уредба или правилника ове обвезнице имају примати у јемство (кауције) по берзанском курсу.

Одређена вредност ових обвезница не може бити већа од њихове номиналне вредности, а остаје на снази за све време трајања јемства (кауције) обрачунатог по тој вредности.

10) да све обвезнице државних зајмова које припадну државној каси од пропалих кауција и ма по ком другом основу употреби за увећану амортизацију дотичног зајма коме обвезница припада.

11) да може извршити замену купонског табака обвезница 2½% државне ренте за ратну штету, којом ће се приликом на основу талона и обвезница издавати нове обвезнице са новим купонским табаком од 40 купона од Бр. 11 до 50. Серије нових обвезница носиће бројеве почев од броја 5001. При замени за сваку предату обвезницу са талоном добиће се друга обвезница са купонским табаком, која ће носити нову серију и нов број. Ова замена је обавезна. Ближе одредбе о овоме прописаће Министар финансија правилником.

Трошкови око штампања (заједно са хартијом), прегледа и замене ових обвезница паће на терет резервних буџетских кредита, које одобрава Министар финансија.

12) да решења која сходно чл. 15 предлога закона о општој царинској тарифи и доцнијим његовим изменама буду донета после ступања на снагу овога закона истодобно са увођењем у живот поднесе Народном претставништву на одобрење. Ако Народно претставништво не би одобрило царине одређене овим решењима, разлика се неће моћи захтевати нити враћати.

13) да може одобрити управи државних монопола за материјалне потребе и веће издатке од износа предвиђених буџетом за 1934/35. годину на случај да предвиђени расходи, како на утрошак потребних монополисаних артикала, тако и на трошкове који стоје у вези са сумом прихода од тих предмета, буду недовољни према стварној потреби тих расхода за остварење прихода од одговарајућих монополисаних предмета.

14) да може одобрити Управи државних монопола потребне издатке на: утрошак петролеума и материјала за његову продају, исплату потребне радне снаге на превоз и пренос петролеума, на набавку вага и на остале магацинске и друге трошкове, ако Управа државних монопола буде увела набавку и продају петролеума у својој режији с тим, да се ови издаци имају показати на терет прихода а да се остварени приход има у завршном рачуну показати у нето износу.

15) да изузетно од постојећих законских прописа може ослободити од плаћања такса и пореза на пословни промет набавку соли, коју Управа државних монопола изврши од државних монопола соли Пољске републике под условом да и Управа државних монопола буде ослобођена државних дајбина Пољске републике за примача по уговорима о купопродаји дувана.

16) да висину новчане казне, по Закону о казним санкцијама ради извршења чл. 9 уговора између Државе и Народне банке за извршење Закона о новцу Краљевине Југославије од 11. маја 1931. године, од 8. октобра 1931. године за повреду прописа Правилника о релулисању промета девизама

и валутама, као и свих других наредаба, издатих на основу чл. 9 уговора између Државе и Народне банке, одређује по слободној оцени.

17) да у смислу члана 62 финансијског закона за 1928/29 годину, продуженог чланом 40 Закона о продужњу важности одредаба досадашњих финансијских закона и закона о буџетским дванаестинама, може признати завршне рачуне обласних дирекција државних железница за време од ослобођења до закључно 1922/23 буџетске године и без прописаних законских формалности, у колико органи Главне контроле нађу да по овим рачунима није било злоупотреба.

2 Одредбе о државним добрима § 13

Овлашћује се Министар финансија:

1) да може изложити јавној продаји државна непокретна добра, која не доносе приход, а не могу се искористити за коју државну потребу или не доносе приход сразмеран њиховој прометној вредности; она, чије је одржавање скопчано са несразмерним трошковима према приходу и она, која се од више година непрекидно налазе у државини других лица и бесплатно искоришћују.

За добра, чија је прометна вредност испод 100.000.— дин. коначну одлуку о продаји доноси Министар финансија, за она чија је вредност до 1.000.000.— динара одлуку доноси Министарски савет на предлог Министра финансија, а преко 1.000.000.— динара Министарски савет по претходној сагласности финансијских одбора Народнoг претставништва.

Продаје непокретних државних добара вредности преко 100.000.— динара врше се јавном ланцијацијом. Продаја добара испод те вредности може се вршити и директном погодбом (директним уговором) ако је купац самoуправно тело, хумано друштво или установа, која врши послове од јавне користи, или ако се путем директне погодбе могу постићи повољнији резултати, или ако је искључена могућност јавне продаје (случај добара, која су дуги низ година у државини других лица). У случајевима директне продаје потребна је одлука Министарског савета на предлог Министра финансија.

2) да исплату куповне цене непокретних добара означених у предњем ставу може одобрити у року најдаље до 5 година у једнаким полугодишњим ратама, с тим да ће се пренос права својине извршити после потпуне исплате. Министар финансија у споразуму са финансијским одборима Народнoг претставништва прописује уредбу, којом ће бити предвиђен начин и поступак за процену оних непокретних добара, која се продају директном погодбом, као и сви други услови за отуђивање тих државних некретнина.

3) да у случају потребе, да се извесно државно добро размени са којим непокретним добром исте или веће вредности приватног власништва или кога јавног тела — може одобравати такве размене на предлог власти, за чију се потребу размена врши.

4) да може изузетно од чл. 85 Закона о државном рачуноводству одобравати закупе мањих државних добара и то до 3 године, ако једногодишња закупна цена не прелази суму од 100.000.— динара.

5) да може уступити, по сагласности Министар-

ског савета, поједина државна земљишта за подизање сколских домова.

§ 14

Сва државна надлештва и установе, која имају на руковању непокретна државна добра, а нису им потребна у целини или појединим деловима, дужна су та добра или делове истих ставити на расположење Министарству финансија.

3 Одредбе о државним монополама § 15

Одобрава се Самосталној управи државних монопола, да издвоји из своје обртне главнице, образоване на основу чл. 65 финансијског закона за 1927/28 годину, суму од 15.000.000.— динара за инвестиционе потребе: куповину земљишта и зграда, изградњу магацина и зграда, као и за набавку машина и осталих инвестиционих потреба.

Износ од 15.000.000.— динара вратиће се обртној главници из зајма или амортизацијом инвестиција Самосталне управе државних монопола.

4 Одредбе о порезима, таксама, трошарини и царинама § 16

1) Котарске припомоћне закладе ослобађају се од плаћања пореза и свих осталих државних дажбина у свим својим пословима.

2) Непосредни порези на државна земљишта и зграде неће се разрезивати за 1934 и 1935 годину.

3) Основни порез на приход од земљишта за 1934 годину износи 10% од катастарског чистог прихода.

4) На име ванредног доприноса за ову буџетску 1934/35 год. плаћаће сви обвезници службеничког пореза 1% од оних бруто примања, која подлеже томе порезу. Од овог плаћања изузимају се: кућна послуга, радници и надничари, жандарми, граничари, подофицири и пензионери, којима су пензије регулисане по одредбама закона који су важили пре ступања на снагу закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда од 31 јула 1923 год., закона о државном саобраћајном особљу од 28 октобра 1923 год., и закона о устројству војске и морнарице од 9 августа 1923 године.

§ 17

Тар. бр. 318а мења се и гласи:

»На име школарине за похађање свих државних школа, плаћа се:

	ко плаћа годишње	III група	II група	I група
преко	300 до 1.000.— д.	100.— д.	150.— д.	200.— д.
„	1.000 „ 3.000.— „	150.— „	200.— „	250.— „
„	3.000 „ 5.000.— „	200.— „	250.— „	300.— „
„	5.000 „ 10.000.— „	300.— „	400.— „	500.— „
„	10.000 „ 20.000.— „	500.— „	600.— „	700.— „
„	20.000 „ 50.000.— „	800.— „	900.— „	1.000.— „
„	50.000	1.300.— „	1.400.— „	1.500.— „

Као оновица за плаћање школарине служи збир непосредних пореза родитеља и ученика.

Ако је порески обвезник ослобођен ког пореског облика, порез ће се одредити према чл. 3 Закона о непосредним порезима.

1. Напомена. Школарина се плаћа:

На Универзитетима, економско-комерцијалној високој школи, вишој педагошкој школи и другим

школама истога ранга од сваког семестра износ из I групе, а у осталим школама за сваку школску годину износ из одговарајуће групе.

2. Напомена. Школарина се плаћа према предњој табели за ученике:

1) на универзитетима, економско-комерцијалним високим школама, вишој педагошкој школи и другим школама истога ранга по I групи;

2) у средњим школама:

а) за ниже разреде по III групи;

б) за V и VI разред по II групи;

в) за VII и VIII разред по I групи.

3) У учитељским школама, средњим техничким школама, вишим женским занатским школама, трговачким и поморским академијама, богословијама, железничким сасбраћајним школама и нудиљским школама у I и II години по II групи, а у даљим годинама по I групи. Ако је у овим школама двогодишња настава онда се плаћа: у првој години по II групи, а у другој години по I групи;

4) У трговачким школама по II групи;

5) У бабичким школама по III групи;

6) У грађанским школама, стручним занатским школама (мушким обртним, женским стручним и женским нижим и продужним) и лугарским школама плаћа се половина школарине из III групе;

7) За ученике чији родитељи имају више деце у школама плаћа се:

а) за прво дете пуна школарина из овог тарифног броја;

б) за осталу децу половина школарине.

8) Приватни ученици пре полагања дужни су да плате троструку школарину прописану за једну школску годину, по прописима овог тарифног броја.

3. Напомена. Школарина из овог тарифног броја не плаћа се:

а) у основним школама, војним академијама и специјалним пољопривредним школама, рударским школама и општим занатско-трговачким школама;

б) за ученике — државне питомце;

в) за ученике чији родитељи заједно са њима плаћају испод 300.— динара годишње порезе;

г) за ученике у средњим и нижим пољопривредним школама.

4. Напомена. Наплату ове школарине врши управитељ (директор) односне школе или лице, које он одреди, по нарочито устројеном дневнику и наплаћену суму предаје најближој пореској управи као приход од такса.

5. Напомена. Самоуправне дажбине на име школарине не могу се заводити.

6. Напомена. Ближе одредбе за извршење овог тарифног броја прописале Министар финансија у споразуму са Министром просвете правилником».

§ 18

1) Изузетно од одредаба закона о таксама на рачуне, признанице и остала документа, којима наша заступништва у иностранству правдају кредите утрошене за своје набавке и потребе, а извршене у иностранству, неће се наплаћивати никаква такса.

2) У ставу (1) § 1 под I Закона о судским таксама додати нову 7. тачку, која гласи:

»7) пред Одбором за оспоравање и Касационим одбором Управе за заштиту индустријске својине«.

3) У ставу (3) § 45 тач. 1) Закона о судским таксама додати на крају следеће: »као и одредбе Т.бр. 166 таксене тарифе закона о таксама, које су противне одредбама овога закона«.

4) На крају другог става 4 напомене уз Т.бр. 62 таксене тарифе закона о таксама додаје се нова реченица, која гласи:

»Виноградари раније покрајине Далмације, приморја савске бановине са свима отоцима и каставским срезом не плаћају ову таксу када истачу вино сопственог производа са сопственог земљишта, ако то истакање не траје дуже од 40 дана«.

5) Железнички материјал за колосеке и возила, који се набавља у Пољској по компензационим уговорима на рачун монополске режије, ослобађа се плаћања царине и свих царинских трошкова.

§ 19

Важност закона о привременом ослобођењу Анонимног друштва авијатичких радионица Луј Бреге од плаћања свију такса, трошарине на електричну струју, пореза и такса за регистровање, као и увозне царине на сировине, израђене делове и све потребе за фабрикацију авиоплана од 20 јануара 1930 продужује се до закључно 31 марта 1934.

Б. МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ

§ 20

Овлашћује се Министар финансија, да по распореду Министра правде исплаћује у месечним ратама бир православног свештенству у колико су до сада примали у Дринској, Зетској, Дунавској, Моравској и Вардарској бановини и бировину (допринос у натури) парохијском свештенству Епархије далматинске и бир имамима у колико су до сада примали и то: бир православног свештенству у укупној суми динара 13,200.000.— годишње, а бир имамима у укупној суми динара 2,100.000.— годишње а бировину парохијском свештенству Епархије далматинске 636.000.— динара. Овај бир и једнима и другима стављаће на расположење у глобалном износу, а у месечним ратама Министар правде Св. Архијерејском Синоду Српске Православне Цркве односно Вакуфско-меарифској дирекцији у Скопљу.

У границама ових укупних сума надлежне верске власти ће одређивати величину бира сваке парохије и џемата према задужењу пореских глава за 1932 годину. У недостатку задужења за ту годину важиће задужење за 1931 годину.

Уплаћени свештенички бир у наведеним укупним сумама за парохијско свештенство у овим бановинама по чл. 6 Закона о уређењу свештеничког стања и од муслимана иде на покриће исплата које се врше по првом ставу овог §-а.

Досадашњи износ од 1.— динара предвиђен чл. 6 Закона о уређењу свештеничког стања од 1882 године повећава се на динара 6.—.

Исто тако, по распореду Министра правде, парохијални намет и допринос Српско православно-црквених фондова у укупној суми 2,040.000.— динара годишње исплаћује се у месечним ратама на име плата православног свештенства Горњо-Карловачке епархије. Ову суму Министар правде у глобалном износу, а у месечним ратама стављаће на расположење Светом Синоду Српске православне цркве.

У границама ове укупне суме Свети Архије-

рејски Синод ће наређивати исплату плата тога свештенства.

Уплаћени парохнални намет 4.— динара по ралу и допринос фондова по чл. 13 Уредбе о уређењу црквено-школских и фонционалних дела Српске Митрополије у Сремским Карловцима од 10 августа 1868 у овој укупној суми иде на покриће исплата које се врше по ставу петом овога §-а.

Министар правде у споразуму са Министром финансија издаће ближа упуства о извршењу овог.

§ 21

Овлашћује се Министар правде:

1) - (1) Да уредбом установи среске и окружне судове на оном делу подручја Апелационог суда у Скопљу, на којем још не постоје, као и на подручју Великог суда у Подгорици, а у исто време да одреди њихов број, њихова седишта и њихова подручја као и дан када ће започети свој рад. Исто тако се Министар правде овлашћује да уредбом пропише сва потребна прелазна наређења као и сва друга наређења потребна за спровођење установљења нових судова. Број среских и окружних судова, њихова седишта и њихова подручја, једном утврђена, могу се само законом мењати.

(2) Прописи §§ 5 до 11, 13 и 16 Закона о установљењу среских и окружних судова на подручју Апелационог суда у Београду и на једном делу Апелационог суда у Скопљу од 26 новембра 1930 године вредиће и за среске и окружне судове установљене у смислу наређења првог става са следећим изменама и допунама:

1) Срески судови на подручју садашњег Великог суда у Подгорици надлежни су за предмете побројане у § 5 поменутог закона уколико таквих предмета има по законима који важе на том подручју, а осим тога још, без обзира на вредност спорног предмета:

а) за спорове о сметању држине или поседа (раздео IV део први Општег имовинског зак. за Црну Гору, односно глава I део шести Грађ. парн. пост. за Црну Гору), о помеђашкој угодби (раздео V део други Општ. имов. зак.), о помеђашком послушју (раздео VI део други Општ. имов. зак.);

б) за отказ најма или закупа (глава II део шести Грађ. парн. пост.);

в) за извађање доказа као замољени суд у смислу чл. 85 Грађ. парн. пост. као и за осигурање доказа у смислу чл. 140 грађ. парн. пост., уколико није за тај поступак надлежан окружни као парнични суд;

г) за доношење одлука у обезбједном поступку за све спорове своје надлежности;

д) за радње по Закону о ванбрачној деци од 30 августа 1894 године, изузев спорове из чл. 4, 7, 12, 14, 16, 18, 22, 23 и 31, као и за остале предмете ванпарничног поступка, уколико по постојећим прописима спадају у надлежност редовних судова;

ђ) за вођење заставних књига и доношења свих одлука по предметима застава.

2) У погледу правних лекова за судове на подручју садашњег Великог суда у Подгорици у месту § 8 поменутог закона вреди следеће:

„Уколико не долазе до примене прописи законика о судском кривичном поступку од 16 фе-

бруара 1929 године по правним лековима (незадовољствима и жалбама) против одлука среских судова донесених у предметима наведеним под Бр. I овог става, осим предмета старатељства и осталих предмета ванпарничног поступка, одлучују окружни судови у другом и последњем степену, а по правним лековима против одлука среских судова донесених у предметима старатељства и у осталим предметима ванпарничног поступка као и против одлука окружних судова донесених у првом степену одлучује у првом и последњем степену Апелациони суд, а док тај не буде установљен Велики суд.

3) Где се у закону поменутом у првом ставу говори о првостепеним судовима имају се, уколико је у питању подручје садашњег Великог суда у Подгорици, подразумевати досадашњи окружни судови на том подручју.

(3) Законик о судском кривичном поступку од 16 фебруара 1929 год. добија за подручја поменута у првом ставу обавезну снагу на дан кад започне рад среских и окружних судова. Дан ступања на снагу законика о судском поступку у грађанским парницама за ова подручја одредиће Министар правде уредбом.

(4) Прописи чл. 14 закона од 16 фебруара 1929 којим се стављају на снагу и уводе у живот кривични законик, законик о судском кривичном поступку и закон о извршавању казни лишења слободe вредиће и за Велики суд у Подгорици, док се на подручју тог Великог суда не установи Апелациони суд.

II) Уколико се подручја среских и окружних судова не поклапају са подручјима општих управних власти, да може уредбама поједине општине или делове општина издвојити из досадашњег подручја среског суда и припојити подручју другог среског суда односно да подручје или део подручја једног среског суда издвоји из досадашњег подручја окружног суда и припоји подручју другог окружног суда као и да премести седишта среских судова. Исто тако се Министар правде овлашћује да овим уредбама пропише потребна наређења за извршење поменутих издвајања, припајања и премештања седишта.

III) Да на подручју Касационог суда у Београду у местима у којима су раније постојали првостепени судови, по потреби, уредбом установи окружне судове, и да у том циљу из подручја односних садашњих окружних судова издвоји један део за те нове окружне судове као и потребан део судијског и судско-административног особља и особља државног тужиоштва. Исто тако се Министар правде овлашћује да уредбом одреди дан када ће ти нови судови започети свој рад и пропише наређења о преносу послова на нове окружне судове као и сва остала наређења потребна за спровођење установљења тих нових окружних судова.

IV) Да може особље потребно за нове среске и окружне судове као и за државна тужиоштва постављати и преко броја особља одређеног по свим буџетским партијама буџета расхода Министарства правде за 1934/35 годину и да може уштеде по свим партијама буџета расхода Министарства правде за 1934/35 употребити за покриће личних и материјалних издатака око установљења

нових среских, окружних судова и државних тужиоштава.

§ 22

1) На подручјима на којима нема јавних бележника вансудско отказивање у смислу § 660 законика о судском поступку у грађанским парницама од 13 јула 1929 год. може се вршити преко општинских управних власти првог степена односно у Београду преко квартова Управе града са дејством судског отказа.

2) § 2 закона о извршењу и обезбеђењу од 9 јуна 1930 год. добија обавезну снагу 1 априла 1934 год. на свима подручјима на којима је већ добио обавезну снагу законик о судском поступку у грађанским парницама од 13 јула 1929 год., а на осталим подручјима на дан када тај законик добије обавезну снагу.

Исправе поменуте у § 2 закона о извршењу и обезбеђењу донесене по ступању на снагу законика о судском поступку у грађанским парницама а пре ступања на снагу овог закона сматраће се извршним у смислу тога параграфа.

3) У члану 18 Уводног закона за законик о судском поступку у грађанским парницама од 9 јула 1930 године додају се следећи ставови:

„(2) Док се не донесе и добије обавезну снагу закон о породичним задругама остају у важности прописи §§-а 434 до 448 законика о поступку судском у грађанским парницама за Србију од 20 фебруара 1865 год. као и прописи чл. 29 и 30 уредбе о убрзању рада код судских и иследних власти од 22 јуна 1921 год., уколико се ти прописи односе на деобу имања између задругара, с тим да на подручју важности грађанског законика од 11 марта 1844 год. за поступак и суђење по овим споровима важе прописи тог законика. Уколико се у овим прописима говори о првостепеним судовима, имају се подразумевати срески судови. О жалбана предвиђеним у последњој реченици §-а 447 истог законика одлучује окружни суд у другом и последњем степену.

(3) Ако се појави питање о томе, да ли је који пропис из законика о поступку судском у грађанским парницама за Србију још остао у важности и после ступања на снагу новог Грађанског парничног поступника, овлашћује се Министар правде да о томе затражи начелну одлуку Опште седнице Касационог суда у Београду, која је обавезна за судове.”

4) § 58 под 1 Законика о судском кривичном поступку од 16 фебруара 1929 године мења се и гласи:

„Браниоци могу бити адвокати, јавни бележници, професори права на универзитету као и лица, оспособљена за адвокате, јавне бележнике и судије, ако нису у активној државној служби (§ 62) и ако нема разлога због којих би се имала искључити од звања адвоката, јавног бележника или судије.

Браниоштво не може се вршити као самостално занимање.”

5) Ослобађају се од поштанских такса:

а) доставе писмоносних пошиљака у судском кривичном поступку, преко поште изузев писмоносне пошиљке наведене у тач. 3 став 1 § 203 судског пословника;

б) судске дописне карте са одговором које шаљу судови, и то и за онај део који странка има

употребити за одговор (т. 2 став 1 §-а 204 судског пословника).

§ 23

Овлашћује се Министар правде да у циљу подизања Палате Правде у Београду у коју би се имали сместити сви судови у Београду, закључи код Државне хипотекарне банке дугорочни зајам на основу годишњих закупнина које данас плаћа Држава и Суд општине града Београда за све судове у Београду као и годишњег приноса који ће дати Дунавска бановина на име накнаде за зграду у којој су сада смештени Окружни суд за округ Београд, Државно тужиоштво при том Окружном суду и Срески суд за срез Врачарски. Ове закупнине као и приноси имаће да служе као анuitети за тај зајам. Сем тога се Министар правде овлашћује, да уколико поменуте закупнине и приноси Дунавске бановине не би били довољни за подмирење потребних анuitета одобри принос из Централног фонда за казнене заводе.

В. Министарство просвете

§ 24

Овлашћује се Министар просвете:

1) да може својим решењем вршити поделу кредита одобрених на субвенције и помоћи, у колико та подела није извршена буџетом, до суме од 50.000.— динара;

2) да може закључити зајам за подизање гимназијске зграде за Мушку гимназију Краља Александра I у Београду у висини анuitета одобреног буџетом.

3) да у сагласности са Министарским саветом код Државне хипотекарне банке може закључити зајам за подизање и инсталирање Државне штампарије у Београду.

§ 25

1) Наставници основних, грађанских, средњих и стручних школа не могу се упућивати на рад изван школе, изузев у Министарство просвете, Министарство физичког васпитања народа и банке управе, и као просветни референти, делегати, лектори и учители на страни, као и културно-просветним друштвима, која имају своје школе и своје интернате.

2) Срески школски надзорници, као и вршиоци дужности тих звања, у колико се буду постављали из реда наставника грађанских или народних школа, примаће своје принадлежности из кредита који је предвиђен за исплату принадлежности тих наставника у глави Основне наставе код дотичних банских управа. Специјални додаток по § 293 став 2 Закона о чиновницима од 31 марта 1931 године, примаће из кредита који је одређен за исплату специјалног додатка у глави Министарства просвете. Уколико би се ти надзорници постављали из реда наставника средњих и учитељских школа, њихове ће принадлежности пасти на терет одговарајућих партија буџета Средње наставе.

3) Изузетно од чл. 1 и 2 уредбе Бр. 84600 од 12 децембра 1931, среским школским надзорницима ће се паушално исплаћивати путни трошкови и дневнице за два редовна прегледа школа по § 117 тач. 2 Закона о народним школама, а на основу одлука П.бр. 24377/1930 и 31884/1930.

Паушал износи за два годишња прегледа, према теренским приликама и броју школа и одељења, по 8.000.—, 6.000.— или 4.000.— динара у границама буџетом одобрених кредита, а по решењу Министра просвете. Овај се кредит не може повећати.

4) Професори средњих и њима равних стручних школа, који имају 15 година службе а одликовали су се својим школским радом, могу бити постављени за директоре потпуних средњих и средњих стручних школа у IV положајној групи I степена, изузетно од §-а 49 Закона о чиновницима; за директора непотпуне гимназије у V групи може се поставити професор, који испуњава услове из чл. 72 Закона о средњим школама.

5) У Општој уредби универзитета од 11 децембра 1931 године мењају се и допуњују ови чланови:

а) У чл. 224 став 1 на крају прве реченице ставља се запета и додаје: „сем на медицинским факултетима на којима су сви испити докторски“.

б) У чл. 228 став 1 у првој реченици после речи: „испит“ ставља се запета и умеће: „изузев на медицинским факултетима“.

в) У чл. 228 став 3 на крају прве реченице ставља се запета и додаје: „сем на медицинским факултетима на којима може бити двојак: а) докторски испит са дисертацијом који даје право на научну титулу доктора медицинских наука и б) докторски испит без дисертације који даје право на стручну титулу доктора целокупног лекарства“.

У истом члану и ставу на крају друге реченице ставља се запета и додаје: „сем докторском испиту без дисертације на медицинским факултетима“.

г) У чл. 230 додаје се нов став који гласи:

„На медицинским факултетима усмени докторски испит полагаће се из предмета предвиђених факултетским уредбама“.

д) Члан 262 мења се и гласи: „До нових факултетских уредаба, које се имају донети до 1 јула ове године, докторски испити могу се полагати по прописима који су важили пре ступања на снагу Опште уредбе универзитета од 11 децембра 1931 године. У својим прелазним наређењима, факултетске уредбе предвидеће докле ће се најдаље докторски испити моћи полагати на овај начин“.

§ 26

1) Три државна Средишња народна позоришта у Загребу и Љубљани, имају субвенцију државну за покриће у државном буџету предвиђених личних издатака и за осигурање зграда и инвентара, док сви остали издаци: хонорари, режијски трошкови и остали материјални издаци, падају на терет целокупног прихода тих позоришта, а по специјалним буџетима које одобрава Министар просвете у споразуму са Министром финансија.

Четири обласна народна позоришта са седиштем, једно у Скопљу, једно у Сарајеву, једно у Новом Саду и Осеку (заједничко) и једно у Марибору, издржавају се својим приходима и субвенцијом, а по буџету који одобрава Министар просвете.

Ово важи и за бановинска позоришта с тим да њихов буџет прихода и расхода одобрава надлежни Бан.

Сва поменута позоришта ослобађају се плаћа-

ња таксе из Тар. бр. 99а) Закона о таксама.

2) На улазнице за кинематографске приредбе у местим у којима раде државна народна позоришта, наплаћује се у корист тих позоришта такса од 0.50 дин. на улазнице до 6 дин., а преко тога од једног (1) динара по улазници. Министар финансија и Министар просвете одређују полицијски реон места, начин убирања, предаје и употребе сума од ових такса тим позориштима.

3) У вези § 27 став 2 финансијског закона за 1932/33 годину овлашћује се Министар просвете, да у сагласности са Министром финансија пропише уредбу и правилник о Централном пензионем фонду за обезбеђење у старости неразврстаног престављачког особља у позориштима Краљевине Југославије и њихових породица, као и правилник о специјалном помоћном фонду за обезбеђење осталог непрестављачког позоришног особља и њихових породица у позориштима Краљевине Југославије. Централним пензионим фондом управља Централна управа Удружења глумца под надзором Министра просвете, а по уредби и правилнику, који ће прописати Министар просвете у споразуму са Министром финансија.

Г. Министарство иностраних послова

§ 27

Исплата принадлежности државних службеника, контрактуралних чиновника и дневничара при нашим заступништвима у иностранству вршиће се према решењу Министарског савета од 8 августа 1933 год. Р. Бр. 9952 с тим, да се има сматрати да укупан износ принадлежности у иностранству валути, према табеларном прегледу који чини саставни део овога решења — садржи све принадлежности државних службеника са службом у Београду, и преко тога онеозни додатак на репрезентацију.

Износ принадлежности по предњем ставу, а тако и монета у којој ће се вршити исплата ових принадлежности, може се мењати по предлогу Министра иностраних послова и одобрењу Министарског савета на бази 1 долар равно 5.18 златних динара и државног обрачунског курса претходног месеца за који се принадлежности исплаћују.

Ако би и у колико због овога начина обрачунавања била недовољна буџетом предвиђена сума за личне принадлежности особља у иностранству, иста би се имала исплатити из резервних буџетских кредита.

За време у коме се буду исплаћивали долари по табеларном прегледу у швајцарским францима, ови ће се обрачунавати, изузимати и књижити по сталном курсу од 1.111.— динара равно 100 шв. франака. Приликом обрачунавања принадлежности из долара у шв. франке, долари се имају претходно заокружити од 50 центи на нижи, а преко 50 центи на виши наредни долар.

§ 28

1) Кредит за ванредне трошкове, достојније заступање државних интереса и на поверљиве цели има се сматрати да је: у динарима 1,000.000.— а у шв. францима 1,088.160.—. Специјални поверљиви кредит има се сматрати да је: у динарима 10,300.000.— а у шв. францима 2,500.000.—.

2) Кредити одобрени за материјалне расходе заступништава у иностранству имају се сматрати да су у швајцарским францима, а монета исплате и обрачунавање вршиће се по обрачунском курсу, који утврђује Министар финансија у споразуму са Министром иностраних послова, с обзиром на специјалне прилике у свакој појединој држави.

3) Снабдевање новцем заступништава и преглед њихових рачуна вршиће Министарство иностраних послова према правилнику од 11 октобра 1926 К.Б.Бр. 9129, уносећи у свој годишњи рачун за Главну контролу све издатке заступништава. Према томе органи Главне контроле неће ни у будуће вршити превентивни преглед издатака Министарства иностраних послова и заступништава, него ће Министарство, као и до сада, слати на преглед Главној контроли свој годишњи завршни рачун.

4) Помоћи и признања просветним и националним радницима, које су одобрене у буџету Министарства иностраних послова, одређиваће Министар иностраних послова у споразуму са Министром просвете по претходној сагласности Претседника Министарског савета.

§ 29

1) Изузетно од става 3 §-а 30 Закона о чиновницима од 31 марта 1931, има важити:

а) државни службеници Министарства иностраних послова, који се премештају из Министарства у заступништва у иностранство, примаће припадности у динарима све до дана јављања односно пријема дужности у заступништву, а од тога дана у доларима по предњој одредби овога закона.

б) државни службеници, који се премештају из заступништва у Министарство иностраних послова, примаће припадности у доларима из предње одредбе овога закона до дана разрешења односно предаје дужности, а од тога дана у динарима као и остали службеници Министарства.

Ово важи и при примени § 18 Закона о уређењу Министарства иностраних послова и дипломатских и консуларних заступништва Краљевине Југославије у иностранству.

в) државни службеници, који се премештају из заступништва у једној држави у заступништво у другој држави, примаће припадности државе из које се премештају до дана разрешења односно предаје дужности, ако је износ долара за ту државу из предње одредбе овога Закона раван или већи од износа долара за државу у коју се премештају. У противном, ако је износ долара из предње одредбе овога Закона већи за државу у коју се премештају, примаће припадности одређене за ту државу од дана јављања односно пријема дужности у месту премештаја.

2) Одредбе првог става овога §-а имају аналогно важити и при примени: §§ 80 и 101 Закона о чиновницима од 31 марта 1931, § 28 став последњи и § 43 Закона о уређењу Министарства иностраних послова и дипломатских и консуларних заступништава Краљевине Југославије у иностранству и § 21 Закона о продужењу важности одредаба досадашњих финансијских закона и Закона о буџетским двајнаестинама од 31 јула 1929, кад се дипломатско-консуларни чиновник из Министарства или из кога другог заступништва одређује за отправника послова.

3) Изузетно од прве реченице §-а 101 Закона о чиновницима, чиновници Министарства иностраних послова и дипломатских и консуларних заступништава у иностранству могу се по сагласности Претседника Министарског савета ставити на расположење и по потреби службе с тим, да у том положају ови чиновници не могу дуже остати од 3 месеца.

4) Изузетно од чл. 49 и 253 Закона о чиновницима од 31 марта 1931 год., Министар иностраних послова може у току буџетске 1934/35 године вршити унапређења дипломатско-консуларних чиновника по одредбама Закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда од 31 јула 1923 год., с тим да се утврђено бројно стање тих чиновника као и одређени буџетски кредити за те сврхе не могу повећавати.

§ 30

Продужује се важност Закона о овлашћењу за неодложну примену међународних уговора и споразума од 19 априла 1932 године.

Д. Министарство унутрашњих послова

§ 31

Окружни инспектори, бански инспектори и срески начелници могу се изузетно од §§ 98 и 346 Закона о чиновницима од 31 марта 1931 постављати и на друга звања ресора Министарства унутрашњих послова, за која испуњавају законом прописане услове, задржавајући групе у којима су се затекли. Ова одредба односи се и на раније случајеве постављања на друга звања, у колико поједини случајеви нису већ расправљени пресудама Државног савета.

§ 32

Од дана ступања на снагу закона о општинама, т. ј. од 14 јуна 1933, па за три године у општинама чија су подручја прописана у смислу става 3 параграфа 6 поменутог закона, избори по §-у 9 истог закона вршиће се само ако их с обзиром на величину промене одреди Министар унутрашњих послова по предлогу Бана.

Ђ. Министарство војске и морнарице

§ 33

Овлашћује се Министар војске и морнарице:

1) да може предати Министарству финансија све војсци непотребне војне зграде, земљишта и материјал на слободно располагање.

2) да све приходе од државних зграда и земљишта издатих под закуп официрима, подофицирима, чиновницима, службеницима, стручним радницима и занатлијама у војсци и морнарици уноси у касу Министарства војске и морнарице, у постојећи фонд, који ће се употребљавати за подизање и оправке зграда за станове официра, подофицира, чиновника, службеника, стручних радника и занатлија у војсци и морнарици у местима где је то потребно.

3) да приходе од продатих расходованих аутомобила, аутомобилских делова и аутомобилске фурде као и приходе наплаћене од разних лица за упропашћене делове аутомобила, уноси у касу ремонтскокоморског фонда ради обнављања

аутомобилског парка, сходно тач. 2 чл. 242 Закона о устројству војске и морнарице.

§ 34

Овлашћује се Министар финансија да стави на расположење Министру војске и морнарице:

1) обртни капитал од 5,000.000.— динара ради набавке и израде комплетних јахаћих прибора за резервне официре и обвезнике јахаћих јединица.

Прибор би се продавао дотичним по коштању, без икакве државне зараде.

Овај кредит Министар војске и морнарице може искористити по могућству два и три пута, с тим да се у току ове буџетске године има исти вратити, односно предати Главној државној благајници.

2) позајмицу од 15,000.000.— динара за плаћање рада и набавку сирових материјала за израду продуката предвиђених за производњу у фабрикама завода „Обилићево“ и Војно-техничког завода с гим; да ову позајмицу има вратити Главној државној благајници крајем ове буџетске године.

§ 35

Министарство војске и морнарице дужно је, по захтеву Министарства финансија, Министарства шума и рудника, Министарства правде и Управе државних монопола, издати бесплатно из својих слагалишта за финансијску контролу, чуваре државних шума, чуваре судских притвореника, стражаре у казним заводима и чуваре монополских стоваришта и стоваришта непрерађених дувана, исправно оружје, оружну спрему и муницију.

Министарство војске и морнарице сносиће, без тражења накнаде, све издатке по санитарској, ветеринарској и артиљеријској грани за жандармерију и снабдевање је свима потребама из својих слагалишта по овим границама.

§ 36

1) Члан 99 Закона о устројству војске и морнарице мења се и гласи:

Као командовање јединицом која одговара дотичном чину рачуна се време, које официр проведе:

— на припреми за ђенералштабну струку;

— на практичном раду односно припреми за економску и остале струке;

— као слушаалац у војним школама у земљи или на страни;

— као војно-државни питомац у школи односно на универзитету у земљи или на страни;

— у стручним школама за официре главних родова војске на положају команданта, наставника, помоћника наставника;

— у школама за резервне официре главних родова војске на положају команданта, команданта батаљона, командира и водника;

— у подофицирским школама за главне родове војске на положају команданта батаљона, командира и водника.

Сем тога рачуна се, као командовање одговарајућом јединицом и време — но укупно највише до три године — које официр проведе на положају команданта подофицирске школе главних родова војске и класног и одељењског старешине и помоћника одељењског старешине у Војној (Интендантској) академији.

Официрима струка време проведено на једном од напред наведених положаја рачуна се као вршење службе која се посебним условима по овоме закону тражи код појединих струка.

2) Члан 103 Закона о устројству војске и морнарице мења се и гласи:

Кандидати вршиће командантско путовање, односно решавање задатака на карти, пре но што добију положај чина за који је предвиђено путовање односно решавање задатака.

3) На крају члана 336 Закона о устројству војске и морнарице додаје се нов став и гласи:

Одредбе овога члана закона важе у свему и под истим условима и за подофицире, капларе и обвезнике из резерве, који за време издржавања вежбе код војске и морнарице на служби потпуно онеспособе за ма какав привредни рад уопште.

4) На крају члана 387 Закона о устројству војске и морнарице додаје се нов став и гласи:

Ако официр и војни чиновник буде пензионисан пре истека рока од једне године из првог става, узеше се као основ за одређивање количине личне пензије његова плата и положајни додатак чина односно класе у коме је односно у којој је био у часу пензионисања. Породична пензија сходно чл. 345 одређиваће се по одредбама § 139 Закона о чиновницима од припадности по којима се улагају одређује лична пензија с тим, да породица накнадно уплати улог од дана унапређења у виши чин односно класу до дана смрти ако је официр односно војни чиновник, од кога породица право доводи, умро као активни официр односно војни чиновник а од дана унапређења до дана пензионисања ако је официр односно војни чиновник, од кога право доводи, умро као пензионер.

5) Члан 396 Закона о устројству војске и морнарице мења се и гласи:

Одредбе члана 136 и 336 овог закона имају се применити и на све резервне официре и резервне војне чиновнике, подофицире, капларе и обвезнике из резерве, капларе, редове и морнаре сталног кадра и питомце војних школа, онеспособљене на служби за време вежбе код војске и морнарице, односно за време отслужења обавезног рока службе у сталном кадру у времену од 5 априла 1920 год. па до ступања на снагу овога закона, а под околностима предвиђеним у тим члановима, но без права на материјалне накнаде за протекло време. Резервним официрима и резервним војним чиновницима пензија се има одредити према плати коју су примали на дан онеспособљења.

Пензија односно помоћ има тећи од дана решења о додељивању. Решење доноси Министар војске и морнарице.

6) У другом ставу члана 382 речи: »до 1 маја 1932 године« и у другом ставу члана 399 Закона о устројству војске и морнарице речи: »до 1 априла 1932 године« замењује се речима: »до 1 октобра 1934 године«.

7) Одредбе тач. 1 чл. 373 Закона о устројству војске и морнарице имају се применити и на оне војне чиновнике који су то постали од ранијих војно-техничких пословођа ваздухопловства, а који су пре постављења односно пријема за техничке пословође имали чин резервног официра рода војске.

Овлашћује се Министар војске и морнарице да ово превођење изврши 1 маја 1934 године.

§ 37

Изузетно од чл. 71 Закона о државном рачуноводству може бити вирманисања између свих партија одобрених за материјалне расходе буџета Министарства војске и морнарице. Вирмане одобрава Министар финансија на предлог Министра војске и морнарице.

Е. Министарство грађевина

§ 38

Овлашћује се Министар грађевина:

1) да може закључити зајам код Државне хипотекарне банке у износу потребном за довршење зграда Народне скупштине, с тим да се сваке године уносе потребни кредити у државни буџет за исплату анuitета.

2) да може стару грађу од порушених мостова и зграда употребити на подизање барака за смештај моторних кола и грађевинских машина и алата, но с тим, да колаудирајућа комисија при колаудацији процени вредност употребљеног материјала и ту процену унесе у протокол колаудације. У колико се ова грађа не би могла искористити на овај начин, може је Министар уступити сиромашним општинама за поправку постојећих и подизање нових мостова но с тим, да и у овом случају колаудирајућа комисија при колаудацији процени вредности употребљеног материјала и ту процену унесе у протокол колаудације.

3) да оне типске гвоздене конструкције (отвора 10—16 м.) добивене на рачун репарација из Немачке које су по ранијим решењима додељене самоуправним телима и општинама, а које ове из ма којих узрока нису искористили до одређеног рока, може по одобрењу Министарског савета уступити бесплатно банским и општинским управама за подизање мостова на њиховим путевима, под условом, да оне о своме трошку изврше доњи строј, пренос конструкције са складишта на градилиште, монтажу, бојење и коловоз.

4) да се извођење одбранбених насипа и регулацију река и потока може наредити употребу народне снаге у случајевима када је извођење ових радова на неопходне потребе за јавну безбедност и асанацију поплавлених крајева.

Под употребом народне снаге има се сматрати лични рад обвезника односно њихових заменика или плаћање одговарајуће просечне наднице обичног радника. У овим случајевима примењиваће се прописи §§ 38—47 Закона о самоуправним путевима, с тим, да се за ове радове у једној години може одредити употреба народне снаге односно плаћање одговарајућих надница највише за три јединице.

5) да ради санирања финансијског стања и смањивања режијских трошкова водних задруга може одобрити да се могу ујединити две или више водних задруга у техничком и административном погледу, у колико је то у интересу тих задруга, и да Министар грађевина пропише правилник о приналежностима службеника водних задруга у којем ће регулисати њихове односе с тим, да садашње приналежности не могу бити повећане;

6) да може одобрити да водне задруге ради сарадње и заступања својих заједничких интереса могу основати Савез водних задруга и прописати правила тога Савеза.

§ 39

1) Први став § 38 закона о самоуправним путевима мења се и гласи:

»Обавези личног рада подлежу сви за рад способни мушки становници на територији односне ба новине, — општине од пуних 18 до пуних 60 година старости«.

У 3 ставу истог параграфа место тачке ставља се тачка и запета и додаје:

»Но мушки обвезници који имају и преко 60 година старости ако су способни за рад могу путну обавезу и лично или помоћу заменика да одраде или са својим подвозним средствима«.

2) Закон о устројству Министарства грађевина и његове спољне службе од 16 јануара 1930 године са изменом од 29 марта и 8 децембра 1930 године мења се и допуњује и то:

У § 2 место речи: »пет« ставља се: »шест« а на крају додаје се: »Електро-машинско одељење (VI)«.

У § 4 иза речи: »радионица« ставља се тачка а све остало до краја брише се.

Иза § 8 долази нов § 9 који гласи: »Електро-машинском одељењу спадају у надлежност: електро-машински послови из целог ресора, електрификација, одобравање планова и надзор над изградом приватних машинских и електро-машинских постројења намењених јавној употреби, у колико поменути послови нису обухваћени законом о радњама.

Овлашћује се Министар грађевина да у духу ових измена и допуна у сагласности финансијских одбора Народног претставништва може изменити уредбу о подели одељења Министарства грађевина на отсеке и одељке.

Ж. Министарство саобраћаја

§ 40

Овлашћује се Министар саобраћаја:

1) да из прихода Министарства саобраћаја, по споразумима који су били закључени у буџетској 1932/33 години о извршењу постојећих уговора, плаћа субвенције паробродским предузећима за организацију и вршење редовног саобраћаја и превоза поште морем а на терет возаринских такса.

2) да из прихода којима располаже може исплаћивати све издатке за радове и експропријацију земљишта на удвајању колосека Велика Плана—Лапово.

3) да у колико партије буџета расхода за Управу државних железница које су одређене:

а) за израду тарифа и возних карата и за набавку образаца;

б) на име накнаде штете приватним лицима, учињене им телесном повредом или смрћу при железничком саобраћају;

в) на име накнаде штете проузроковане паљевином на прузи варницом из локомотиве или пожаром, као и остале накнаде штете услед удеса или непогоде;

г) на име накнаде штете за мањке и повреде робе, задоцњења итд. при транспорту железница;

д) по обрачуну трошкова заједничке службе у пограничним станицама према уговорима, како за текућу тако и за раније године;

ђ) по обрачуну најамнине за употребу страних кола и закупнине позајмљених кола по угово-

рима, како за раније тако и за текућу годину;

е) на име исплате оштеће за тешко оштећена страна кола по правилнику R 1, V § 7 и 16 и R 1 C § 41 и 58;

не буду довољне, може на рачун прихода трошити и суме потребне за њихову исплату.

4) да одобри Управи државних железница, да за железнички материјал у износу од 2,400.000.— шв. фр. који се има набавити из Пољске на рачун компензација за дуван, резервише потребан кредит за обрачун режијске цене дувану, из редовних кредита по буџету за 1934/35 годину, а за остатак вредности материјала до износа 600.000.— шв. фр. који пада на терет обрачуна за ову буџетску годину, изврши књиговодственим путем обрачун са Министарством финансија на тај начин, што се ова разлика у расходима има показати у Завршном рачуну посебно као расход по овом овлашћењу.

5) да може из железничких прихода за 1934/35 буџетску годину употребити до 8,000.000.— динара за продужење радова на оспособљењу нових железничких радионица у Краљеву.

6) да може из прихода, којима располаже у трошити до 3,000.000.— динара за радове на осигурању личке пруге против завејања снегом.

7) да из железничких прихода може исплатити суму од 188.727.23 зл. франака, сходно анексу тач. 3 чл. 39 Римског споразума, на име комплементарног доприноса у години 1932, ради подмирења обавезе према Комитету облигационера Друштва железница »Дунав—Сава—Јадран«.

8) да може на терет остварених вишкова прихода извршити:

а) повраћај позајмице доларском зајму узете привремено за грађење пруга: Топчидер—Мала Крсна; Мала Крсна—Пожаревац; Горњи Милановац—Угриновци; Госпић—Книн; Ужице—Вардиште; по решењима Министарског савета М.С.бр. 30619/22 динара 40,000.000.—

б) повраћај позајмице 7% инвестиционог зајма од динара 500,000.000.— узете привремено за грађење пруге: Ужице—Вардиште; Госпић—Книн; Горњи Милановац—Угриновци; Топчидер—Мала Крсна—Пожаревац; М. Субота—Љутомер—Ормож и трасирање свих пруга по решењу Министарског савета М.С.бр. 1753/23 динара 49,000.000.—

9) да може у овој буџетској години вршити плаћања по уредби К.Бр. 2764/27 од 14 маја 1927 године.

10) да из прихода од пошта, телеграфа и телефона исплати динара 4,840.520.— на име остатка суме Управи државних монопола за рачун Државне фабрике телефонских и телеграфских апарата у Варшави за испоручени телефонски материјал по решењу Министарског савета од 27 јуна 1932 године.

11) да у току ове буџетске године врши набавку потребног материјала за израду и штампање поштанских марака и осталих вредносница до износа од 6,000.000.— динара на рачун остварених прихода од продаје поштанских марака и вредносница.

12) да може у овој буџетској години на рачун остварених прихода по поштанско-телеграфско-телефонској служби вршити исплате на име накнаде за изгубљене и упропашћене поштанске пошлице, у колико односна партија буџета расхода

за поштанско-телеграфско-телефонску службу не буде довољна.

13) да одобри Поштанској штедионици, да може у току ове буџетске године набављати инвентарске предмете до износа до 1,500.000.— динара. Ови се набављени предмети књиже у билансу као актива и отписују са 10% годишње.

14) да одобри Поштанској штедионици, да у току ове буџетске године штампа бесплатне образце, огласе, правилнике и плаћа радну снагу за штампање плативих образаца, набавља канцеларијски материјал, плаћа огрев, воду, осветљење и кирију, осигурава касене готовине, инвентар и зграде, и одржава зграде до износа од динара 3,375.000.— на терет »Рачуна губитка и добитка Поштанске штедионице«.

15) да може отписати све ненаплаћене таксе за инсталацију телефона од државних надлештава и установа у времену од 1 јануара 1919 године до 30 јуна 1933 године, којима су задужена по чл. 12 Правилника о телефонској служби у унутрашњем саобраћају, као и инсталационе и претплатне таксе Народне скупштине до 1934 године.

16) да вишак остварених прихода од локомотивске вуче у Сипском каналу може употребити на одржавање, побољшање и извршење свих радова и инсталација на Ђердапском сектору, подразумевајући и оне, који проистичу из обавеза према Међународној дунавској комисији, као и за отплату позајмице Фонду за одржавање пловног парка и отплату неизмирених обавеза из ранијих година, створених радовима на обнови и побољшању те вуче.

17) да за случај експлоатације локомотивске вуче на Сипском каналу у државној режији може из остварених прихода те вуче вршити исплате материјалних расхода потребних за експлоатацију вуче, као и исплаћивати, у смислу Закона о државном саобраћајном особљу, све припадности службеницима запосленим на тој вучи.

18) да, уколико партије буџета расхода Дирекције поморског саобраћаја, које су одређене за материјалне потребе, не буду довољне, може из прихода којим располаже трошити за ове сврхе највише до укупне суме од 5,000.000.— динара.

19) да може именовати при Ђердапској администрацији особље које ставља на расположење наша Краљевина сходно Закону о споразуму о организацији Ђердапске администрације. Ово особље задржава за сво време док је на служби при тој Администрацији своја места и звање службеника Министарства саобраћаја, без права на припадности, пошто се исте плаћају из буџета Ђердапске администрације.

20) да може аналогно одредби чл. 6 Закона о враћању, наплати и сторнирању возарине и осталих пристојби на државним железницама одобравати сторнирање контролних примедба из времена од 1918 до 1 августа 1929, у колико се утврди да су контролне примедбе неправилно издате, или су приликом наплате погрешно књижене, или су издате сувише касно, те се нису могле наплатити нити од странака нити од рачунополагача, или се услед губитка транспортних и осталих докумената не може доказати материјална одговорност задужених лица.

§ 41

Овлашћује се Министар саобраћаја:

1) да по сагласности Министарског савета и финансијских одбора Народног претставништва пропише уредбе са законском снагом о организацији предузећа и установа Министарства саобраћаја.

2) да по сагласности Министарског савета може прописати уредбу о железничкој мрежи у Краљевини Југославији, са одобрењем финансијских одбора Народног претставништва.

3) да у споразуму са Министром финансија измени и допуни Правилник о начину плаћања возарине за пошиљке државних установа на железницама и бродовима у државној експлоатацији од 3 јуна 1926 године у колико се исти односи на регулисање узајамних услуга између железничке и поштанске управе.

4) да по сагласности са Министарским саветом и финансијским одборима Народног претставништва донесе уредбу о премирању и потпори поморског бродарства.

5) да у сагласности са Министарским саветом и финансијским одборима Народног претставништва пропише уредбу о државном бродарском особљу и према истој разврста све особље Речне пловидбе Краљевине Југославије.

6) да пропише уредбе: за пловидбу и одржање реда на реци Неретви; о баждарењу морских бродова; прегледу парних котлова морских бродова;

7) да у споразуму са Министром социјалне политике и народног здравља, пропише уредбу са законском снагом о примени међународних конвенција које се односе на рад и социјалну заштиту помораца, које је наша држава ратификовала.

8) да по сагласности са Министром социјалне политике и народног здравља и финансијским одборима Народног претставништва донесе уредбу са законском снагом, која би заменила наредбу Министра саобраћаја о осигурању државног саобраћајног особља за случај болести и несреће од 30 маја 1922 године М.С.Бр. 16276/22.

До доношења ове уредбе овлашћује се Министар саобраћаја да у сагласности са Министром социјалне политике и народног здравља може учинити измене и допуне у постојећој уредби о осигурању М.С.Бр. 16276/22 у погледу организације фонда и пружању помоћи осигураницима.

9) да може у сагласности са Министарским саветом регулисати правне и финансијске односе са претставницима синдиката локалних железница у Дравској бановини. Друштва локалних железница поменутог Синдиката ослобађају се свих државних и самоуправних такса, пореза, приреза и дангубина ма које врсте у погледу примања утврђених уговора о купо-продаји друштвених пруга.

10) да може изменити Уредбу о организацији поштанско-телеграфско-телефонске службе у толико да може поставити за директоре дирекције пошта и телеграфа и оне садашње вршиоце дужности директора, који се на дан ступања на снагу овог закона налазе најмање годину дана на томе положају.

§ 42

1) Закон о железницама јавнога саобраћаја

од 23 јуна 1930 год. мења се односно допуњује како следи:

а) Ставу II § 80 додаје се следећа реченица: »Ова се одредба не односи на моторне и лаке возове за које ће Министар саобраћаја издати прописе«.

б) § 81 мења се и гласи:

»Министар саобраћаја прописаше правилним начин квачења«.

в) Ставу IV § 92 додаје се следећа реченица: »Ова ограничења не важе за моторне и лаке возове за које ће Министар саобраћаја издати прописе«.

2) У закону о заузимању непокретних добара (експропријацији) за потребу грађења железнице од 16 јануара 1880 са изменама од 12 јуна 1884 и 31 децембра 1909 год. чине се ове измене и допуне:

а) у првом ставу чл. 4 бришу се речи: »и манастирско«.

б) у првом ставу чл. 5 после речи: »црквено« додаје се реч: »манастирско«.

3) Важност уговора о државном зајму од 23 новембра 1931 год., закљученог између Владе Краљевине Југославије и Државне хипотекарне банке, и закона од 5 децембра 1931 године, а односећих се на грађење железничких пруга по техничком уговору од 25 априла 1931 године са грађевинским друштвом Батињол, — проширује се на све радове грађења другог колосека Београд—Ресник по одлукама Министарског савета Г.Ж.Бр. 8724 од 23 септембра 1932 године и Г.Ж.Бр. 4529 од 30 маја 1933 године.

4) Генерална компанија телеграфије без жица из Париза (La Compagnie Générale de Télégraphie sans fil) која по уговору закљученом са Краљевином Срба, Хрвата и Словенаца 11 августа 1922, потписаним од стране Министра пошта и телеграфа експлоатише радиотелеграфску станицу Београд—Раковица, — ослобађа се плаћања увозне царине и свих осталих такса (пословне дажбине, жиговине и калдрмине) на машине и апарате које је Компанија увезла до доношења овог закона или буде увозила за време важења уговора, а које служе за инсталацију, обнављање и измену инсталација радиоелектричне станице Београд—Раковица.

Ово ослобођење не односи се на таксу лежарине за коју важе општи прописи, и важиће само и једино за машине и апарате, које је Генерална компанија за безжичну телеграфију увезла и буде увозила у циљу инсталације, обнављање и измене инсталације радиоелектричне станице Београд—Раковица.

Генерална компанија има право на повраћај плаћене царине за предмете и сврхе означене у првој алинеји овог параграфа.

5) Први став § 9 Закона о лучким пристојбама мења се и гласи:

»Домаћи једрењаци плаћају за сваку нето тону следећу пристојбу:

а) ако долазе из иностранства: бродови просторне садржине до 100 нето тона динара 2.—, а они преко 100 тона дин. 5.—;

б) ако долазе из домаћих лука: бродови просторне садржине до 100 нето тона дин. 1.—, а они преко 100 тона дин. 2.50.«

Последњем ставу истог §-а додаје се следећа

нова реченица:

»Они којима је мотор главна покретна сила имају се сматрати мотор-бродовима и платити пристојбе које су предвиђене у овом закону за пароброде«.

б) Свим пословима морског рибарства управља Министарство саобраћаја.

3. Министарство пољопривреде

§ 43

Овлашћује се Министар финансија, да може на предлог Министра пољопривреде, а по распореду Министарства грађевина исплатити Централном одбору водних задруга у Новом Саду аконтацију до суме од 5,600.000.— динара на име неизмиреног заостатка водних доприноса из 1933 године за земље узете под удар аграрне реформе.

По разрезу надлежних средских начелстава по члану 2 став 2 правилника о приходима и расходима по струци аграрне реформе Број 10145/25, од 7 марта 1925 године, наплаћене водолавне доприносе у 1934 год. од интересаната аграрне реформе, који имају додељене површине на подручју оне водне задруге, која је члан Централног одбора водних задруга у Новом Саду, исплаћиваће Пореске управе Централном одбору водних задруга у Новом Саду.

Наплату и надзор над наплатом водних доприноса као и свих осталих прихода аграрне реформе од интересаната аграрне реформе, вршиће органи који врше наплату и надзор над наплатом порезе по уредби о осигурању, принудној наплати и ненаплативости порезе Број 148000, издатој на основу овлашћења члана 159 Закона о непосредним порезима.

Уплаћени водолавни доприноси у државну касу по интересентима аграрне реформе, за додељена им земљишта на водолавном подручју оних водних задруга које нису чланови Централног одбора водних задруга у Новом Саду, имају Пореске управе исплаћивати непосредно овим водним задругама као што се исплаћују водолавни доприноси убрани од власника земљишта дотичног водолавног подручја по Закону о водном праву (Зак. члан XXIII 1885).

О исплаћеним сумама горњим установама, поднашаће Дунавска финансијска дирекција у Новом Саду тромесечно извештаје Министарству пољопривреде.

§ 44

Овлашћује се Министар пољопривреде:

1) да Дирекцији свиларства и државних фабрика свиле у Новом Саду, поред суме од 200.000.— динара одобрене за назначену сврху у парт. 3 буџета расхода Државне пољопривредне закладе за 1934/35 годину исплати суму од 2,300.000.— динара, колико је још потребно за исплату првога ануитета за отплату набављених машина за индустријализацију свиларства, а из укупно одобрених кредита у парт. 1 до 6 буџета расхода Државне пољопривредне закладе за 1934/35 годину.

2) да може исплаћивати ветеринарима бактериолозима у државним бактериолошким заводима, бактериолозима у одељењима за ветеринарску епидемиологију код хигијенских завода и бактериоло-

зима при ветеринарској експерименталној станици специјалне додатке у износу одобреном решењем Министарског савета Бр. 50902 од 16 септембра 1932 године.

3) да може одложити за још годину дана примену § 74 закона о искоришћавању водених снага уколико се односи на снабдевање планова и дозвола за рад за воденице »поточаре« које су до сада подигнуте.

§ 45

Овлашћује се Министарски савет да може направити и по предлогу Министра пољопривреде уредбом регулисати односе Земаљског савеза задруга за пољопривредни кредит у Београду и Привилеговане аграрне банке у погледу дужничког портфеља Месних задруга за пољопривредни кредит као и у погледу фондова који су код Привилеговане аграрне банке настали из државних средстава у вези са тим портфељом, да би Земаљски савез задруга за пољопривредни кредит средствима из примљених фондова извршио санацију односно ликвидацију оних земљорадничких задружних савеза код којих се за то укаже потреба, а под условима које одреди Министарски савет.

§ 46

1) У § 2 тач. ф) закона о ликвидацији аграрне реформе на великим поседима од 19 јуна 1931 год. са изменама и допунама од 5 децембра 1931 год. и 24 јуна 1933 год. између речи: »Илочком« и »Новосадском« умеће се: »Иришком«. Рокови предвиђени у наведеном закону и правилнику за извршење тог закона почињу тећи за срез Иришки са даном ступања на снагу овог закона.

2) Тежаци којима је правоснажном пресудом одбијена аграрна пријава за разрешење тежачког односа по закону о ликвидацији аграрних односа на подручју раније покрајине Далмације од 19 октобра 1930 године имају право да предлогом траже обновљење поступка, ако се пресуда темељила на разлозима који су у противности са законским тумачењем §-а 3 поменутог закона донесеним у §-у 54 став 1 финансијског закона за 1933/34 годину.

3) Предлог за обновљење поступка треба поднети оном средском суду, који је у првом степену донео пресуду у преклузивном року од три месеца од дана ступања на снагу овог закона.

4) Суд ће о предлогу за обновљење расправљати заједно са главном ствари.

5) Уколико је од дана правоснажности пресуде настала промена у особи тежача, може тежак, чија је аграрна пријава том пресудом била одбијена, тражити обнову поступка. Ако је пак промена настала у особи власника има такође места обнови, ако је нови власник знао, да је земља била под аграрним односом.

6) Све парнице као и поступци по Закону о извршењу и обезбеђењу, који су у вези са објектом молбе за обнову, обустављају се до коначног решења ове молбе.

7) Закон о ликвидацији аграрних односа на подручју раније покрајине Далмације од 19 октобра 1930 год. са његовим изменама и допунама проширује се на читаво подручје отока Крка и суседних малих отока.

8) Интересенти су дужни да поднесу у смислу §-а 23 Закона пријаве компетентном суду у року од 6 месеци од дана кад овај закон ступи на снагу.

§ 47

1) Стављају се ван снаге одредбе тач. 1 § 46 и тач. 1 § 47 Закона о унапређивању пољопривреде од 6 септембра 1929 год., затим § 2 и § 3 закона о изменама и допунама у закону о унапређивању пољопривреде од 6 децембра 1929 године.

2) Ставља се ван снаге тач. 3 § 54 финансијског закона за 1933/34 годину.

3) Чл. 14 закона о сузбијању и угушивању сточних зараза од 14 јуна 1928 год., мења се и гласи: »За издавање сточних пасоша и за пренос права власништва на њима, за продужење здравственога уверења и за промену места опредељења, плаћају се и пристојбе, које прописује Министар пољопривреде у сагласности са Министром финансија. Ове пристојбе убиру општине код манипулације са сточним пасошима и зарачунавају у половици у општинску ветеринарску закладу, а другу половицу уплаћују у бановинску благајну у корист бановинске ветеринарске закладе, која се имаде основати код сваке банске управе. Пристојбе, убране код манипулације са сточним пасошима смију се код општина и бановина употребљавати искључиво за ветеринарно-здравствене потребе и трошкове а не могу се користити за путне трошкове нити за награде. Приходи и расходи ветеринарских заклада имаду се посебно буџетирати а издатоци смију се чинити само на основу одобрења Бана по прописима правилника, који ће донети Бан, а одобрити Министар унутрашњих послова, у сагласности са Министром пољопривреде. Буџетске уштеде преносе се у наредну годину.

§ 48

1) Важност уредбе о рибарству од 28 октобра 1928, објављене у Самоуправи, службеном листу љубљанске и мариборске области Бр. 15 од 31 децембра 1928 год. и уредбе, којом се мења односно допуњује уредба о рибарству од 28 октобра 1928, Самоуправа Бр. 55/15, издане дана 5 јуна 1929 и објављене у истом службеном листу Самоуправе Бр. 6 од 4 јула 1929, — проширује се на целу Дравску бановину.

2) Сви послови по закону о општинским кошевима који спадају у надлежност Министра пољопривреде, преносе се у надлежност банских управа.

3) Сопственици винограда, који имају винове лозе зване хибриди — отело повадиће их из земље као што шкодљиве, у противном власти ће то учинити после 10 месеци. За своју кућу и за себе земљорадник може оставити до 500 чокота. Опраштају се до сада неплаћене самоуправне таксе.

4) Дозвољава се закупцима земљишта Управе државне ергеле Врана, да могу закупнину отплатити радом на чишћењу канала и осталих мелiorација на имању Државне ергеле Врана. Ближе одредбе по овоме прописује Министар пољопривреде у споразуму са Министром финансија.

II. Министарство трговине и индустрије

§ 49

Овлашћује се Министар трговине и индустрије.

1) да на рачун кредита, предвиђених буџетом на личне расходе за стално особље код средњетехничких и мушких занатских школа, може постављати хонорарно стручно наставничко особље с тим, да се број и врста предвиђених звања, као и износ одговарајућих законских припадљности и кредита овим постављењима не прекорачи.

Ова постављања вршиће према надлежности о постављењима Министар и банови, по претходном заузимању буџетских места, на основу члана 66 Закона о државном рачуноводству, код Отсека рачуноводства при Министарству.

2) да на рачун кредита, предвиђених буџетом на хонораре, може постављати хонорарно особље (школске пословође и лекаре) и хонорарне наставнике (сталне и од одржаног часа) код Средњих стручних и мушких занатских школа.

Ово постављање вршиће на територији Управе града Београда Министар, а на територији банских управа — надлежни банови, у висини кредита, предвиђених буџетом за средње стручне школе.

3) да може приходе који му припадају по одредбама § 26 Закона о установљењу и уређењу Државне класне лутрије за потпомагање народне привреде, употребити на унапређење заната и индустрије, као и за циљеве унапређења извоза и економске пропаганде у иностранству, како у личном тако и у материјалном погледу.

4) за прописивање уредбе о организацији, начину и условима осигурања чланова Удружења за случај болести, изнемоглости, старости, смрти и несреће, предвиђено § 384 Закона о радњама, с тим да се осигурање привредника проведе постепено према привредним приликама земље.

§ 50

1) Територијално подручје Трговинско-индустријске коморе у Скопљу и Занатске коморе у Скопљу обухвата подручје целе Вардарске бановине, а подручје Трговинско-индустријске и занатске коморе у Подгорици подручје Зетске бановине сем подручја које према тач. 12 став 1 § 4 Уредбе о трговинским, индустријским и занатским коморама од 3 августа 1932 године II Бр. 24640/У спада под Трговинско-индустријску и занатску комору у Дубровнику. Коморе, из којих се издвајају извесна подручја, предаће ова подручја коморама одређеним овим прописом у року од месец дана од дана ступања на снагу овог закона. За ликвидацију имовинских односа важиће аналогно одредбе §§ 38 и 39 Уредбе о трговинским, индустријским и занатским коморама.

Ступањем на снагу овог закона престаје да важи одредба тач. 6 § 57 финансијског закона за 1933/34 годину.

2) Овлашћује се Министар трговине и индустрије да може по сагласности Министарског савета мењати Уредбу о привредним коморама донетим на основу §§ 393 и 394 закона о радњама.

§ 51

Установа Комесара Министра трговине и индустрије из § 419 закона о радњама укида се а његови послови преносе на Управника града Бео-

града код кога се за ове послове установљава посебно Одељење за радње са организацијом сходно организацијама Одељења техничког и Одељења за социјалну политику и народно здравље при Управи града Београда.

Министар трговине и индустрије овлашћује се, да може у споразуму са Министром унутрашњих послова уредбом пренети на Управника града Београда послове за које је по закону о радњама надлежан Бан.

Концептно особље за ово Одељење улази у ресор Министарства трговине и индустрије, а остало особље у ресор Министарства унутрашњих послова. Лични и материјални расходи предвиђени у буџету за Комесаријат трошиће се за установљено Одељење.

Овлашћује се Министар унутрашњих послова да у споразуму са Министром трговине и индустрије може послове по закону о радњама у појединим градовима, у којима општу управу врше срески начелници а у којима се налазе државне месне полицијске власти, преносити са среских начелника на ове полицијске власти или обратно.

§ 52

1) У § 51 у ставу 1) под а) Закона о средњим трговачким школама од 18 марта 1932 године место цифре „18” и у ставу б) место цифре „16”, у § 51 Закона о поморско-трговачким академијама од 18 марта 1932 место цифре „18”, у § 47 Закона о женским занатским и женским стручним учитељским школама од 31 марта 1932 године место цифре „18”, и у § 49 ст. 1 Закона о средњим техничким и мушким занатским школама од 31 марта 1932 године место речи: „осамнаест”, — стављају се цифре „15” или реч „петнаест” изузетно од § 49 Закона о чиновницима.

2) § 44 Закона о женским занатским и женским стручним учитељским школама од 31 марта 1932 године, § 51 став 2 Закона о средњим трговачким школама од 18 марта 1932 године, § 49 ст. 2 алинеја 1 и 2 Закона о средњим техничким и мушким занатским школама од 31 марта 1932 године, имају се разумети тако да се наведени рокови у њима имају примењивати изузетно од § 49 Закона о чиновницима.

3) Важност одредбе §-а 200 Закона о радњама одлаже се за годину дана.

4) Одредбе тач. 1 и тач. 8 § 420 Закона о радњама, стављене ван снаге одредбом тач. 3 § 57 финансијског закона за 1933/34 годину враћају се у живот. Рокови предвиђени § 439 Закона о радњама теку од дана ступања на снагу Закона о радњама.

Ј. Министарство шума и рудника

§ 53

Овлашћује се Министар финансија, да може одобрити Министру шума и рудника, да из својих средстава задржи највише 60,000.000.— динара као позајмицу на име обртног капитала за сва државна рударска и шумско-индустријска предузећа, као и за властиту режију, коју су дужни вратити на крају рачунске године.

§ 54

Овлашћује се Министар шума и рудника:

1) да може sukcesивно из текућих шумских и рударских прихода за 1934/35. годину наређивати исплату свих врста државних пореза и самоуправних дажбина за буџетску 1931/32, 1932/33, 1933/34 и 1934/35 до износа од 30,000.000.— динара.

2) да може sukcesивно из текућих шумских прихода за 1934/35 годину ставити на расположење динара 10,000.000.— на име обртног капитала државном шумском предузећу Добрљин—Дрвар, но с тим, да је предузеће дужно до краја ове буџетске године вратити ову суму каси Министарства шума и рудника.

3) да sukcesивно из текућих шумских прихода за 1934/35 годину исплати динара 108.185.51 на име куповине сопственицима земљишта преко којих пролази индустријска железница Подгарић—Брестовац.

4) да из текућих шумских и рударских прихода исплати све материјалне издатке око одржавања нове зграде Министарства шума и рудника, пољопривреде, трговине и индустрије и унутрашњих послова у току 1934/35 године у највишем износу до 900.000.— динара.

5) да готовину шумског фонда, установљеног по члану 27 Закона о шумама од 30 марта 1891 са изменама и допунама од 2 августа 1898, 26 јануара 1900, 16 маја 1902 и 23 марта 1904 за ранију Краљевину Србију са свима каматама до дефинитивног утрошка и ликвидирања тога фонда, употреби на ограничавање још неограничених државних шума, на подизање зграде за Дирекцију шума и за станове чиновника шумарске струке у Скопљу и на оправку и довођење у исправно стање свију осталих зграда под управом Министарства шума и рудника. Распоред овог кредита извршиће Министар шума и рудника с тим, да се на ограничавање шума одреди најмање 3,000.000.— динара.

6) да може за довршење ограничавања шума у крајевима предратне Србије и Јужне Србије утрошити из редовних прихода по шумарској грани у буџетској години 1934/35 суму од 1,200.000.— динара на све издатке око ограничавања шума.

7) да може из текућих шумских прихода за 1934/35 годину исплатити водним задругама на име дужног и текућег доприноса и то на територијама Дирекције шума — Винковци у износу од динара 2,888.575.40, Дирекције шума — Загреб у износу од динара 129.191.— и Дирекције шума — Апатин у износу од динара 791.769.—. Сви се ови издаци имају одвојено показати у Завршном рачуну за ову буџетску годину.

8) да из текућих шумских прихода може утрошити динара 1,000.000.— за одржавање и оправку путева на Авали.

9) да приходе из депозита Личке имовне општине, који су ушли у тај депозит до дана ступања на снагу овога закона из онога дела шума, које су одређене за Личку имовну општину, може употребити за изградњу шумских путева и подизање предела оних шума, које су дале те приходе;

да може расходovati утрошене суме из депозита Личке имовне општине на изградњу шумских путева уколико су ти послови извршени.

10) да може из редовних буџетских прихода исплатити разлику плате између старог и новог закона а по § 259 Закона о чиновницима и породични додатак по тексту партија 1, 36 позиција

4, 5 и 6 будета за 1933/34 у укупном износу од 700.000.— динара.

11) да изузетно од § 51 Закона о шумама од 21 децембра 1929 године може у границама цена одобреног прелиминара вршити продаје у власти тој режији израђених шумских производа за потребе војних установа и осталих државних и самоуправних надлештава, установа и државних индустријских предузећа без лицитације и без обзира на њихову вредност у појединој буџетској години и у поједином случају.

На овај начин извршене продаје не рачунају се у укупне вредности наведене у § 51 став 2 и 3 Закона о шумама.

12) да услед елементарних непогода посушена букова дубећа и лежећа стабла у државним шумама, продаје по стварној вредности на основу процене без лицитације у већим или мањим партијама путем директне погодбе изузетно од прописа Закона о шумама и Закона о државном рачуноводству.

13) да до доношења специјалног закона о уређењу државних шума оптерећених службеношћима, који је предвиђен у § 184 Закона о шумама, издаје бесплатно из државних шума неопходно потребно дрво за грађу и огрев личким и далматинским насељеницима — земљорадницима на исти начин, као и осталим сервитутним овлашћеницима.

14) да може поделити интересентима (општинама, земљишним заједницама, имовним општинама, јавним установама, приватним лицима) бесплатно саднице, произведене у државним расадницима код шумских управа, као и код политичких власти (срезава) и то у првом реду за пошумљавање крша и голети а у другом реду за подизање гајева око малог поседа земљорадника, школа, општина и градова. У ту сврху може интересентима поделити бесплатно семе, произведено у државним семенарама (трушњачама).

15) да може егzekутивним путем преко пореских власти наплаћивати:

а) све дугујуће државне рударске дажбине, како из текуће, тако и из ранијих година;

б) извршене казне изречене на основу рударског закона;

в) сва дуговања, како из текуће, тако и из ранијих година рударских и топионичких предузећа Братинским благајнама за осигурање радника и намештеника у предузећима, која потпадају под рударске законе у Краљевини Југославији; и

г) сва дуговања рударских и топионичких предузећа на име радничких зарада, када радничка потраживања, из било кога узрока, могу доћи у опасност.

16) да по сагласности Министарског савета у случајевима потребе може одобравати оброчне отплате дугова за купљене производе државних рударских предузећа:

§ 55

Овлашћује се Министар шума и рудника:

1) да по одобрењу Министарског савета и финансијских одбора Народног претставништва донесе уредбу којом ће:

а) одвојити Врховну шумарску и рударску надзорну власт од управе са државним шумама и државним рударским предузећима и провести реорганизацију Министарства шума и рудника и

подручних установа;

б) прописати све потребне мере за стручну и рационалну управу са државним шумама и државним рударским предузећима изузетно од одредаба Закона о државном рачуноводству и одредити све мере контроле тога пословања.

Министарски савет ће уредбом на предлог Министра шума и рудника а изузетно од прописа важећег трговачког закона реорганизовати државно шумско-индустријско предузеће Добрљин—Дрвар а. д. (Шипад) и Дурмитор према начелима утврђеним по претходној б) тачци овога §-а, напуштајући облик акционарског друштва.

2) да привремено до доношења специјалног закона повери руковођење државне режије у експлоатационим подручјима разрешених уговора државном шумском предузећу Добрљин—Дрвар (Шипад) по принципима његовог пословања а под условима, које пропише Министар шума и рудника.

3) да у сагласности са Министарским саветом донесе уредбу којом ће у циљу одржања трајног и рационалног господарења прописати све потребне мере управне, привредне и финансијске приробе за реорганизацију, санацију и олакшање стања Крајишких имовних општина.

4) да за текућу буџетску годину одложи извршење § 123 Закона о шумама, за које време имају у свему важити прописи Правилника о прикупљању и руковању приноса за пошумљавање Број 855 од 11 јануара 1928 године са изменама и допунама Бр. 20886/1928, 25507/1929 и 17525/1930.

5) да може сопственицима, којима је признато право својине на имања у границама државних шума по чл. 24, 25 и 26 закона о ограничавању државних шума од 1922 год. по своједобно издатим им уверењима од стране Министарства шума и рудника и решењима Министарског савета а који се нису убаштинили у законском року по чл. 32 закона о ограничавању државних шума од 27 марта 1930 год. продужити рок убаштинења још за једну годину дана од дана ступања на снагу овога закона, с тим, да се за то време, на основу поднетих напред поменутих уверења и решења убаштине; као и онима којима је у границама ограничених државних шума, а по државним тапијама, потврђеним код надлежних судова признато право својине за земљишта, а која су до сада то право изгубили због пропуштених рокова по закону о шумама и закону о ограничавању државних шума, или су на ова земљишта била убаштинења, па су им баштинке за време рате пропале.

6) да може по одобрењу Министарског савета дозволити вођење спора о својини оним лицима, чија је кућа или зиратна земља остала после ограничења у државној шуми и којима држава није признала својину, и то за једну годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Сопственици могу доказивати право својине код редовног суда свима доказним средствима предвиђеним у грађанском судском поступку.

Допуштени су као доказ и сведоци, без обзира на вредност имовине.

7) да може до доношења специјалног закона, добровољцима, инвалидима и бескућницима као и раније подељивати и давати у закуп државно шумско земљиште у границама Правилника о спровођењу унутарње колонизације одобреног решењем

Министарског савета од 8 децембра 1924 год. Бр. 53556. Све дрво изнад 15 см. прсног промера које би се налазило на подељеним честицама има се платити по шумском ценовнику.

8) да може преостали део ограничене државне шуме „Козјака“ уступити у својину околним најближим селима Пелинцу и Враготурцима, општине пелинске и Жегљану, општине жегљанске, среза жеглиговског за економску потребу грађана ових села.

Поделу и утврђивање границе атара ове шуме између атара именованих села извршиће њихови пуномоћници у духу Закона о општинској управи путем изабраног суда.

§ 56

1) Изузетно од прописа § 12 Закона о ограничењу државних шума, дозвољава се грађанима села и општина: рожајске, бишевске, поличке и будимске, да могу понова поднети суду за ограничавање своје пријаве у законском року рачунајући од дана када поменуте општинске управе добију акт од суда за ограничавање државних шума да је отпочео рад у атарима дотичних општина.

Овим се овлашћењем не могу користити они заинтересовани, који су у своје време подносили пријаве и били пресудом одбијени из материјалних разлога, што нису доказали своје право.

2) У ограниченим државним шумама, где још није дефинитивно решено питање својине, одобрава се становницима села и општина, у чијим атарима те шуме леже, да могу до дефинитивног решења питања својине уживати сва права, која су уживали до почетка ограничавања.

3) У Правилнику о прикупљању и руковању приноса за пошумљавање број 855 од 11 јануара 1928 године у члану 2 под А 5 и Б 1 и Б 2 на крају додаје се: „а код продаје производа израђених у режњи од шумске таксе“.

4) За снабдевање малих домаћих пилана, које немају свог резервационог подручја, а чији годишњи капацитет прераде не прелази 300 куб. метара дрвета у облом, може Министар шума и рудника продати дрво из државне шуме до износа годишњег капацитета, по наплати таксе, прописане у важећем ценовнику шумских производа.

5) Министар шума и рудника у споразуму са Министром финансија прокњижиће сва неподмирена дуговања државних надлештава и установа из ранијих буџетских година за лифероване им производе из државних рударских предузећа. Прокњижење се има извршити на тај начин, што ће Министарство финансија ова дуговања уписати у корист текућег рачуна Одељења за рачуноводство и финансије Министарства шума и рудника (за Дирекцију државних рударских предузећа у Сарајеву) на име отпреме вишкова прихода државних рударских предузећа.

К. Министарство социјалне политике и народног здравља.

§ 57

Овлашћује се Министар социјалне политике и народног здравља:

1) да у сагласности са Министарским саветом уредбом регулише питање запослења страних др-

жављана у Краљевини Југославији, који своју телесну или умну снагу или услуге стављају у службу трећих лица за награду или бесплатно или у циљу обуке, или који обављају какав самосталан рад за који није потребно овлашћење односно дозвола по закону о радњама или коме другом законском пропису. Овом уредбом може Министар социјалне политике и народног здравља прописати специјалне таксе, које ће се убирати од послодавца, који уписује страну радну снагу, односно од оних страних држављана, који раде самостално или који по прописима те уредбе добију личну дозволу. Одлуке Министра социјалне политике и народног здравља у погледу запослења страних држављана су извршне. Истом уредбом ће Министар социјалне политике и народног здравља одредити и новчане казне за све прекршаје прописа уредбе, које се могу кретати од 100 до 10.000 динара.

Пресуде изричу опште управне власти.

Таксе и казне улазе у »Фонд за непосредно помагање незапослених радника«.

2) — а) да може, кад оцени да привредне прилике то дозвољавају, проширити пензионо осигурање по прописима пречишћеног текста закона о пензионо осигурању службеника, обнародованом у »Службеним новинама« од 12 децембра 1933 године Бр. 285—LXXXIV, и на остале крајеве Краљевине Југославије, где до сада ово осигурање није постојало, и то било за све, било за поједине привредне гране. По прописима овог закона осигуравање се са даном 1 јуна 1934 год.: 1. службеници свих поморских паробродарских предузећа у Краљевини Југославији без обзира на луку припадности брода; 2. апотекари и диспензанти, запослени у Краљевини Југославији.

б) да уредбом омогући овим новим члановима учешће у збору пензионог завода.

в) да уредбом омогући учешће преставницима чланова пензионог завода из раније покрајине Далмације у Управном одбору Пензионог завода.

3) да изузетно од прописа другог става § 209 Закона о осигурању радника може за спровођење осигурања за случај изнемоглости, старости и смрти одредити до краја буџетске 1934/35 год. каснији рок, као и да рок за спровођење ове врсте осигурања може за поједине гране привреде посебно одредити с обзиром на економске прилике дотичне гране.

4) да може изменити правилник о бањама, минералним и топлим водама.

5) да правилник, који је прописан према овлашћењу по тач. 5 § 51 Финансијског закона за 1932/33 годину може по потреби мењати и допуњавати.

6) да у споразуму са Министром просвете, пољопривреде и трговине и индустрије пропише правилник о уређењу, васпитном пословању и издржавању Дома слепих Краља Александра I у Земуну.

7) да може изузетно од прописа §§ 63 и 90 Инвалидског закона: установити више одељења код оних инвалидских судова, који су претрпани великим бројем нерешених инвалидских предмета, и недовољне буџетске кредите за личне и материјалне издатке инвалидских судова допуњавати из прихода народног инвалидског фонда.

8) да у споразуму са Министром правде пропише Правилник о извршењу одредаба Уредбе о новинарима, које се односе на пензионо осигурање

новинара, и да тим правилником регулише питање професионалних новинара.

Никаква плаћања по овој уредби не могу пасти на терет државе.

9) да у сагласности са Министром финансија а по одобрењу финансијских одбора Народног претставништва пропише Уредбу о величини и облику принадлежности редовних чиновника и дневничара исељеничке службе у иностранству на терет Исељеничког фонда.

Исто тако овлашћује се Министар социјалне политике и народног здравља да у сагласности са Министром финансија а по одобрењу финансијских одбора Народног претставништва овом уредбом регулише и неисплаћене принадлежности овом особљу.

§ 58

Овлашћује се Министар социјалне политике и народног здравља:

1) да може одобрити хигијенским установама да вишкове остварених прихода од предвиђених могу трошити за асанације села и друге материјалне потребе, а болнице, лечилишта и остале установе за своје материјалне потребе.

2) да вишкове прихода Врњачке Бање може трошити за потребе њеног уређења.

3) да може за дневничарке постављати заштитне сестре Завода за одојчад, школских поликлиника и дечијих диспансера на терет вишкова прихода, које остваре хигијенске установе.

4) да може одређивати специјални додатак пословођама родионица и мајсторима, запосленим у државним ортопедским заводима (радионицама) и установама за смештај слепих, глувонемих и инвалида: првима по 540.— динара, другима по 350.— динара месечно, поред редовних принадлежности, за стручни прековремени рад, на терет буџета поменутих државних установа.

§ 59

1) Укида се субвенција из §-а 136 Закона о осигурању радника.

2) Образовање Врховног суда радничког осигурања, предвиђено у §§ 172 и 173 Закона о осигурању радника, одлаже се с тим, да надлежност пред њег суда по поменутом закону пређе у надлежност Касационог суда у седишту Средишњег уреда за осигурање радника. Сви несвршени предмети имају се у року од месец дана доставити том Касационом суду.

3) Приходе од казни, који се убиру по § 200 Закона о осигурању радника, Средишњи уред за осигурање радника може употребити не само за ванредне потребе рентницима, према ставу другом поменутог §-а, него и за ванредне помоћи оболелим уредским члановима, који су исцрпили 26 недеља потпоре по § 45 Закона о осигурању радника.

4) Укида се субвенција из §-а 37 Закона о пензионом осигурању намештеника.

5) Оснажује се уредба о организацији посредовања рада од 26 новембра 1927 године са изменама и допунама од 19 априла и 31 децембра 1932 г., с тим, да § 42 постаје § 43, а нови § 42 да гласи:

»Министар социјалне политике и народног здравља може проведбеном наредбом прописивати: 1. стопу редовне дневне помоћи између пет и петнаест динара за доба од највише 20 недеља сраз-

мерно трајању и висини приноса за последњих пет година, од дана пријаве незапослености; 2. начин издавања ванредних помоћи у готовом, у природи и на одраду и 3. територијалну надлежност органа посредовања рада.

Обрачун убраних приноса и камата на активна и пасивна салда врши се: од 1 јануара 1924 године до 31 децембра 1933 г., годишње, са каматом од 5% (пет од сто), а после тога рока са каматом одобреном од Државне хипотекарне банке. Издаци по решењима Министра социјалне политике и народног здравља, донетим до ступања на снагу ове уредбе, падају на терет оних установа, за чију територију су утрошени. Изравњање пасивних салда према стању од 31 децембра 1933 године као и обрачун камата врши се у корист или на терет општег резервног фонда, у који улазе и постотци по § 38 тач. 3 и 4 приноса убраних до 1 јануара 1927 године. Ануитети из одобрених зајмова и вишкови фондова за давање јевтиних зајмова улазе у резервне фондове по § 38 Б ове уредбе.

За уређење службеничких односа службеника посредовања рада до ступања на снагу Прагматике од 27 маја 1933 године важи решење Министра социјалне политике и народног здравља Каб.Бр. 76 од 11 априла 1933 године («Службене новине» Бр. 85—XXVI од 15 априла 1933 године).

6) При обрачунавању и наплати болничких трошкова у јавним болницама у смислу §§ 7 и 8 Закона о болницама као сиромашна лица, која се ослобађају плаћања болничких трошкова, имају се сматрати следећа:

I) За лечење у болницама за душевне болести, порески обвезници са годишњом непосредном порезом до 400.— динара закључно.

II) У осталим јавним болницама и то:

а) лица или задруге које плаћају основну порезу до 100.— динара;

б) лица која плаћају основну порезу од 100—150 динара, плаћају на име болничких трошкова по 10.— динара дневно;

в) лица која плаћају основну порезу од 150—200 динара, плаћају на име болничких трошкова по 20.— динара дневно;

г) лица која плаћају основну порезу преко 200.— динара, плаћају на име болничких трошкова по 25.— динара дневно;

д) удова са више од троје малолетне деце и старешине задруга са више од троје малолетних чељади са годишњом непосредном порезом до 400.— динара закључно.

Овом повластицом не могу се користити она лица која плаћају на име непосредног пореза до 200.— односно 400.— динара годишње, а имају другу какву имовину или приход, на који се лично задужују порезом као на пр. хартије од вредности, новац дат новачним заводима на приплод, командитно уложен новац у какву радњу или предузеће, акционарски капитал, концесију о ослобођењу плаћања пореза и слично.

Од плаћања болничких трошкова ослобађају се без обзира на порезе и сва лица, за која се утврди, да би плаћање болничког трошка угрозило привредну егзистенцију њихову или њихове породице.

7) Приходе добивене за лечење неинвалида, инвалидски санаторијуми и ортопедске болнице држаће за покриће расхода учињених за исхрану и

лечење ових неинвалида.

8) - а) У закону о здравственим општинама од 27 фебруара 1930 г. иза става првог § 2, место тачке ставља се запета и додаје: »ако општине имају финансијске могућности да носе све законом одређене терете као самосталне здравствене општине, о чему ће Општински одбор доносити закључак. Где ове финансијске могућности не постоје, могу се и овакве општине спојити у удружене«.

б) На крају § 33 закона о апотекама и надзору над прометом лекова додаје се: »Ограничења из ст. 2 § 14 и § 33 закона о апотекама и надзор над прометом лекова не односе се на оне апотекаре, који су до дозволе за своју апотеку дошли путем куповине инвентара већ постојеће апотеке, па су касније пристали, да се дозвола за ту апотеку пренесе на друго лице и ако је то учињено пре 31 децембра 1933 године.

Ово право признаје се само онима, који дотле нису никада добили дозволу за отварање апотеке путем патечаја«.

§ 60

Овлашћује се Министар социјалне политике и народног здравља да може откупити Енглеско-Југословенску дечију болницу у Београду за потребе Опште државне болнице у Београду. Откупна цена утврдиће се комисијским путем а исплата исте извршиће се:

а) Из Санитетског фонда за суму од динара 500.000.— и

б) Преузимањем постојећег дуга код Државне хипотекарне банке у Београду у износу од динара 500.000.—

За исплату остатка до процењене суме, у колико га буде било, Министар социјалне политике и народног здравља закључиће зајам код Државне хипотекарне банке у Београду и за исплату анuitета по истом уносиће се сваке године потребан кредит у буџет расхода Министарства социјалне политике и народног здравља, до исплате дуга.

Ануитет на преузети дуг од 500.000.— динара код Државне хипотекарне банке плаћаће се из интереса од Фонда савезничких ратника и лампе Сер Артура Маркама.

Исто тако овлашћује се Министар социјалне политике и народног здравља да из Санитетског фонда може утрошити суму до 500.000.— динара за довршење новог Хируршко-гинеколошког павиљона државне болнице у Скопљу.

Л. Министарство физичког васпитања народа.

§ 61

Помоћ Савезу Сокола Краљевине Југославије за соколска друштва и сеоске соколске чете, за коју је одобрен кредит у буџету Министарства физичког васпитања народа, исплаћује се у месечним оброцима по наредбама Министра физичког васпитања народа.

Кад ступи на снагу овај закон, Управни одбор Савеза Сокола Краљевине Југославије поднеће на одобрење Министру физичког васпитања народа предрачун расхода, који се имају вршити из ове помоћи.

Изузетно од закона о државном рачуноводству и закона о Главној контроли дефинитивну ликвидацију свих издатака из ове помоћи, врше свака три месеца, два Министра и два члана Главне контроле, које одреди Претседник Министарског савета.

Ближа упуства о извршењу ове одредбе прописује Министар физичког васпитања народа.

§ 62

У §-у 27 Закона о обавезном телесном васпитању од 2 фебруара 1934 године, иза речи буџетске, место: »1933/34« ставља се: »1934/35« и иза речи за, место речи: »1933/34« ставља се: »1934/35«.

III РАЗДЕО — ОСТАЛЕ ОДРЕДБЕ

§ 63

Овлашћује се Министарски савет да може доносити уредбе са законском снагом у циљу сређивања и олакшања економских прилика у земљи као и уопште унапређивања привредне делатности.

Ове уредбе ступају на снагу са даном обнародовања и имају се одмах поднети на сагласност Народном претставништву.

Ступањем на снагу овог закона престаје важити чл. 6 Закона о продужењу важности Закона о заштити земљорадника и о стављању на снагу појединих прописа Закона о извршењу и обезбеђењу од 19 децембра 1932 године.

§ 64

1) Овлашћује се Министарски савет да, у циљу смањивања државних расхода у току буџетске 1934/35 године и стварања трајних предуслова за систематску и рационалну штедњу у државном и самоуправном газдинству у опште, предузме и предузима све потребне мере, и то како у оквиру постојећих законских одредаба, тако и Уредбама са законском снагом које би имале за предмет утврђивање основа државних и самоуправних расхода у другом обиму него што су ти основи постављени у законским одредбама које данас важе.

2) Сви прописи о примањима ма под којим називом и видом се она вршила и споредним припадностима (дневнице, хонорари, награде, таптитјеме и томе слично) државних и самоуправних службеника активних и пензионисаних, и других лица, уопслених у државним привредним и новчаним установама, као Државној хипотекарној банци, Класној лутрији, Поштанској штедионици, Управи државних монопола, Шумско-индустријском предузећу „Добрљин—Дрвар“, Фабрици шећера на Чукарици, Жељезари у Зеници, Државним фабрикама свиле, у својству члана управног или надзорног одбора или Већа, комесара, и томе слично — имају се подврћи ревизији без обзира на основ и висину тих припадности по досадашњим одредбама, с тим да се почев од 1 априла ове године те споредне припадности и примања свде на половину досадашњих. Исто тако, број чланова у управним и надзорним одборима поменутих установа може бити смањен а именована вршена без обзира на време за које су по ранијим прописима били постављени.

3) Да би се постигле буџетске уштеде на личним расходима и тиме створила могућност да се упосле свршени ученици факултета и стручних школа, Министарски савет ће утврдити услове даљега остатка у државној или самоуправној служби

службеница чији су мужеви такође уопслени у државној, самоуправној или приватној служби или иначе имају довољно прихода за одржавање породице, као и услове уопслења у случајевима, кад се више лица из једне породице налазе у државној и самоуправној служби. С тим у вези, решењем Министра финансија може се повећавати број лица преко броја одобреног у буџетима свих раздела. Исто тако, решењем Министра финансија могу се за овај циљ повећавати путем вирмана одговарајући кредити одобрени за личне расходе, из свих уштеда које се постигну на предњи начин на личним и материјалним расходима у свима разделима државног буџета.

4) Министарски савет ће такође извршити ревизију специјалних додатака, хонорара, награда и других споредних примања, која уживају државни службеници по досадашњим специјалним прописима поред њихових редовних законских припадљивости и ограничити та примања до највише 50% редовних припадљивости.

5) У сврху припреме систематизације места у државној служби, Министарски савет ће испитати број особља и опсег пословања појединих државних надлештава и по потреби доносити одлуке о укидању или спајању надлештава која се покажу сувишним.

§ 65

Овлашћује се Министар финансија да у споразуму са Министром пољопривреде и Министром трговине и индустрије у сагласности са финансијским одборима Народног претставништва, пропише уредбу којом ће се:

1) Регулисати откупна цена шећерне репе на бази садржине шећера у њој;

2) Основати фонд за покриће разлике између цене извезеног и произведеног шећера, у који ће улагати фабрике шећера и произвођачи шећерне репе;

3) Одредити састав и руковање овим фондом.

§ 66

Овлашћује се Министар финансија да уредбом, са законском снагом, пропише реорганизацију Финансијске контроле, у коме циљу може мењати све законске прописе који су са овим у вези.

§ 67

1) Кредит на пензионисања свих чиновника и осталих државних службеника грађанског реда свих струка одобрен у разделу Пензије и инвалидске потпоре буџета државних расхода за ову годину употребљава се по одобрењу Министра финансија.

2) На терет слободног кредита једног чиновника више групе може се постављати само један чиновник ниже групе с тим, да се не може прекорачити број ни укупна сума кредита по буџету одобрена.

3) Министри могу постављати и премештати службенике своје струке, у границама укупног броја и укупног кредита одобреног на личне расходе тих службеника по буџету, без обзира на њихово бројно стање и висину кредита одобрених истим буџетом у Министарству и појединим банским управама и њиховим подручним установама или осталим установама.

4) Припадљивости исплаћене по одлукама о службеним односима, које су поништене пресудама Државног савета, наплатиће се од службеника, на кога се поништена одлука односи.

Чиновници, који су овакве одлуке спремали и поднели на одобрење надлежном Министру или за то овлашћеном органу, одговарају за накнаду штете пред Главном контролом, ако за доношење таквих одлука недостају основни и јасно предвиђени законски услови и ако наступи немогућност наплате од службеника, на кога се поништена одлука односи. Одлука Главне контроле постаје извршна кад је у случају жалбе одобрена Касациони суд. Рок жалбе је 15 дана.

5) Исплата свих месечних припадљивости Министара без портфеља вршиће се из буџетских резервних кредита. Из овог ће се кредита вршити и сви лични и материјални расходи овога звања.

§ 68

1) - 1) Лични пензионери државни и самоуправни не могу бити уопслени код државе и државних предузећа. Ово се не односи на пензионисане професоре универзитета који као признати научници раде на универзитету у својству хонорарних професора као и на пензионере ратне инвалиде.

2) Личним пензионерима државним и самоуправним уопсленим у служби бановина и општина или њихових предузећа у звањима која не повлаче право на пензију припадају док им ова служба траје умањене пензијске припадљивости, изузимајући породични додатак на скупоћу и то:

а) за једну четвртину онима чији месечни бруто доходак од овог запослења износи од 600—1499.— динара;

б) за једну трећину онима чији месечни бруто доходак од овог запослења износи од 1500—2499.— динара;

в) за једну половину онима чији месечни бруто доходак од овог запослења износи од 2500—4999.— динара.

3) Одредбе става 2 овог §-а важе и за оне државне пензионере којима је пензија одређена према припадљивостима по законима донетим пре 1 јула 1923 ако њихове бруто месечне пензијске припадљивости не рачунајући породични додатак на скупоћу, износе више од 2000.— динара. Ово важи и за пензионере ратне инвалиде, уопслене како код државе тако и код самоуправе, чије месечне пензијске припадљивости не рачунајући породични додатак на скупоћу износе више од 2000.— динара.

4) Пензионерима из става 2 овог §-а као и пензионерима ратним инвалидима уопсленим код државе или самоуправе, чији месечни бруто доходак износи више од 5000.— динара, не припадају пензијске припадљивости.

5) Одредбама овог параграфа не дира се у прописе одредбе о додацима на скупоћу државних пензионера.

6) Претседници, потпретседници, начелници и кметови општина ако и уживају какву награду за рад у општини, изузимају се од наређења овог параграфа, те, ако су државни пензионери примају своју пензију у потпуности.

II) Привремена пензионисања, извршена на основу законских прописа који су предвиђали привремено стављање у пензију, сматрају се дефини-

тивним годину дана од дана када су односна пензионисања извршена. За привремено пензионисане службенике који су доцније враћени у активну службу или дефинитивно пензионисани важе односни законски прописи.

III) Приватна лица као и органи који врше службу јавне безбедности а немају права на пензију кад при вршењу ове службе без своје кривице буду рањени или повређени, па услед тога онеспособе за привредни рад, ако су у смислу Закона о непосредним порезима сиромашног стања, имају права на инвалиду по Инвалидском закону; а кад при вршењу ове службе погину или од задобивених повреда умру, право на инвалиду припада њиховим породицама по одредбама истог закона.

Ово се односи и на случајеве по којима је право на инвалиду или сталну помоћ било расправљено извршним одлукама у времену од 1 јануара 1921 године до 4 јула 1929 године као и на случајеве од 4 јула 1929 године до дана ступања на снагу овог закона, али без права на накнаду за време до 1 априла 1934 године.

Одредбе о поступку, о додељивању инвалиде, о исплати, трајању и губљењу права на инвалиду прописане уредбом Министар унутрашњих послова у споразуму са Министром финансија и Министром социјалне политике и народног здравља.

Укидају се став 2 чл. 120 и члан 123 Закона о жандармерији од 6 новембра 1931 године.

IV) Време проведено у својству наставника музичких школа које су пре претварања у државне конзерваторије имале право издавања јавних сведочанстава признаје се директорима конзерваторија за пензију у смислу § 116 закона о чиновницима од 31 марта 1931.

V) Помоћи које се исплаћују из државне касе на основу закона о помоћи од 16 фебруара 1929 проглашеног у „Службеним новинама“ бр. 42 (под 93) од 20 фебруара 1929 не могу се узети у извршење (под оврху) ни за какво потраживање. Ова се одредба односи и на она извршења, која су дозвољена до дана ступања на снагу овога Закона, али тражилац извршења (оврховодитељ) није дужан да врати оне износе, које је већ примио пре ступања на снагу овог Закона на основу дозвољеног извршења.

Ова одредба важи за све време за које се предње помоћи исплаћују из државне касе.

Помоћи из напред поменутих закона у случају смрти мајке износе за свако дете по 1600.— динара месечно.

VI) Устаницима Херцеговачким и Бокељским и њиховим породицама, којима је бив. Црногорска Влада одредила доживотне помоћи, исплаћиваће се и надаље државна помоћ са додацима на скупоћу под условима који важе за државне пензионере.

VII) Пензионисаним чиновницима I и II положајне групе Министарства иностраних послова признаје се као време ефективне државне службе време од 1918 до 1920 године закључно, које су провели као функционери Делегације за мир у Паризу. Једнако им се признаје време пре 31 јануара 1931, које су као опуномоћени Министри на расположењу били упућени на рад у Министарство иностраних послова.

Време од 8 новембра 1924 до 8 новембра 1925, које су државни потсекретари провели на распо-

ложењу, рачуна се за пензију у смислу последње реченице ст. 9 чл. 137 закона о чиновницима и осталим државним службеницима грађанског реда од 31 јула 1923. Онима којима наведено време није било урачунато у предњем смислу, пензије ће се поново регулисати.

VIII) Официри и породице официра, којима је пензија одређена према припадностима по закону о устројству војске и морнарице од 6 септембра 1929, преводе се почев од 1 априла 1934, на пензију по одредбама закона о устројству војске и морнарице од 30 септембра 1931 а према годинама службе, које су им извршним решењем биле признате за пензију.

Пензионисаним официрима којима је пензија одређена према припадностима по закону о устројству војске и морнарице од 9 августа 1923 повећава се пензија, почев од 1 априла 1934, и то: армиским ђенералима са 800.—, дивизиским ђенералима са 700.—, бригадним ђенералима са 500.—, пуковницима и потпуковницима са 400.— динара месечно.

§ 69

1) Од 1 априла 1934 престаје обавеза осигурања по Закону о осигурању радника свих дневничара, хонорарних службеника и сталних радника државног имања „Беље“ и „Тополовац“.

Уредба о потпорном фонду помоћног особља у служби Државе има се сходно примењивати и на ове дневничаре, хонорарне службенике и сталне раднике.

2) Члан 5 уредбе о службеним односима државних путара и њиховим припадностима, издана на основу § 26 Закона о државним путовима, укида се.

Уредба о потпорном фонду помоћног особља у служби државе има се сходно примењивати и на државне путаре-привремене и сталне путарске раднике.

§ 70

1) Укида се став 5 § 16 Закона о државном саобраћајном особљу од 22 јуна 1931.

2) Реченица друга става 1 § 95 Закона о чиновницима од 31 марта 1931 и став 2 § 103 Закона о државном саобраћајном особљу од 22 јуна 1931 имају се разумети тако, да жена или деца имају право на двомесечне припадности умрлог службеника само у случају када осим пензије немају нити имања нити прихода од имања или личног рада.

3) У § 152 Закона о чиновницима и § 158 Закона о државном саобраћајном особљу додаје се нова, пета тачка која гласи:

„5) Ступањем у самоуправну службу у звања која повлаче право на пензију, док служба траје. У случају да добије пензију и од самоуправе не може уживати обе пензије већ има право избора“.

4) У § 156 Закона о чиновницима и § 162 Закона о државном саобраћајном особљу додаје се нов, други став који гласи:

„Лична државна пензионерка која стекне право на породичну пензију од самоуправе не може уживати обе пензије, већ ће примати ону за коју се она изјасни“.

5) Изузетно од § 275 Закона о чиновницима и § 262 Закона о државном саобраћајном особљу

ликвидација фондова, из којих су исплаћиване породичне пензије до 1 септембра 1923, извршиће се уредбом коју ће прописати Министар финансија.

До доношења уредбе из претходног става Држава ће из својих средстава исплаћивати пензије породицама оних чиновника, којима је служба престала пре 1 септембра 1923 а по односним законима су задржали право на даље улагање и по том основу непрестано улагати и после 1 септембра 1923 све до своје смрти. Право на породичну пензију као и количина исте утврђује се надлежним решењем оног Министарства, коме је умрли улагач припадао у часу престанка службе.

6) § 118 Закона о државном саобраћајном особљу и члана 112 тачка 9 Закона о устројству војске и морнарице имају се разумети тако, да је самим тим што се одлука о престанку службе позива на ове законске прописе констатовано, да је наступио који од случајева који по овим законским прописима повлачи престанак службе, па је таква одлука донесена у смислу закона.

7) У § 4 Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину после трећег става додаје се нов, четврти став, који гласи:

„У случајевима унапређења или наименовања на звање више групе пре навршених годину дана у нижој групи службеник остаје на дотадашњим припадностима до завршетка започете године, потом ће му за једну годину припадати припадности претходне групе из које је унапређење односно наименовање уследило, и тек по истеку овог рока имаће право на припадности нове групе“.

8) После три године приправничке службе у Државном правобраниоштву приправник стиче право на полагање судијског испита. Овај рок обухвата и време проведено у судијској приправној служби ако је приправник непосредно прешао из судске струке у службу Државног правобраниоштва.

§ 71

1) Члановима комисија за полагање државних стручних испита и виших државних стручних испита где ови постоје, не припада награда ни од државе ни од кандидата. Сви прописи појединих закона, уредаба и правилника, који су са овим у супротности стављају се ван снаге. Ово не важи за професорске испите и награде чланова комисије за ове испите. Министар просвете у споразуму са Министром финансија одређује висину ових награда које се исплаћују из буџетских резервних кредита на ситне потребе. Висина ових награда важи и за професорске испите у ресору Министарства трговине и индустрије.

2) За прековремене часове рада, у колико се по потреби службе морају завести, неће се исплаћивати никаква награда, изузев награда за прековремени рад особља које ради на изради државног буџета и завршних рачуна. Ово не важи за случајеве, где су право и висина награде регулисани законом.

3) Шефовима и рачуноиспитачима месних контрола не може се без одобрења опште седнице Главне контроле исплаћивати никаква награда за рад код надлештава код којих су постављени.

§ 72

1) Престају важити све законске одредбе, по којима је било допуштено одобравање у погледу вредности лицитација и погодаба за набавке, израде, продаје и др. изузетно од начина предвиђеног у чл. 95 г Закона о државном рачуноводству.

2) У члану 11 Закона о Привилегованој аграрној банци од 16 априла 1929 са изменама и допунама истога закона од 25 фебруара 1930, 27 марта 1931 и 5 децембра 1931 године, додаје се иза тачке 14 нова тачка која гласи:

15) Извршиће финансијску ликвидацију аграрне реформе на великим поседима по прописима Уредбе о финансијској ликвидацији аграрне реформе на великим поседима, коју је издао Министар финансија у споразуму са Министром пољопривреде и у сагласности са Министарским саветом на основу § 42 Закона о ликвидацији аграрне реформе на великим поседима од 19 јуна 1931 са изменама и допунама истога закона од 5 децембра 1931 и 24 јуна 1933.

3) Официрима, члановима задруга за подизање станова, може се за потраживање тих задруга допустити забрана до 50% активних и пензијских припадности, осим породичних додатака на скупоћу, по њиховом престанку под условом да се забрана може ставити тек кад им буду предате куће и издате тапије, односно извршени уписи њихова права својине у земљишним књигама. Таква забрана може се допустити само за амортизациона потраживања која не трају дуже од 20 година.

4) Одредби § 1 Закона о коначној ликвидацији послова на досуђивању и исплати накнаде ратне штете од 15 децембра 1930 даје се следеће тумачење:

Под заосталим и несвршеним предметима о накнади ратне штете за које је овим законом прописан поступак о ликвидацији, имају се разумети само они предмети по којима је Девети првостепени суд за ратну штету у Београду и Други виши суд за ратну штету поступао до ступања на снагу поменутог закона о коначној ликвидацији послова, па до тога датума нису били окончани, као и они предмети које Одбор за ратну штету до тога датума није коначно пресудио у првом или последњем степену по чл. 27 Закона о исплати ратне штете.

Предмети ратне штете који су од стране Министарства правде достављени Деветом првостепеном суду за ратну штету у Београду нису могли бити расправљени по Закону о коначној ликвидацији послова на досуђивању и исплати накнаде ратне штете, те се оштећенима по таквим предметима ако су одбијени од тражења накнаде ратне штете допушта поновно суђење.

Захтеви за поновно суђење са потребним доказима имају се у року од месец дана од дана ступања у живот овог закона упутити Одељењу државних дугова и државног кредита — за Одбор за ратну штету. Овим захтевима придружиће се и ранија акта спора, која ће поменуто Одељење прибавити од суда и предати Одбору за ратну штету на решење.

Одбор за ратну штету донеће пресуде и одлуке на основу поднетих или прикупљених доказних средстава по слободној оцени доказа.

Одбор за ратну штету приликом суђења во-

диће рачуна о благовремености пријава за накнаду ратне штете, сходно одредбама Уредбе о накнади штете и њених измена и допуна.

Пресуде и одлуке Одбора за ратну штету извршене су.

Пресуде о досуђеној накнади штете донете по овоме закону имају се поднети ради исплате Одељењу државних дугова и државног кредита у року од 15 дана од дана пријема. По истеку овог рока пресуде се неће примати на исплату, нити ће се држава сматрати обавезна да по њима ма коме и ма шта плаћа.

§ 73

I. Члану 1 Закона о атару општине града Београда и о мерама за изградњу Београда и околине од 2 октобра 1929 године додају се нови ставови, који гласе:

О 1 априла 1934 године општине: Вишњицка, Миријевска, Маломокролушка, Великомокролушка, Кумодрашка, Јајиначка, Ресничка, Кнежевачка, Жарковачка, Железничка, Бежанијска, Земунска, Борчанска и Овчанска улазе у састав Општине града Београда. Поред тога, у атар Општине града Београда улазе све дунавске аде код Великог Села, дунавске аде према Ковачичком риту као и следећи делови суседних општина, који иду до ових граница:

а) Од тромеђе бив. атара општине Овче и атара општине Панчево и Јабукe границом панчевачког атара уз Сибницу до тачке где се ова граница одваја од Сибнице, одатле све Сибницом до коте 73 крај Сибнице у Краљевићевачком риту, одатле границом бив. атара општине Борча до Кеташке греде, а одатле на Тотске салаше на обали Дунава.

б) Од пресека Петрац-канала са границом између бив. општине Бежанија и општине Сурчин па уз тај канал до пресека са границом атара општине Сурчин и Јаково, одатле границом атара општине Сурчин и Јаково до реке Саве, па преко Саве на железничку станицу Остружница, одатле уз брдо на коту 161 више Липара и Дреноваче, па преко коте 171 на месту званом Ђоше до тромеђе између бив. општине Железник и општина Остружница и Сремчица.

Уредбом Министра унутрашњих послова могу се од поменутих до сада постојећих општина образовати нарочити одељци за свршавање појединих управних и општинских послова. Састав, делокруг и начин пословања ових одељака прописане се истом уредбом.

II. Члан 3 Закона о изменама и допунама Закона о општинама од 12 фебруара 1929 год. мења се и гласи:

Управу Општине града Београда чине председник, два потпредседника, кмет правник са свршеним правним факултетом и 75 одборника.

Суд општине града Београда чине председник, два потпредседника и кмет правник. Председника у случају отсутовања или спречености замењују наредни потпредседници, а потпредседнике кмет правник и одборници са факултетском спремом по реду који утврди општински суд почетком године.

За суђење по грађанско-судском поступку, Уредби о убрзању рада, као и за иступна дела која спадају у надлежност општинског суда надлежан је кмет правник или појединце општински чинов-

ници са свршеним правним факултетом и положеним судијским или политичко-управним испитом, које одређује претседник.

Послове, које су досада по закону вршили чланови општинског суда (кметови) може у Општини града Београда претседник општине пренети на поједине општинске службенике.

Претседник Општине града Београда и суд Општине града Београда могу поједине послове из своје надлежности преносити на општинске чиновнике са факултетском спремом који су на челу појединих грана општинске службе. Ово преношење надлежности важи, кад га одобри Министар унутрашњих послова.

Буџетска година Општине града Београда поклапа се са буџетском годином државног буџета.

III. Ради упрошћења и изједначења управне и судске власти на подручју Општине града Београда, отклањања разлике постојећих законских прописа, као и ради уређења свих других односа, овлашћује се Министар унутрашњих послова, да у споразуму са ресорним Министрима донесе уредбе, по потреби са законском снагом, о свима питањима која се буду појавила по ступању на снагу ових измена и допуна.

§ 74

Откупи имања, која су до сада експроприсана и која ће још бити експроприсана у грађевинском реону Београда, за потребе грађења државног пута Београд—Земун и моста преко Саве Краља Александра I на том путу, падају на терет општег калдрминског фонда, у колико од експроприсаног земљишта захвата ширина коловоза од почетка овог новог државног пута у Београду до моста и колико захватају стубови моста са београдске стране.

Висина овога износа, који терети општи калдрмински фонд, има се утврдити из до сада од стране Општине већ извршених исплата и из накнадних процена, које ће се извршити по закону о атару београдском, и та се сума има исплатити општини београдској из општег калдрминског фонда. Али и пре утврђења целог овог износа имају се оне суме новца, које су потребне за исплату експропријације ради омогућења прилаза из Бранкове и Поп Лукине улице до новог савског моста, одмах исплатити по проценама, кад оне постану извршене.

§ 75

1) Несастављени и неодобрени буџети сеоских општина за раније године до краја 1933, могу се накнадно саставити и одобрити. Ови буџети не могу бити већи од буџета одобреног претходне године. У случају да нема у опште никако одобреног буџета, висина буџета расхода као и процена прихода врши се према општим прописима, који се на то односе. Овакве буџете одобрава Бан ако општински прирез на државне непосредне порезе није већи од 200%, а буџете преко овог процента Министарство финансија. Буџете са прирезом до 50% одобрава срески начелник ако га овласти Бан.

Ово изузетно одобравање буџета сеоских општина може се вршити до краја 1934 године.

Прекорачења кредита на материјалним расходима, учињена у већ одобреним буџетима сеоских општина до краја 1933 године, одобрава Бан на образложен предлог Суда и Одбора дотичне општине.

Прекорачење кредита на личним расходима неће се одобравати.

2) До доношења Закона о градским општинама градови из § 136 Закона о општинама могу у интересу народног здравља месном уредбом одредити обавезну употребу општинске кланице за клање за јавни потрошак. Такве уредбе добијају обавезну снагу по одобрењу надзорне власти.

3) Одобрава се правилник о општинском пристојбинском прирезу на основу кога је Општина Сушак наплаћивала од 1 јануара 1916 до 31 децембра 1927 године на све врсте правних послова општински пристојбени прирез.

4) Сва буџетска прекорачења и вирманисања учињена у извршењу буџета бивших обласних самоуправа, ако су учињена без претходног одобрења Министра финансија, решава по поднетим документима и рачунима Главна контрола.

5) - а) Неће се наплаћивати закупнине за оне државне зграде које су употребљене за надлештва банских управа. Исто тако неће се плаћати закупнине за оне бановинске зграде које су употребљене за државна надлештва и установе.

б) У местима где су грађанске и народне школе смештене у државне, а не у општинске зграде, школске општине биће дужне да оправке и одржавање тих зграда врше из својих средстава, ако држави не плаћају никакву закупнину.

§ 76

1) Ошлаћују се Банска већа да донесу уредбу споменуту у ставу 1 — § 112 Закона о лову од 5 децембра 1931 године; са даном обнародовања те уредбе у »Службеним новинама« добија обавезну снагу Закон о лову од 5 децембра 1931 године у појединој бановини.

2) Страни ловци позвани од земаљских ловачких организација добиће по претходном одобрењу Министарства шума и рудника бесплатну ловачку карту, а дозвољено им је у Краљевини Југославији слободно од царине увести две ловачке пушке и пет стотина патрона (набоја) од особе.

Бесплатне ловачке карте издаје Министарство шума и рудника.

3) Члану 13 Закона о лову од 5 децембра 1931 године додаје се: »Општински одбор општине на чијој територији се налази земљиште које је издато под закуп може по одобрењу банске управе донети закључак да се добивена закупнина за лов не подели сопственицима земље већ да се иста књижи као приход општине.

§ 77

Примају се знању и одобравају:

1) Уредба о финансијској ликвидацији аграрне реформе на великим поседима од 26 септембра 1933 Бр. 28000/VI, коју је издао Министар финансија у споразуму са Министром пољопривреде, а у сагласности са Министарским саветом на основу § 42 Закона о ликвидацији аграрне реформе на великим поседима од 19 јуна 1931 са изменама и допунама истог закона од 5 децембра 1931 и 24 јуна 1933.

2) Правилник о вршењу права првокупа од 21 августа 1933 Бр. 54415/VI који је прописао Министар пољопривреде на основу § 75 став 4 и § 78 став 7 Закона о ликвидацији аграрне реформе на великим поседима од 19 јуна 1931 са изменама и допунама од 5 децембра 1931 и од 24 јуна 1933.

3) Решења Министарског савета Бр. 28284/VI од 5 септембра 1933 и Бр. 28285/VI од 5 септембра 1933, којим су усвојени закључени споразуми са претставницима иностраних ималаца обвезница спољних државних и државом гарантованих зајмова, у погледу делимичног одлагања вршења интересне и амортизационе службе за време од 14 октобра 1932 до 14 октобра 1935. Прима се такође на знање и одобрава споразум од 6 јула 1933, закључен са Париско-холандском банком из Париза и Трговачким источним друштвом из Милана, којим је регулисана интересна и амортизациона служба по 6% црногорском зајму од 1913.

4) Решење Министарског савета Бр. 5955 од 3 јула 1928; Ђ.Бр. 22051 од 26 октобра 1933; Стр. Пов. К.Б.Бр. 559 од 16 новембра 1933; Стр. Пов.Бр. 253/VII (Министра финансија) од 7 децембра 1933; Пов. Бр. 6/V (Министра финансија) од 14 фебруара 1934; Стр. Пов.Бр. 46/II (Министра финансија) од 16 фебруара 1934; решење Министра финансија Бр. 503/VI од 5 јануара 1934; решења Министра пољопривреде Бр. 77341/VI а од 16 децембра 1933 и Бр. 80637/VIа од 16 децембра 1933 донета у сагласности са Министарским саветом; решење Министра финансија Бр. 157198/II од 7 децембра 1933 и Бр. 24650/II од 22 фебруара 1934, о продужењу рока за повлачење из оптицаја новчаница старог издања; решење Министарског савета Пов.В.К.Бр. 53 од 8 фебруара 1934; решење Министарског савета Пов.Бр. 12/VII од 12-II-1934; решење Министарског савета Г.Д.Бр. 6513/33 од 11 јула 1933 о одобрењу уговора између Генералне дирекције државних железница и Друштва „Путник“ а. д. о продаји возних карата и афишажи на железници и решење Министарског савета Г.Д.Бр. 58087 од 16 октобра 1933 којим је оснажено предње решење; решење Министарског савета Бр. 8978/I од 6 марта 1934 којим су регулисане пензије Министара раније Краљевине Црне Горе; решење Министарског савета Бр. 9098/I од 9 марта 1934 г. о одређивању пензија деце пок. Божидара Хајдуквельковића.

§ 78

Све одредбе досадашњих финансијских закона и закона о буџетским дванаестинама, којима су постојећи закони били измењени, укинута или допуњавани као и све уредбе, правилници и други прописи и решења који су већ донети на основу овлашћења предвиђених у поменутих законима, важиће и даље.

§ 79

Овај Закон ступа на снагу кад га Краљ потпише и кад се обнародује у „Службеним новинама“, у колико у појединим §§-ма није другачије наређено. Кредити одобрени овим законом важи-

ће, изузетно од одредбе чл. 2 Закона о државном рачуноводству, од 1 априла 1934 до 1 априла 1935.

Секретар,
Драгомир М. Станојевић, с. р.

Претседник
Народне скупштине,
Др. К. Кумануди, с. р.

Известилац
Финансијског одбора
Народне скупштине,
Ото Гавриловић, с. р.

Претседник
Финансијског одбора
Народне скупштине,
Др. Нинко Перић, с. р.